

Fugle på Lolland-Falster. Af L. Hansen. Fortsat fra side 64

Efter midten af aug. ses normalt kun få, men der er hvert år nogle omstreffende småflokke, og de ses ofte meget sent: 4. okt. 1948 10 Kramnitze; 10. okt. 1950 1 fra Nakskov (Lu); 27. okt. 1951 3 Kalø; 2. nov. 1955 1 Skalø; 7. nov. 1954 3 Lungholm og 11. nov. 1954 1 Kalø.

Enkelte forsøger nu og da at overvintre, men jeg har aldrig konstateret, at det er lykkedes: 22. nov. 1953 5 Hyllekrog; 24. jan. 1954 1 Hyllekrog; 27. dec. 1961 2 skudt Østfalster (ÅGE JENSEN); 21. jan. 1962 1 Hyllekrog.

Vibe (*Vanellus vanellus* (L.)).

Denne fugl er en af landsdelens mest karakteristiske og skulle jeg udnævne en nationalfugl, blev det den. Som ynglefugl forekommer den talrigt overalt i åbent land; kun skov skyr den. Og den viser sig villigt, tumler sig skrigende om folk der færdes i marker og enge. Ved stranden viser den, at den virkelig er en vadefugl, og den går ikke af vejen for at drive sin regnormejagt på større græsplæner selv i byernes udkanter. Skønt den kan træffes her næsten hele året er den en udpræget forårsbebuder, hvis ankomst er en velkommen nyhed i den lokale presse.

Det må forbavse, at Viben har klaret tilpasningen til det moderne landbrug så godt. Der er ingen tegn til aftagen i bestanden tiltrods for, at tusinder af æg og unger hvert år mases af de nye store og hurtige landbrugsredskaber, og andre forgiftes af landbrugets kemiske hjælpemidler.

Tidspunktet for de første Vibers ankomst afhænger i høj grad af vinterens strenghed og varighed; men kommer vi over midten af marts, så kommer Viberne, selv om der stadig ligger sne, og de må døje kulde og sult. Ved de sene ankomster i 1942 og 1947 var jorden således sne-dækket.

Her skal anføres datoerne for de tidligste iagttagelser af nyankomne Viber i årene fra 1941 til 1962: 3. marts; 23. marts; 8. marts; 17. marts; 5. marts; 17. marts; 22. marts; 9. marts; 17. feb.; 18. feb.; 19. feb. (Le); 23. feb.; 24. feb.; 27. feb.; 17. marts; 4. marts; 17. feb. (Jo); 12. feb.; 18. feb.; 28. feb.; 8. feb. og 18. feb.

Viberne ankommer næsten altid i småflokke, og jeg har i forårstiden kun en enkelt gang set en flok på ca. 1000. Opholder man sig ude ved sydkysten, når ugunstigt vejr sætter ind, kan man undertiden se flokke af Viber, der trækker tilbage over Østersøen. 27. marts 1955 fik pludseligt indtrædende snevejr mange flokke til at flyve ud ved Lungholm, men de fleste vendte dog tilbage. 1. april 1956 så jeg ca. 100 i flere flokke trække over mod Femern.

Men er forårsvejret skikkelig, varer det ikke længe inden Viberne skiller sig ud parvis, anskaffer sig et yngleterritorium og bygger rede. Det tidligste jeg har fundet fuldlagte kuld er 2. april 1953; 10. april

1954; 12. april 1952 og 15. april 1949. Spæde unger har jeg fundet 24. april 1959 og 1. maj 1952 samt ugegamle unger 1. maj 1953 og 2. maj 1948.

Mange Viber må lægge om flere gange, før det lykkes dem at få unger på vingerne, og derfor kan man træffe ikke-flyvedygtige unger sent på sommeren.

Men en hel del Viber yngler ikke, og derfor kan man midt i yngletiden se store samlede flokke, der strejfer om: 13. maj 1946 150; 15. maj 1952 50 + 50; 15. maj 1954 200; 2. juni 1956 150; 3. juni 1956 100; 17. juni 1952 200 og 8. juli 1952 400.

En del trækker meget tidligt bort, men da der samtidig kommer andre hertil fra nordøst, er dette forhold vanskeligt at udrede. Trækket foregår formentlig mest om natten, men man ser dog undertiden træk om dagen. Således så jeg 23. juni 1951 22 trække over mod Femern og 23. juli 1955 trak 307 i flere flokke ud fra kysten ved Lungholm.

Hele efteråret ses masser af Viber ved stranden og på marker i større eller mindre flokke. Det største antal jeg har set samlet på een mark var ca. 7000 ved Oreby 5. sep. 1952.

Som eksempel på hvorledes situationen udvikler sig i løbet af efteråret skal jeg anføre mine vigtigste notater fra to år:

1954: 12. aug. 2000 Fladet; 21. aug. 500 Lungholm indd.; 18. sep. mindst 3000 Fladet; 25. okt. stadig mange; 4. nov. 1000 Oreby; 5. nov. 500 Skalø; 7. nov. 110 trækkende ud ved Lungholm; 11. nov. 1000 Fladet; 17. nov. 300 Oreby; 21. nov. så jeg på en tur på ca. 50 km kun 1; 28. nov. 200 Oreby; 1. dec. 30 Skalø; 7. dec. 23 Krenkerup; 12. dec. 21 Østofte; 19. dec. 100 Ourupgård (Jo); 2. jan. 1955 100 Hjelm.

1955: 9. aug. 800 Fladet; 9. sep. 1000 Fladet; 23. sep. og 1. okt. 2000 Fladet; 2. okt. 250 trækkende ud Lungholm; 8. okt. 3-4000 Kalø Grå og Fladet; 29. okt. 200 do.; 30. okt. 2000 på en mark ved Fuglsang; hvor der også var tusinder andre fugle; 2. nov. 300 Skalø; 21. nov. 31 Oreby og 30. nov. ingen der; 8. dec. 92 Kalø Grå.

For at vise hvor længe Viberne kan holde ud her på egnen skal jeg anføre endnu nogle notater om sene forekomster; 1935: 25. dec. 5 Nakskov (PETERSEN 1943); 1948: 2. dec. 40 Idalund; 1949: 13. nov. 400 Fladet; 1950: 29. nov. 150 Oreby; 1951: 16. dec. 100 Nysted (Le); 1952: 26. dec. 4 Lungholm indd. (Le) og 1 Dornæs (Jo); 1953: 2. dec. 20 Fladet; 6. og 7. dec. 150 og 27. dec. 100 Søndersø; 1957: 29. nov. 700 Hasselø; 11. dec. 200 Nørregård; 1959: 6. dec. 12 Søholt; 10. dec. 200 Flintinge; 1960: Fra 2. til 22. dec. 400 Hydesby; 1961: 8. jan. 100 Hejrede; 26. nov. 50 Nr. Alslev.

I sjældne tilfælde overvintrer enkelte: 10. jan. 1954 var der endnu 1 i Oreby, men den klarede ikke overvintringen. 3. feb. 1952 fortalte en avisnotits, at 2 havde overvintret på Fejø. 16. dec. 1951 så jeg 1 ved Billitze mølle og talte med pumpemesteren om den; 16. feb. fortalte han mig, at den havde klaret sig igennem vinteren.

17. juli 1955 sås på en strandeng ved Rødbyhavn en næsten ensfarvet, lyst isabellafarvet Vibe.

Strandhjejle (*Squatarola squatarola* (L.)).

På forårstrækket ses Strandhjejlen regelmæssigt en del steder ved vore kyster, men det er sjældent at se mere end 10 sammen, og de bliver her kun kort tid; normalt ses de kun i maj.

16. april 1961 så jeg 1 på Albuen, men ellers er de tidligste iagttagelser 4. maj 1952; 6. maj 1948, 8. maj 1954 (Jo), 10. maj 1958, 11. maj 1955 og 1957 samt 13. maj 1959.

Sidst er de set på forårstræk 21. maj 1959, 22. maj 1952, 23. maj 1943, 26. maj 1955, 30. maj 1953 og 5. juni 1948. 1 formentlig oversomrende sås på Hyllekrog 18. juni 1943 (LØPPENTHIN 1944).

Selvom efterårstrækket begynder senere end hos adskillige andre vadere, så strækker det sig over en lang periode, nemlig fra sidste halvdel af juli til omkring jul. De første, der altid er ad., er noteret 16. juli 1955, 19. juli 1936 (Lu) og 1953, 20. juli 1952, 25. juli 1954, 28. juli 1956, 30. juli 1951, 3. aug. 1949 samt 5. aug. 1948 og 1950.

Det største antal udelukkende ad., ca. 40, sås 9. aug. 1953 i Kalø Grå. Unge fugle har jeg kun een gang noteret i aug. nemlig 15. 1953. Ellers er de tidligste 6. sep. 1961, 8. sep. 1956 og 9. sep. 1950.

De største antal, jævnligt mere end 100, ses i okt. og begyndelsen af nov., og de sidste er set 24. okt. 1953, 27. okt. 1946, 2. nov. 1952, 13. nov. 1949, 19. nov. 1950, 12. dec. 1954 og 25. dec. 1955.

I vinteren 1951–1952 synes nogle få at have gennemført overvintring, idet jeg så 3 på Hyllekrog 16. dec., 1 på Fladet 12. jan., 4 på Hyllekrog 10. feb. og ligeledes 4 på Hyllekrog 25. feb. Men derefter sås dog ingen før i maj, så måske har de fortsat efterårstrækket efter 25. feb.

Hjejle (*Pluvialis apricaria* (L.)).

Både Sydlig og Nordlig Hjejle (*P. a. apricaria* og *P. a. altifrons*) er regelmæssige gæster, men jeg kan ikke skelne dem fra hinanden i naturen.

Hjejlerne er talrige både på forårs- og efterårstræk; flokke på mere end 2000 er iagttaget på begge årstider, og opholdet her strækker sig over lang tid.

De kan slå sig ned ved lavvandede kyster, men oftest opholder de sig på pløjemarken eller marker med kort græs.

På forårstrækket synes Hjejlerne at have en særlig forkærlighed for det sydvestligste Lolland, hvor en meget stor flok holder til hvert forår, men de ses dog også andre steder.

Datoen for de førstes ankomst varierer meget, idet de kan komme sammen med de første Viber, men dog normalt en del senere: 28. feb. 1959 og 1960, 7. marts 1953, 16. marts 1952, 21. marts 1954 (Jo), 27. marts 1955, 28. marts 1956 (Br.), 4. april 1958 og 5. april 1951.

Straks fra begyndelsen optræder de i flokke, de to februariagttagelser gjaldt således 42 og 23 fugle. Senere ses de store flokke, således 27. marts 1959 2000, 31. marts 1961 1000 og 27. april 1956 1500.

De seneste iagttagelser på forårstrækket: 3. maj 1950, 4. maj 1958, 6. maj 1952 (Lu) og 7. maj 1959.

Efterårstrækket indledes som regel af nogle få fugle i yngledragt. Sådanne tidlige iagttagelser har jeg fra 28. juni 1959, 5. juli 1953, 20. juli 1952, 25. juli 1954, 29. juli 1950, 4. aug. 1956 og 9. aug. 1955.

Fra slutningen af aug. ses flokke på nogle hundrede, og senere ses flokke på indtil 2000. Jeg har altså ikke set større flokke om efteråret end om foråret; men der er flere af dem. De store flokke kan holde sig her året ud, således sås 1500 1. jan. 1959, og flokke på et par hundrede ses visse år hele jan.

Sidst er flokke af Hjejler noteret 21. nov. 1955, 29. nov. 1957, 30. nov. 1960, 3. dec. 1950 (Le), 11. dec. 1949, 1. jan 1953 og 1959, 2. jan. 1955, 13. jan. 1949 og 3. feb. 1952 (Le).

Overvintring i flokke er aldrig konstateret, men enlige fugle er adskillige gange iagttaget mellem de her nævnte sidste og første iagttagelser.

Der har næppe ynglet Hjejler på Lolland-Falster i historisk tid. Tilbagegang i antallet af trækkende Hjejler, som man kunne vente i betragtning af den katastrofale tilbagegang for de jyske ynglefugle, kan ikke konstateres.

Stor Præstekrave (*Charadrius h. hiaticula* (L.)).

Ved sandede kyster en almindelig ynglefugl, og den findes også jævnligt, men i mindre antal ved kyster af andre typer, ligesom den lejlighedsvis kan lægge sin rede på dyrket jord nær kysten. Et eller to par ruger de fleste år ved Sønder sø.

Det er vore lokale ynglefugle, der kommer først om foråret, og endnu længe efter, at de har besat yngleterritorierne ses flokke af trækgæster, som på gode sandvader kan tælle mere end 100.

De tidligste iagttagelser er: 17. feb. 1949, 23. feb. 1958, 24. feb. 1951 og 1953, 25. feb. 1961, 28. feb. 1959 (Jo), 3. marts 1960, 8. marts 1950 og 1952, 10. marts 1948 og 1954 samt 19. marts 1955.

Rede med 2 æg fundet 22. april 1950 og med 1 æg 20. april 1951.

Også i aug. og sep. ses ofte mange på sandvaderne og lejlighedsvis på udtørrede dyndflader, men da de dels er spredt over store arealer og dels færdes mellem mange andre vadere af samme størrelse, er det næsten umuligt at få tal på dem, så som oftest står der i dagbogen blot »mange«.

Sidst er Stor Præstekrave set 30. sep. 1956, 1. okt. 1955, 5. okt. 1952, 8. okt. 1950, 1953 (Nø) og 1959, 17. okt. 1954 (Jo), 23. okt. 1949 og 27. okt 1951.

Nordøstlig Præstekrave (*Charadrius hiaticula tundrae* (Lowe)).

forekommer utvivlsomt mellem trækgæsterne, men jeg har ikke kunnet skelne dem fra de almindelige.

Lille Præstekrave (*Charadrius dubius curonicus* (Gm.)).

1950–1952 og muligvis tidligere, men ikke senere, ynglede 1 par i kalkværksgraven ved Nysted. 1953 fandtes 1 par ved Saxkjøbing sukkerfabrik; der har været 1 par hvert år siden, og æg eller unger er set de fleste år. 9. aug. 1961 viste advokat STEEN MØLLER mig 4 ad. og 3 juv. ved stenværket Vrågård ved Kettinge, og han fortalte, at i hvert fald 1 par havde ynglet der i 1961 vist for første gang. Men samtidig og flere år forud havde der været 1 par ved et nærliggende stenværk. Det er alt, hvad jeg ved om denne arts ynglen på Lolland-Falster, men det er sandsynligt at enkelte par, men næppe noget større antal, har undgået min opmærksomhed.

De tidligste iagttagelser er 22. april 1957 Saxkjøbing; 6. maj 1952 Nysted; 6. maj 1956 Saxkjøbing (Jo) og 7. maj 1959 Bøtøreservatet.

Hvidbrystet Præstekrave (*Charadrius a. alexandrinus* (L.)).

11. maj 1958 sås 2 på Hyllekrog, men da de ikke sås senere, har de næppe forsøgt at yngle, og der kendes heller ikke noget andet yngleforsøg.

6. maj 1961 sås 1 Kalø Grå (Be).

På efterårstrækket er 2 set 23. aug. 1952 Kalø Grå; 1 24. aug. 1947 Barholm (Lu); 1 28. aug. 1954 Kalø Grå og 1 1. sep. 1947 Barholm (Lu).

Pomeransfugl (*Eudromias morinellus* (L.)).

11. maj 1859 1 ♂ skudt Asserstrup; 27. aug. 1876 2 skudt Svenstrup og 1880 3 skudt Svenstrup (Collin).

I konservator O. NIELSENS efterladte samling fandtes 1 mærket Rødby, men uden datering.

Stor Regnspove (*Numenius a. arquata* (L.)).

Skønt den ikke yngler her og kun undtagelsesvis overvintrer, er Stor Regnspove truffet her i alle årets måneder.

I vinteren 1952–1953 sås 1 på Hyllekrog jævnligt til 27. feb., og 15 marts fandtes resterne af den, efter at den var ædt af en rovfugl. Samme vinter modtog Lundahl 1 fra Nakskov 23. jan.

Også i feb. 1952 sås spover flere gange, men jeg antager, at det var usædvanlig tidligt ankomne: 3. feb. 4 Oreby; 10. feb. 5 Hyllekrog; 25. feb. 2 Hyllekrog; 16. marts 3 Oreby og 36 ved Ålholm.

Ellers er alle mine førsteiagttagelser fra marts, de fleste fra slutningen af måneden: 11. 1959, 12. 1961 (Be), 16. 1958, 24. 1960, 25. 1948, 1949 og 1951 samt 27. 1954 og 1955.

Som regel ses kun få sammen, men nogle gange er dog set flokke på 30–60. De sidste på forårstræk er noteret 26. april 1955, 29. april 1960, 30. april 1958, 1. maj 1951 samt 3. maj 1952 og 1956.

I et par tilfælde, 19. maj 1949 og 23. maj 1943, har enkelte måske oversomret, men trækker mod sydvest begynder så tidligt, at det er vanskeligt at afgøre.

Min tidligste sikre iagttagelse er, at jeg 3. juni 1946 så en lille flok trække over Tærø mod Falster. Derudover er de første set 5. juni 1950, 6. juni 1956 (Br), 10. juni 1951, 11. juni 1952, 12. juni 1954, 16. juni 1953, 18. juni 1943 (LØPPENTHIN 1944), 21. juni 1946, 30. juni 1961 og 3. juli 1955.

Stor Regnspove er langt fra så talrig her som visse andre steder i Danmark. Almindeligvis ses på efterårstrækket sjældent mere end 10 sammen, men flokke på 30-55 er dog set adskillige gange dels sidst i juni og dels først i sep. ved Albuen, Hyllekrog, Lungholm inddæmning, Hasselø og Bøtø.

Som oftest er spoverne rejst videre inden udgangen af sep., men foruden forannævnte overvintringsforsøg har jeg følgende sidsteiagttagelser: 23. okt. 1949, 19. nov. 1950, 4. jan. 1956 og 10. jan 1960. I sidste tilfælde endda en flok på 14.

Natligt træk høres ofte både forår og efterår.

Lille Regnspove (*Numenius p. phaeopus* (L.)).

Regelmæssig gæst på trækket forår og efterår, men ses aldrig i større antal. Kun rent undtagelsesvis har jeg set mere end 10 sammen. Træffes ved kysterne, sjældnere på enge, og dens stemme høres ofte om natten i træktiderne.

Tidligste iagttagelser: 13. april 1961, 15. april 1959, 16. april 1954, 17. april 1953 og 1958, 20. april 1952, 23. april 1950 og 27. april 1956. Trækket er som regel slut en uge ind i maj, men jeg har dog set enkelte 11. maj 1952, 14. maj 1959 og 17. maj 1942.

Efterårstræk er tidligst konstateret 29. juni 1952, 8. juli 1959, 14. juli 1951, 15. juli 1955, 22. juli 1956 og 26. juli 1954.

Flest ses sidst i juli og første halvdel af aug., og det seneste arten er set her er 12. sep. 1936 (Lu) og 1954.

Stor Kobbersneppe (*Limosa l. limosa* (L.)).

Da det kun er få steder i det østlige Danmark, at denne fugl yngler, har vi været særlig glade for vor bestand, men efter de sidste vandstandssænkninger i inddæmningerne er den stærkt truet. I mange år var der i Lungholm indd. ca. 20 par; nu tør jeg ikke ansætte yngleparrenes antal højere end 5. Desuden findes der sandsynligvis enkelte par på nogle strandenge ved Lollands sydkyst. Den har også ynglet ved Aunede strand (PETERSEN 1943), men der er mulighederne ødelagt. På Falster har den tidligere ynglet både i Hasselø Nor og Bøtø Nor, men Hasselø er helt ødelagt, og i Bøtø Nor er der kun det lille reservat, der byder den muligheder. Her er de seneste år kun set enkelte fugle, og sandsynligvis har den ikke ynglet der siden 1955, da der var 2 par.

Som trækgæster ses kun få, men de kan træffes på andre lokaliteter end de her nævnte ynglesteder.

Tidligst er Stor Kobbersnepe set 27. marts 1955, 28. marts 1954, 31. marts 1961, 3. april 1953, 4. april 1951, 6. april 1952, 7. april 1950, 10. april 1960 samt 15. april 1949 og 1956.

Ynglefuglene og deres unger forlader os som regel sidst i juli og senere ses normalt kun enkelte i aug. Sidst noteret 26. juli 1959, 10. aug. 1950, 14. aug. 1954, 24. aug. 1948 og 30. aug. 1936 (Lu).

Helt usædvanligt var det, at en blev set på Fladet fra 8. okt. til 7. nov. 1953.

Lille Kobbersnepe (*Limosa l. lapponica* (L.)).

Ses næsten kun på sandvader, sjældnere hvor der er mere dyndet, som f. eks. inde på Fladet Et særlig foretrukket sted er bugten mellem Skalø og Fejø.

Det er en af de få arter, der ses mere på forårstræk end om efteråret. Mine tidligste iagttagelser: 11. april 1961, 13. april 1958, 15. april 1954, 20. april 1952, 22. april 1956, 28. april 1960, 29. april 1953, 30. april 1955, 1. maj 1959 og 2. maj 1949. I hele maj måned ses flokke på indtil 300, og det er ikke usædvanligt, at mindre selskaber ses ind i juni, således 2. juni 1956 og 12. juni 1952 og 1955.

På efterårstræk, hvor jeg aldrig har set flokke på over 30 har jeg tidligst noteret Lille Kobbersnepe 3. juli 1950, 8. juli 1953, 18. juli 1954 og 1956, 19. juli 1951, 20. juli 1952 og 23. juli 1955. Sidste: 4. sep. 1960, 6. sep. 1959, 18. sep. 1954 og 1956, 8. okt. 1955, 23. okt. 1952 og 14. nov. 1953.

Sortklire (*Tringa erythropus* (Pall.)).

Både forår og efterår ses den regelmæssigt, men altid enkeltvis eller i ret små selskaber; det hører til undtagelserne at se mere end 10 sammen. De foretrukne opholdssteder er lavvandede og dyndede, og de kan være såvel ved kysterne som ved fersk vand.

I 1956 havde jeg den usædvanlige oplevelse at se en Sortklire så tidligt som 25. marts. De tidligste iagttagelser er iøvrigt 19. april 1953, 21. april 1959 og 25. april 1954. Hyppigst ses de nogle dage ind i maj, og de sidste på forårstrækket er set 13. maj 1953 og 1959, 18. maj 1954, 19. maj 1955 og 22. maj 1952.

27. maj 1959 sås 1 i Bøtøreservatet; den kan måske have oversomret, men ellers kan det ikke afgøres, om den er forsinket på forårstrækket eller særlig tidlig på vej på efterårstrækket.

Der er nemlig kun meget kort tid fra forårstrækket slutter, til efterårstrækket begynder.

De første på efterårstræk er set 9. juni 1959, 12. juni 1953 og 1954, 14. juni 1947, 18. juni 1943 (LØPPENTHIN 1944), 19. juni 1955, 20. juni 1952 og 23. juni 1956. Disse tidlige ankomster er ingenlunde isolerede tilfælde; 9. juni 1959 sås således 5 og 19. juni 1954 endog 12. Det er

altid gamle udfarvede fugle, der indleder trækket. Ungfugle er tidligst set 2. aug. 1940 (Lu), 5. aug. 1945 (Lu) og 1956, 9. aug. 1953 og 1955, 12. sep. 1954 samt 14. aug. 1936 (Lu).

I juli, aug. og begyndelsen af sep. er det almindeligt at se Sortklirer, men senere er det mere tilfældigt. De seneste iagttagelser 23. sep. 1950, 26. sep. 1954. 8. okt. 1955, 11. okt. 1949 (Lu), 14. okt. 1951 og 1. nov. 1953.

Rødben (*Tringa t. totanus* (L)).

Næst efter Viben den talrigste ynglende vadefugl. Den findes på alle strandenge, og hvor engdragene fortsætter ind i land langs åerne følger Rødbenene med. Nogen indlandsfugl, hvis man kan tale om sådanne på Lolland-Falster, er den ikke, men der findes dog enkelte ynglepar ved Maribosøerne.

Jeg har samlet et betydeligt materiale til belysning af Rødbenenes ankomst og afrejse, og det viser navnlig for ankomsten en forbavsende ensartethed. Når man betænker, hvor afhængig en vadefugl er af vejret, og hvor ustadigt og uens fra år til år det er i marts, er det forbavsende, at førsteiagttagelserne i en 16-årig periode kun varierer indenfor 2 uger.

1946: 30. marts en del på Fladet.

1947: 28. marts 1 Saltengen.

1948: 25. marts flere Fladet.

1949: 25. marts 3 Rødbyhavn.

1950: 21. marts 1 Fladet; 2. april mange.

1951: 17. marts 3 Kragevig; 18. marts 2 Lungholm indd.; 23. marts ca. 15 Lungholm indd.; 31. marts ca. 200 Kalø Grå og Fladet.

1952: 16. marts 16 Kalø Grå og Fladet; 24. marts ca. 30 do.; 26. marts ca. 50 Lungholm indd.

1953: 20. marts første 12 Kalø Grå; 28. marts 100 Kalø og 50 Fladet.

1954: 21. marts flere Kalø Grå og Fladet (Jo); 23. marts ca. 70 Kalø Grå.

1955: 24. marts 1 Kalø Grå (Jo); 26. marts 75 Kalø Grå og Fladet.

1956: 24. marts 2 Kalø Grå og 2 Fladet; 29. marts ca. 100 do.

1957: 21. marts ca. 20 Kalø Grå (Jo).

1959: 18. marts 1 Kalø Grå; 22. marts 11 do.

1960: 24. marts 16 Lungholm indd.

1961: 17. marts 26 Kalø Grå og 2 Fladet.

For at vise hvorledes vore lokale Rødbens borttræk former sig, skal jeg anføre en del data, som alle er fra Kalø Grå-Fladet.

1950: 3. juli mange i flokke; 15. juli kun få; 5. aug. højst 5.

1951: 19. juli bestanden aftaget; 27. juli ca. 150; 4. aug. 10.

1952: 2. juli store flokke; 24. juli ca. 75; 8. aug. 0.

1953: 24. juni ca. 300 i flokke; 15. juli 230; 30. juli 150; 9. aug. 50.

1954: 26. juni mange; 18. juli højst 100; 25. juli 50; 31. juli 35.

1955: 23. juli tildels trukket bort; 9. aug. 40.

1956: 18. juli tydeligt aftaget; 28. juli 15; 11. aug. 10.

I aug. og sep. ses ofte småflokke af trækgræster.

Islandsk Rødben (*Tringa totanus robusta* (Schiøler))

I 1949 så jeg hos konservator LUNDAHL en Rødben som var skudt 29. jan. ved Barholm i Guldborgsund. Dette undrede mig, da overvintrende Rødben hidtil havde været noget for mig helt ukendt. Tilmed forekom den mig meget stor, så jeg fik den tanke, at det kunne være en Islandsk Rødben. Jeg tog den derfor med til København og viste dr. SALOMONSEN den. Han målte den og konstaterede rigtigheden af min formodning, og dermed var denne underart for første gang konstateret i Danmark. Det synes som om Islandsk Rødben pludseligt har ændret sine trækvaner, for der viste sig i løbet af kort tid adskillige. De to underarter kan ikke skelnes fra hinanden i naturen, men det er overvejende sandsynligt, at alle de Rødben, der nu ses her sent om efteråret og om vinteren er Islandske Rødben. Men da de formentlig undertiden ankommer før de sidste Almindelige Rødben har forladt os er det ikke muligt at fastslå, hvornår det sker.

De fleste Rødben tvinges til at forlade os, når streng frost sætter ind, men det ser dog ud til, at det undertiden lykkes enkelte at gennemføre overvintring.

1949: Ved Oreby sås 13. nov. 2; 23. nov. 2; 30. nov. 5; 30. dec. 5.

1950: 19. jan 11. – 9. nov. indsendtes 1 fra Nakskov (Lu).

1952: 10. feb. 1 Hyllekrog. – 14. dec. 1 Hyllekrog.

1953: 27. feb. og 14. marts 1 Hyllekrog. – I Orebyegnen var fra 15. aug. til 15. sep. vekslende antal mellem 20 og 4; 26. sep. steg antallet til 46 og til 27. dec. sås indtil 50. 27. dec. blev på min foranledning 1 skudt og indsendt til Zoologisk Museum. Den viste sig, som ventet, at være en Islandsk Rødben.

1954: Først i jan. var det indtil 9° frost, og 10. jan. sås 4 som vadede i grødis i strandkanten. Det blev atter mildere, og 18. jan. sås 26; 23. jan. 20. Derefter en lang og streng frostperiode, og Rødben sås ikke mere. – Efter en månedlang periode uden Rødben sås 17. okt. ca. 40, og de sås til 19. dec. 29. dec. sås 5.

1955: 2. okt. 30 Lungholm indd.; 8. okt. 20 Kalø; 15. okt. 30 Oreby; 2. nov. 11 Skalø; 21. nov. 3 Oreby; 25. dec. en lille flok ved Sundby (KAPPELGAARD).

1956: 4. jan 4 Hyllekrog. 28. jan. 6 og 5. feb. 1 ved Nykøbing (TORTZEN D.O.F.T.51)

1957: 22. feb. 1 Kroghage.

1959: 1. nov. 18 Oreby (Jo).

1960: 10. jan. 3 Hyllekrog.

1961: 27. dec. 1 skudt Østfalster (ÅGE JENSEN).

Hvidklire (*Tringa nebularia* (Gunn.)).

Ved vore kyster ser man hvert år en del Hvidklirer i træktiden, hvorimod der kun lejlighedsvis ses enkelte ved vore søer og moser.

På forårstrækket ses i almindelighed kun få sammen, men 1. og 2. maj 1953 sås dog 20–30 i Nakskov Indrefjord (LØPPENTHIN). De tid-

ligste iagttagelser er 16. april 1949 (BØRGE PALM), 29. april 1953, 1. maj 1952, 1954, 1958, 1959 og 1960, 2. maj 1948, 3. maj 1951, 4. maj 1956, 6. maj 1961 (Be) og 7. maj 1950.

Opholdet er som regel kortvarigt, de sidste på forårstræk er noteret 11. maj 1952 og 1957, 12. maj 1950 og 1956, 13. maj 1953, 15. maj 1955, 18. maj 1954, 22. maj 1951 og 27. maj 1959.

Oversomring konstateredes 1952, da en sås jævnlig ved Kalø Grå og Fladet fra 15. maj til 2. juli, mens der 4. juli sås 5.

Tilbagetrukket kan begynde sidst i juni, idet de første sås 24. 1953 og 26. 1954; men oftest skal vi ind i juli før de første viser sig: 3. 1955, 4. 1952, 7. 1951, 8. 1956, 12. 1959, 15. 1950 og 17. 1949.

På efterårstrækket forekommer Hvidkliren i ret betydelige antal. Det er ingenlunde ualmindeligt at se 50 eller flere på samme lokalitet omend ikke i samlet flok. Og opholdet er langvarigt; ansamlinger på over 20 har jeg set mellem 18. juli og 8. okt. De sidste er set 25. okt. 1946, 27. okt. 1947 (Lu) og 1949, 3. nov. 1951, 5. nov. 1954, 7. nov. 1953, 17. nov. 1955 (Lu) og 18. nov. 1950. På Fladet sås en, der tilsyneladende var ubeskadiget, mange gange mellem 23. nov. 1951 og 18. jan. 1952.

Svaleklire (*Tringa ochropus* L.).

Er den klireart, der mest udpræget er knyttet til ferskvand, og den er den eneste, jeg har set ved små vandhuller inde i skov. Desuden er den uden at være sjælden den klire, der ses i mindste antal, og der ses sjældent mere end 2 sammen; over 4 har jeg aldrig set på samme lokalitet samtidig.

Skønt den aldrig eller i hvert fald kun undtagelsesvis gennemfører overvintring, og skønt der ikke kendes noget tilfælde af ynglen, er den set her i alle årets måneder: Jan. 2, feb. 1, marts 2, april 27, maj 8, juni 11, juli 27, aug. 30, sep. 9, okt. 9, nov. 6 og dec. 10.

Tinksmed (*Tringa glareola* L.).

En formodning om, at denne art skulle have ynglet ved Aunede Strand og Nakskov Inderfjord (PETERSEN 1943), anser jeg for en mistydning af iagttagelser af trækgæster i yngletiden. Jeg har aldrig gjort iagttagelser på Lolland-Falster, jeg har kunnet opfatte som tegn på, at Tinksmede har gjort yngleforsøg.

Men som trækgæster ses mange både forår og efterår. De træffes mest på mudrede, sumpede steder, især delvis oversvømmede enge. Sådanne steder har jeg om foråret set indtil 40 og om efteråret mere end 100 samlede.

To gange har jeg som de første set enlige fugle i april nemlig 22. 1953 og 26. 1952. Iøvrigt er de tidligste iagttagelser 1. maj 1951, 3. maj 1955, 5. maj 1954, 6. maj 1948, 1956 (Jo), og 1961, 7. maj 1950 og 1959 samt 8. maj 1960.

Forårstrækket synes at kulminere mellem 7. og 14. maj; og de sidste er noteret 13. maj 1951, 14. maj 1953, 22. maj 1952, 23. maj 1954 og 29. maj 1955.

Isolerede iagttagelser af enkelte fugle 5. juni 1948 Hyllekrog og 16. juni 1950 Bøtø.

Efterårstrækket begynder sidst i juni eller først i juli, kulminerer fra midt i juli til midt i aug. og synes at ophøre ret tidlig i sep. Første er noteret 22. juni 1954 og 1956, 27. juni 1953 (Jo), 28. juni 1952, 30. juni 1950, 6. juli 1942 og 14. juli 1951. De sidste: 3. sep. 1949, 4. sep. 1954, 5. sep. 1952 og 1953, 6. sep. 1958 (Lu) og 9. sep. 1950.

Mudderklire (*Actitis hypoleucos* (L.)).

I træktiderne kan man se Mudderklirer overalt, hvor der er vand, lige fra isoleret beliggende mergelgrave til høfderne ved østersødigerne. Som regel ses de enkeltvis eller få sammen i løse flokke, men under efterårstrækket kan man dog nu og da se indtil 30 samlet på en ret kort kyststrækning.

I 1953 så jeg 9. april en ved Saxkjøbing fjord, men derefter sås ingen før 29. april, der er en mere normal første-ankomstdato hvilket fremgår af følgende førsteiagttagelser: 26. april 1954, 27. april 1945 og 1956, 29. april 1951 og 1955, 1. maj 1950 og 1960, 2. maj 1948, 5. maj 1946, 6. maj 1959 (Jo), 7. maj 1958 (Jo) og 1961 (Be) samt 9. maj 1949.

De seneste iagttagelser på forårstrækket: 16. maj 1953, 17. maj 1946, 22. maj 1951 og 1952, 23. maj 1954, 27. maj 1944 og 5. juni 1950.

Ved efterårstrækkets begyndelse er det kun undtagelsesvis, at der ses enkelte sidst i juni: 26. 1950 og 28. 1952 og 1953. Oftest skal man ind i juli, før de viser sig: 8. 1954 og 1956, 14. 1951 og 16. 1955.

De største antal ses fra sidst i juli til midt i aug.

Som regel forsvinder de sidste i sep., men undertiden ses enkelte i okt.: 12. sep. 1944 (Lu) og 1954, 13. sep. 1956, 16. sep. 1951, 21. sep. 1948, 8. okt. 1953 (Nø), 15. okt 1950 og 25. okt 1949, men i dette sidste tilfælde var ingen set siden 22. sep.

Et uforklarligt tilfælde er, at en tilsyneladende fuldstændig frisk og ubeskadiget Mudderklire indsendtes fra Stubbekøbing til konservator LUNDAHL 20. februar 1951.

Stenvender (*Arenaria i. interpres* (L.)).

Fra 1880'erne foreligger en udtalelse om, at Stenvenderen yngler næsten hvert år på Vensholm (Collin). Jeg er nogenlunde sikker på, at der stadig yngler enkelte par ved Lollands sydkyst, men det er småt med beviserne. Jeg fandt et par med unger på Tjørneholm 29. juni 1952, og da jeg kun har besøgt de små øer deromkring een gang hver, er det jo nærliggende at tro, at arten stadig yngler der, så meget mere som jeg har mange iagttagelser fra Hyllekrog fra maj til juli. 20. juli 1952 så jeg 4, som jeg formodede var en familie på Albuen, og jeg har derfra

enkelte andre iagttagelser, som bestyrker troen på ynglen der – det er jo heller ikke langt fra Vensholm.

Mine tidligste iagttagelser er: 3. maj 1953 1 Albuen; 6. maj 1951 ca. 20 Hyllekrog; 8. maj 1954 3 Kroghage; 11. maj 1952 2 Hyllekrog og 11. maj 1958 3 Hyllekrog.

På efterårstrækket ses i aug. og sep. en del mest ved Lollands sydkyst fra Albuen til Rødsand, men lejlighedsvis også ved andre kyster. Oftest er der kun nogle få sammen, men der er dog set indtil 30 på Hyllekrog.

Seneste iagttagelser: 5. sep. 1948, 6. sep. 1953, 1956 og 1959, 8. sep. 1952, 10. sep. 1960 (KROG), 11. sep. 1955, 12. sep. 1957 (Lu), 15. sep. 1956 og 20. sep. 1950.

Tredækker (*Gallinago media* (Lath.)).

Den eneste oplysning, jeg har om denne art, er, at konservator LUNDAHL modtog 1 fra Falster 25. aug. 1953.

Dobbeltbekkasin (*Gallinago g. gallinago* (L.)).

Forekommer som ynglefugl overalt, hvor der er fugtige enge, hvad enten det er ved stranden eller i moser, og forår og efterår forøges antallet af gennemrejsende.

Hvis ikke vinteren er alt for streng, bliver her som regel enkelte, og det må antages, at det ret ofte lykkes for dem at gennemføre overvintring, da jeg fra februar har 9 iagttagelser af formodet overvintrende.

Det kan derfor være vanskeligt at fastslå, hvornår de første indfinder sig på forårstræk. Men jeg har dog fra årene 1945–1960 12 gange noteret de formodet første, og disse iagttagelser ligger mellem 10. marts og 5. april.

Allerede sidst i juli ses så mange, at det må antages, at en del af dem er trækgæster.

Enkeltbekkasin (*Lymnocryptis minimus* (Brünn.)).

Både forår og efterår en regelmæssig og ikke helt fåtallig gæst; men da den mest færdes skjult på stærkt sumpede steder og er meget vanskelig at jage op, er det ikke ofte man ser den.

Der er før 1939 faldet 13 ved de lokale fyr. Disse har jeg regnet sammen med egne iagttagelser og en del oplysninger fra konservator LUNDAHL, og det er blevet til 2 i marts, 7 i april, 2 i maj, 3 i aug., 7 i sep., 24 i okt., 14 i nov. og 4 i dec. Iagttagelserne ligger mellem 26. marts og 5. maj og fra 21. aug. til 13. dec.

Skovsneppe (*Scolopax rusticola* L.).

Da P. JESPERSEN (D.O.F.T. 36) for at få klarlagt Skovsnepens forekomst som ynglefugl, foretog et rundspørge til samtlige skovdistrik-

ter, fik han positive svar, d. v. s. meddelelse om ynglefund eller iagttagelser i yngletiden, fra følgende distrikter på Lolland-Falster: Christianssæde, Pederstrup, Krenkerup, Lungholm, Ålholm, Pandebjerg og Korselitze.

Skovfoged Høj fandt en rede i Hegningen, Krenkerup i foråret 1950. Kuldet var fuldlagt 1. april, og udrugningen lykkedes. Året efter sås Skøvsnepper i samme skovafdeling i yngletiden, og jeg har adskillige gange set snepper netop deromkring i vintertiden.

16. maj 1953 rejste jeg en sneppe på formodet yngleplads på Skelsnæs, og der fandtes rester af en, der var taget af en Duehøg.

Først i april 1961 fandt skovfoged MADSEN, Christianssæde en rede med fuldlagt kuld.

Snepperne lever altid meget skjult og i yngletiden allermest, så det er meget vanskeligt at få et indtryk af, hvor mange ynglende her er. Foranstående giver kun et vagt indtryk deraf. Yderligere kompliceres forholdet ved, at vore Skøvsnepper lægger æg allerede omkring 1. april, mens her endnu er mange trækgæster.

Jeg har vistnok set flere Skøvsnepper end de fleste ornithologer, da jeg som klapper har deltaget i næsten 300 klapjagter og set snepper næsten hver gang, enkelte gange indtil 30 på een dag. Disse jagter finder som regel sted mellem 1. nov. og 18. dec., så iagttagelserne herfra kan ikke give besked om trækkets varighed. Iagttagelser fra andre tider er mere tilfældige og kan derfor ikke sammenlignes med mine erfaringer fra jagterne. Jeg har påfaldende mange iagttagelser fra den egentlige vintertid, hvor man kan finde snepperne eller spor efter dem i skovgrøfterne.

Ved de lokale fyr er faldet 4 mellem 27. marts og 4. april samt 13 mellem 16. okt. og 23. nov. (Fyrb.)

Sandløber (*Crocethia alba* (Pall.)).

Som trækgæst ses Sandløberen hvert år ved Falsters østkyst og Lollands sydkyst, mens jeg kun een gang har set den ved Lollands nordkyst (Kalø Grå 30. aug. 1952). Sandløberen færdes næsten udelukkende på forstranden ved de barskeste kyster.

I den bedste tid har jeg ikke noteret alle iagttagelser, men alligevel giver notaterne sikkert et omtrent rigtigt billede af forekomsten. Der er set 5 i aug., 29 i sep., 26 i okt., 6 i nov., 8 i jan. og 2 i feb.

Heri er medregnet oplysningerne hos FERDINAND (D.O.F.T. 47).

Islandsk Ryle (*Calidris c. canutus* (L)).

Som alle ryler holder den næsten udelukkende til ved kysterne. Her ses som regel kun nogle få sammen og oftest i flok med andre vadere. 30. juli 1951 så jeg dog ca. 250 ad. på Rødsand. Denne lokalitet har jeg desværre kun besøgt få gange; en nærmere undersøgelse ville sikkert give interessante oplysninger ikke blot om denne art, men om mange vadere.

Om foråret hører det til de usædvanlige oplevelser at se Islandsk Ryle. Jeg har kun set 2 19. april 1952, 1 1. maj 1959, 1 6. maj 1951 og 1 11. maj 1958.

På efterårstrækket ses den regelmæssigt på gode vaderlokaliteter. Først kommer de gamle fugle i yngledragt; de er tidligst set 12. juli 1959, 20. juli 1952, 26. juli 1954, 29. juli 1956 samt 30. juli 1951 og 1953. Sidste iagttagelser: 4. sep. 1960, 6. sep. 1959, 20. sep. 1952, 8. okt. 1953 (Nø) og 16. okt. 1950.

Dværgryle (*Calidris minuta* (Leisl.)).

31. marts 1951 så jeg 1 i Kalø Grå, men det må være en, der er kommet på afveje, for det er ikke alene en meget tidlig dato, men det er overhovedet den eneste Dværgryle, jeg har set om foråret.

Mine tidligste iagttagelser fra efterårstrækket er 18. juli 1954, 19. juli 1951, 23. juli 1955, 26. juli 1959, 4. aug. 1953 og 7. aug. 1949. Flest ses sidst i aug. og i sep. Som oftest ses højst ca. 10 sammen, men ved nogle lejligheder har jeg dog set mere end 30 samlede på særlig gode steder, og sådanne steder kan de opholde sig i lang tid.

Sidst er Dværgryler noteret 13. sep. 1952, 15. sep. 1959, 20. sep. 1951 (Lu), 26. sep. 1947 og 1954, 8. okt. 1950, 10. okt. 1953 og 22. okt. 1961.

Temmincksryle (*Calidris temminckii* (Leisl.)).

Regelmæssig men fåtallig trækgæst både forår og efterår.

På forårstræk er den truffet mellem 23. april og 17. maj; flokkene er størst om foråret, men jeg har aldrig set over 12 sammen.

De første på efterårstræk er set 15. juli 1953, 24. juli 1952, 7. aug. 1954, 21. aug. 1949 og 1950 samt 24. aug. 1941. De fleste iagttagelser er fra overgangen mellem aug. og sep., og det seneste jeg har set en Temmincksryle er 6. okt. 1951.

Sortgrå Ryle (*Calidris m. maritima* (Brünn.)).

»Ved Nykøbing er den temmelig sjælden; den blev skudt her i nov. 1898; og i begyndelsen af marts 1899 blev 3 set ved Flinthorn« (CCO). At den er »temmelig sjælden« kan jeg bekræfte, da jeg kun har set den een gang nemlig 16. okt. 1950 på Rødsand. 1 er indsendt til udstopning 27. dec. 1941 fra Guldborgsund og 1 8. dec. 1954 fra Købelev (Lu). 4. feb. 1954 og derefter i ca. en uge sås 2 ved Nakskov fjord (Br).

Almindelig Ryle (*Calidris alpina* (L.)).

På de fleste større strandenge findes Sydlig Ryle (*C. a. schinzii*) ynglende, men kun et eller nogle få par hvert sted.

Ynglefuglene er de første, der ankommer om foråret, og da de tidligt anlægger yngledragten i modsætning til trækgæsterne, kan de let skelnes fra disse det meste af foråret.

De meget talrige trækgæster er dels Sydlige Ryler og dels Nordlige

Ryler (*C. a. alpina*), og det er ikke muligt at holde de to underarter ud fra hinanden, så trækforholdene må behandles under eet.

Tidspunktet for de første rylers ankomst afhænger i høj grad af vejret og varierer derfor meget fra år til år: 10. feb. 1952, 19. feb. 1958 (Ke), 24. feb. 1951, 25. feb. 1961, 28. feb. 1953 og 1959 (Jo), 3. marts 1960, 5. marts 1956, 6. marts 1954, 10. marts 1948 og 19. marts 1949.

De første kommer som regel i små flokke, men 28. feb. 1959 sås dog 200. Fra sidst i marts til langt ind i maj kan ses flokke på over 1000. De seneste datoer jeg har noteret de store flokke er 10. maj 1958, 11. maj 1957, 15. maj 1955, 19. maj 1953, 22. maj 1951 og 1959. 400 er set 26. maj 1956, 100 30. maj 1953 og 70 29. maj 1955.

Da jeg 19. maj 1953 så 1000 trækgæster ved Kalø Grå, havde et lokalt ynglepar samtidig ugegamle unger.

Det volder som regel ikke vanskelighed at skelne de første gæster på efterårstræk fra de lokale fugle, selvom dragterne nu er næsten ens. De lokale færdes nu sammen med deres unger, mens flokkene af gæster består udelukkende af gamle fugle.

De første flokke er noteret 23. juni 1955, 28. juni 1956, 8. juli 1953 og 1959, 10. juli 1952 og 1954 samt 19. juli 1951.

Det er betydelige flokke af gamle fugle, der kan samles; således 300 i Kalø Grå 26. juli 1954 og 23. juli 1955; men jeg blev dog overrasket ved at se 1000 ved Rødsand 30. juli 1951.

Det tidligste, jeg har noteret ungfugle i større tal, er 21. aug. 1949, 23. aug. 1952 og 28. aug. 1954.

Gennem hele efteråret ses mange ryler, men det er dog kun undtagelsesvis, at flokkene bliver så store som foråret.

Selv om man visse år kan se ryler langt ind i jan. har jeg aldrig konstateret at nogle har gennemført overvintring. De seneste iagttagelser: 1. dec. 1954, 29. dec. 1949, 6. jan. 1952, 9. jan. 1951, 10. jan. 1960, 14. jan. 1954 og 28. jan. 1956.

Krumnæbbet Ryle (*Calidris ferrugineus* (Pont.)).

Kommer aldrig her på forårstrækket, men om efteråret ses nogle hvert år. Når de gamle fugle indfinder sig, som regel lige efter midten af juli, er de i den smukke yngledragt, men i løbet af den følgende måned mister de den røde farve.

Mine tidligste iagttagelser: 12. juli 1959, 15. juli 1953, 16. juli 1955, 18. juli 1954 og 1956 samt 20. juli 1952. Ungfugle er tidligst set 22. aug. 1953, 24. aug. 1941 (Lu) og 1956, 30. aug. 1952 og 4. sep. 1954.

Som regel ses ikke meget over 10 sammen, men 6. sep. 1959 så jeg dog mindst 50 på Hyllekrog. Det seneste, jeg har set arten, er 20. sep. 1950 og 1953.

Kærløber (*Limicola f. falcinellus* (Pont.)).

Om foråret har jeg aldrig set den her, og det synes som om det ikke er hvert efterår, den indfinder sig. Mine tidligste iagttagelser er 18. jul

1954, 19. juli 1953 og 1959 samt 6. aug. 1960 og de sidste 12. aug. 1960 og 15. aug. 1954. Men desuden er 1 ♂ juv. skudt i Kålø Grå 2. sep. 1942 (D.O.F.T. 37).

Brushane (*Philomachus pugnax* (L.)).

Det ser ud til, at denne interessante fugl er en af dem, der er mest truet af udtørningsarbejderne, for de engdrag, de kræver til yngleplads, skal øjensynlig have en ret betydelig størrelse, og Brushanerne synes i høj grad utilbøjelige til at slå sig ned nye steder. Ved Aunede strand, hvor der yngede Brushaner først i 1940'erne (PETERSEN 1943), er der ikke mere muligheder. Hasselø nor, hvor Brushanerne endnu havde yngleplads i hvert fald til 1952, er opdyrket. Lungholm inddæmning, der har været den bedste yngleplads, jeg har kendt, har efter den sidste vandstandssænkning kun få egnede pletter, og der er nu kun få ynglende. I Bøtø nor er der nu kun det lille reservat, der bevarer en lille rest. En tredje yngleplads findes på en strandeng ved Handermelle; men derudover kender jeg ingen ynglepladser på Lolland-Falster. På Fladet og ved Kalø Grå skulle man synes, at der var muligheder, og jeg har også af og til set Brushaner der i yngletiden, men det er aldrig blevet til noget. Forøvrigt er Kalø Grå planlagt udtørret, og kun den for tiden gode beskæftigelsessituation har indtil nu frelst denne dejlige, lille vadefuglelokalitet.

Om foråret er hannerne jo særdeles iøjenfaldende, selv om deres kraver som regel ikke er helt udviklede ved ankomsten. Jeg har tidligst set Brushaner 25. marts 1956, 26. marts 1948, 28. marts 1954, 3. april 1953, 4. april 1951, 5. april 1952 og 7. april 1950 og 1957 (Jo). Forårstrækket kan vare til godt ind i maj; f. eks. sås 8. maj 1954 ca. 200 i Bøtøreservatet.

Allerede i juni begynder Brushanerne en omstrejvende tilværelse, så det er ikke muligt at konstatere, hvornår de første trækgæster indfinder sig. Gennem hele efteråret ses småselskaber, og nu på langt flere lokaliteter end om foråret; men man skal se godt efter for at få øje på dem, da de nu er meget stilfærdige og beskedent farvede.

Det seneste, jeg har noteret Brushaner er 1. okt. 1950, 5. okt. 1952, 14. okt. 1951, 18. okt. 1959, 22. okt. 1961 og 1. nov. 1953.

Stylteløber (*Himantopus h. himantopus* (L.)).

På Klodskov enge blev et eksemplar skudt i efteråret 1882 af gårdejer ANDERS RASMUSSEN (Collin).

Klyde (*Recurvirostra a. avosetta* L.).

Der foreligger meddelelser om, at Klyden yngede på Hyllekrog i 1868 og 1874 (Collin). Endnu 1950 og 1951 rugede en halv snes par der, mens nu kun af og til enkelte par forsøger sig – Sølvmågerne er blevet for dominerende.

Da jeg i 1926 fandt en lille koloni af Klyder rugende på Fladet, var det noget, der optog mig stærkt, og på en eller anden måde kom jeg i toget i samtale med Peter Freuchen, som fortalte mig, at han havde Klyder rugende på Enehøje. Den gang anså man Klyden for en truet art, men heldigvis er det gået sådan, at den er tiltaget meget betydeligt, hvad der næppe kan tilskrives andet, end at den er blevet fredet.

Særlig ved Smålandshavets kyster findes mange små kolonier, men også ved Nakskov fjord og enkelte steder ved sydkysten findes Klyder ynglende. Men på Falster findes kun i nordvest et par små og næppe konstant benyttede ynglepladser. Klyderne flytter meget omkring fra år til år og også indenfor samme ynglesæson, således at de, når de mister første kuld, ofte lægger andet et helt andet sted. Jeg har gennem mange års iagttagelser forundret mig over så få unger, der kommer på vingerne i forhold til antallet af ynglefugle, der indfinder sig hvert forår. Jeg har oplevet at finde indtil 40 reder på Fladet i begyndelsen af ynglesæsonen uden, at der tilsyneladende kom en eneste unge på vingerne.

Fladet er et foretrukket opholdssted i den første tid efter ankomsten, og der kan samles indtil 250, inden de senere fordeler sig til forskellige ynglepladser ved Tårs vig. De første sete er som regel flokke på 8-40, men i løbet af en uge eller to er de fuldtalligt til stede.

De tidligste iagttagelser er 12. marts 1961, 18. marts 1951, 19. marts 1952 (Jo), 20. marts 1953, 21. marts 1950 og 1957 (Jo), 23. marts 1954, 24. marts 1956, 25. marts 1948, 27. marts 1959, 29 marts 1960, 30. marts 1928, 1. april 1955, 2. april 1926 og 1942, 4. april 1944 og 6. april 1958 (Jo).

Første kuld æg lægges som regel mellem 20. april og 1. maj, men ofte må Klyderne lægge om, måske endda flere gange, for jeg har fundet spæde unger så sent som 24. juli 1955.

På den tid er borttrækket ofte allerede i gang, og de fleste år forsvinder flertallet før midten af aug.; men visse år kan ses indtil 50 i det meste af sep., og små flokke kan lejlighedsvis holde længe ud.

De sidste er set 25. aug. 1950, 1. sep. 1949, 11. sep. 1955, 16. sep. 1947, 1. okt. 1959, 4. okt. 1952, 6. okt. 1951, 30. okt. 1954 og 14. nov. 1953.

Thorshane (*Phalaropus fulicarius* (L.)).

6. jan. 1899 1 ♂ juv. skudt ved Orehoved (D.O.F.T. 50). 14. jan. 1955 1 indsendt fra Gedser (Lu).

Odinshane (*Phalaropus lobatus* (L.)).

- 15. sep. 1896 1 Enehøje;
- 21. sep. 1898 1 ♂ Orehoved;
- 20. aug. 1899 1 ♀ Bøtø;
- 13. sep. 1899 1 ♀ Bøtø;
- 4. okt 1899 1♀ Bøtø;
- 20. aug. 1905 1 ♂ Bøtø;

29. aug. 1905 1 Bøtø;
 1. sep. 1914 1 set ved Nykøbing og
 11. aug. 1943 1 ♂ ad. Saxkjøbing (D.O.F.T. 50).
 23. sep. 1937 1 ♂ juv. Gadekæret i Sløsse (Lu).
 22. juli 1953 1 ad. Fladet.
 22. og 24. aug. 1953 2 juv. Fladet.
 18. sep. 1954 1 Fladet.
 11. aug. 1957 1 ad. Bøtøreservatet.

Storkjove (*Stercorarius s. skua* (Brünn.)).

17. sep. 1950 så jeg sammen med LEIF HANSEN en i Guldborgsund ud for Roden skov; den forfulgte i rasende fart en Sølvmåge, og begge fugle kom to gange tæt forbi os.

Under mit ophold på Gedser rev fyrskib 2.-17. okt. 1954 så jeg gentagne gange en Storkjove, som snyltede på mågerne.

Mellemkjove (*Stercorarius pomarinus* (Temm.)).

I okt. 1910 havde konservator O. NIELSEN et ekspl. til udstopning fra Nystedegnen. (CCO).

Almindelig Kjove (*Stercorarius parasiticus* (L.)).

Hvert efterår ses nogle få ved Østersøkysterne, men kun sjældent andre steder. Mens der findes en meddelelse fra 1885 om, at en skal være skudt 26. jan. (Collin), er i nyere tid alle iagttagelser, med undtagelse af 1 fra 16. juli, fra månederne aug. (4), sep. (15) og okt. (6).

Lille Kjove (*Stercorarius l. longicaudus* Vieill.).

- Først i okt. 1890 1 juv. skudt ved Stensøre (Collin).
 27. aug. 1949 1 indsendt fra Gedesby (Lu).
 7. okt. 1949 1 indsendt fra Kastager (Lu).
 27. aug. 1951 1 skudt ved Rødsand (Lu).

Ismåge (*Pagophila eburnea* (Phipps)).

En Ismåge iagttoges ved Hyllekrog 4. marts 1933; den sås 2 gange og den var i selskab med Svartbagerne; sidste gang sås den af 2 ornithologer på en afstand af ca. 150 m, således at en fejltagelse er umulig. (Fyrmester O. MØNSTED; Fyrb.).

Stormmåge (*Larus c. canus* L.).

På mange små øer findes kolonier og hist og her ved Lollands kyster ligeledes, hvorimod den ikke yngler inde i landet. Så vidt jeg kan skønne, er det Hyllekrog, der har og i mange år har haft den største koloni. Vidt omkring på Syd- og Midtjylland kaldes Storm-

mågerne for »Hyllekrogs Duer«. Men både der og mange andre steder er Sølvmågerne ubehagelige naboer, som trænger Stormmågerne tilbage.

Når det er tidligt forår kan nogle få Stormmåger have udvalgt sig redepladser før midten af marts, men i almindelighed ankommer de til kolonierne i sidste halvdel af marts. Æglægningen begynder som regel efter 20. april. Da mange mister de første æg, kan yngletiden trække ud, men de fleste med deres unger har forladt kolonierne 1. aug.

Stormmåger ses her hele året, men det er dog ikke store antal, der overvintret.

Sølvmåge (*Larus a. argentatus* Pont.).

»På Hyllekrog sås i juli 1928 en del, og unger samt flere reder med æg sås. 1943 fandt jeg, som ventet, bestanden mangedoblet til flere hundrede par«. (LØPPENTHIN 1944). Ja, sådan er det gået, og det er fortsat i samme retning indtil nu. Og det ikke alene på Hyllekrog, men mange steder på vore små øer. I 1920'erne var Hyllekrog det eneste sted i vor landsdel, hvor der fandtes mere end nogle få par ynglende Sølvmåger, og mange steder, hvor der nu findes betydelige kolonier, var der dengang slet ingen. Sølvmågen er en stor og smuk fugl, men det er med nogen betænkelighed, man ser på dens tiltagen. På mange ynglepladser har den helt eller delvis fordrevet den tidligere bestand af vadefugle, terner og mindre måger.

Hvad foran er skrevet om Stormmågernes ankomst til kolonierne og æglægning passer også på Sølvmågerne, men disse forlader kolonierne ca. 3 uger senere.

Her er på det nærmeste lige mange Sølvmåger sommer og vinter, idet den del af vore ynglefugle, der strejfer til andre egne, erstattes af andetsteds fra kommende. Sølvmågerne ses i stort tal ved lossepladserne.

Sildemåge (*Larus fuscus* L.).

Kan træffes på alle årstider ved vore kyster, men kun fåtalligt. LØPPENTHIN så 3 på Hyllekrog 18. juni 1943, men fandt intet tegn til ynglen. I 1948 fandt jeg et par ynglende på Hyllekrog, og siden er bestanden øget, så jeg nu regner med ca. 10 par. De fleste af de ynglende såvel som gæster er sikkert af racen Baltisk Sildemåge, (*L. f. fuscus*), men der er set enkelte lysere fugle både blandt de ynglende og på andre tider af året.

Sildemåge og Sølvmåge.

25. maj 1959 fandt jeg på Hyllekrog en krydsning mellem Sildemåge og Sølvmåge, som havde rede med æg sammen med en Sølvmåge. Krydsningen blev skudt og indsendt til Zoologisk Museum, hvor det konstateredes, at det var en han.

Svartbag (*Larus marinus* L.).

Er aldrig fundet ynglende her, men alligevel er her altid en del hele sommeren, og selv om de fleste er ungfugle, ses dog også enkelte helt udfarvede.

I de senere år har der hver sommer været en flok på 10–15 ungfugle, der holdt til inde på Fladet, mens man ellers mest ser dem ud til det åbne hav. Om efteråret øges antallet betydeligt, men de ses dog aldrig i sådanne flokke som Sølvmåger og Hættemåger. Ved lossepladserne ses de kun undtagelsesvis, men de fleste vintre ses nogle få inde i Maribosøerne, hvor de snylter på skalleslugerne.

Gråmåge (*Larus hyperboreus* Gunn.).

16. og 17. juli 1935 sås en Gråmåge ud for Orehoved skov (WILHJELM D.O.F.T. 29).

En blev skudt Rødsand i feb. 1897 og en i jan. 1898. Arten omtales som sjældnen på Guldborgsund, kun set et par gange i vintertiden (CCO).

Hættemåge (*Larus r. ridibundus* L.).

Her findes mange og til dels store kolonier. Ligesom andre måger yngler den ofte på småøer ved kysterne, men Hættemågen har tillige ynglekolonier inde i landet i moser og ved søer. Som regel holder de fast ved de en gang valgte ynglepladser, men sker der for stærk indsamling af æg, udvandrer ofte en del fra de store, gamle kolonier og danner flere nye og mindre, som så efter et eller flere år atter forlades.

Indenfor de sidste hundrede år er der sket store forandringer med Hættemågerne. De er tiltaget stærkt i antal, og samtidig er en stor del af bestanden blevet vinterfugle og byfugle. Det vil sige, at dels bliver en del af vore ynglefugle her nu hele året, og dels får vi besøg af vintergæster fra nordligere og østligere egne, hvor der tidligere kun ynglede få sammenlignet med nu. Samtidig er Hættemågerne begyndt at hente en stor del af deres føde på byernes lossepladser og at lade sig fodre ved vinduerne.

Smelter isen tidligt, kan Hættemågerne indfinde sig i kolonierne før midten af marts, men oftest sker det i sidste trediedel af denne måned. Både forår og efterår ses ofte meget store, tætte flokke følge landbrugsredskaberne. Hvert år i okt. og nov. ses meget store flokke ved Sækkjøbing fjord; jeg formoder, at det skyldes, at en mængde smådyr dræbes af spildevandet fra sukkerfabrikken og derved bliver let tilgængelig føde for mågerne.

Dværgmåge (*Larus minutus* Pall.).

Før Rødby fjord blev udtørret, var den yngleplads for Dværgmågen. Muligvis har den også ynglet på Vestlolland for Zoologisk

Museum har 1♀ ad. fra Aunede strand 1. juni 1884 (D.O.F.T.39), og i maj 1883 blev 1 ad. skudt ved Vensholm (COLLIN).

I nyere tid er der gjort meget for at genfinde den ynglende i vor landsdel, men forgæves.

2. maj 1953 sås 2 Nakskov Indrefjord (LØPPENTHIN); 4. maj 1951 1 skudt ved Nysted (Lu); 5. maj 1940 1♂ ad. fundet død ved Lungholm (D.O.F.T.37); 10. maj 1940 2 set Aunede strand (PETERSEN 1943); 12. maj 1957 sås ca. 30 ved Nakskov Indrefjord, men de fleste fløj straks videre mod øst; 24. maj 1944 1♂ juv. indsendt fra Staureby (Lu).

På efterårstræk er Dværghmåger tidligst set 3. aug. 1954; desuden er set 4 i sep. 2 i okt., 3 i nov., 8 i dec. og 4 i jan.

2.–17. okt. 1954 så jeg fra Gedser rev fyrskib jævnlig 4–5, der fløj rundt og nappede smådyr fra vandoverfladen. Sammenholdt med enkelte iagttagelser fra kysterne giver det mig det indtryk, at en del Dværghmåger lever som planktonædere i den vestlige Østersø i hvert fald den første del af vinteren.

Ride (*Rissa t. tridactyla* (L.)).

At Riden viser sig inde i Østersøen synes at være et helt nyt fænomen, som vel står i forbindelse med artens indvandring som ynglefugl i Kattegat.

30. juli 1954 sås 1 ad. fra Gedser–Grossenbrodefærgen (D.O.F.T. 48).

10. nov. 1955 så jeg 2 juv. ved Gedser odde.

11. marts 1956 fandt Sv. JOHANSEN 1 ad. på Hyllekrog. Den var indsmurt i olie og havde været død i ca. 1 måned.

Sabinemåger (*Xema sabini* (J. Sabine)).

Den første af denne art, der blev truffet i Danmark, var 1 ♀ juv., som blev skudt i den sydlige del af Guldborgsund 29. okt. 1936 (BØRGE PETERSEN D.O.F.T. 31).

2. nov. 1947 så jeg en mellem ca. 2000 Hættemåger ved Saxkjøbing fjord.

Sortterne (*Chlidonias n. niger* (L.)).

På Falster yngler ingen Sortterner, men der skal tidligere have været en koloni i Bøtø nor. På Lolland har Sortternen følgende ynglepladser: Grænge mose, Kartoffe mose, moser mellem Skårupgård og Musse, Gåssø, Ringsebølle mose, Sørup mose, Østoftte Fællesmose, Vesterborg sø, Nakskov Indrefjord og Hellenæs teglværk. Sortternerne flytter en del rundt, og alle de her nævnte pladser er aldrig beboede samtidig. Over 20 par ser man ikke i nogen koloni og som oftest langt færre; jeg skønner, at der normalt ruger ca. 50 par på Lolland. Jeg har ofte set Sortterner på andre lokaliteter, men ikke haft grund til at tro, at de yngler der.

De tidligste iagttagelser: 22. april 1961, 27. april 1958 (Br), 1. maj 1953, 4. maj 1948 (D.O.F.T. 42), 5. maj 1956, 6. maj 1951, 1952, 1954 og 1959, 7. maj 1960, 11. maj 1957 og 12. maj 1950.

De sidst sete: 11. aug. 1957, 14. aug. 1955, 15. aug. 1954 og 19 aug. 1948 (Lu).

Rovterne (*Hydroprogne tschegrava Lepechin*).

9. juni 1880 traf proprietær SUHR et par ved Svenstrup ved Nakskov; i grev RABENS samling findes et ekspl. skudt ved Ålholm; i aug.-sep. 1915 modtog konservator O. NIELSEN, Nykøbing en smuk ad. fugl (D.O.F.T. 34).

Fjordterne (*Sterna h. hirundo L.*).

På mange småøer findes kolonier og visse steder også ved kysten på de større, ligesom der hvert år findes et par kolonier ved Maribosøerne. De fleste kolonier er små, de største på ca. 50 reder. Men ofte er der ikke langt imellem kolonierne, f. eks. 2 på Vigsø og tidligere oftest 3 eller 4 på Hyllekrog, nu 2. Til gengæld er der nu kolonier på alle de små øer indenfor Hyllekrog. Ternerne brandskattes voldsomt af Sølvmågerne.

Ternerne ankommer ofte tidligt i april, og man må, som ved de fleste notater om ankomst, betænke, at fuglene, når det ikke er arter, der forekommer, hvor man færdes daglig, kan have været adskillige dage på stedet, før de er noteret, mens de ved borttrækket naturligvis kan være til stede efter sidste notering. 11. april 1955 og 1961, 13. april 1952, 14. april 1953, 15. april 1939, 1949 og 1960, 18. april 1957, 20. april 1951, 22. april 1950, 1956 og 1958, 23. april 1954 og 26. april 1948.

Borttrækket begynder i juli, og sidst i denne måned ses ofte langt flere i Maribosøerne end de der hjemmehørende. Ofte er de fleste forsvundet nogle få dage ind i aug. Som eksempel kan nævnes, at jeg i 1952 8., 10. og 12. aug. forgæves eftersøgte terner på gode lokaliteter, og den 13. så jeg kun 1. I sep. har jeg noteret de sidste 2. 1959, 3. 1944, 9. 1960, 13. 1956, 20. 1950 og 21. 1948.

Havterne (*Sterna paradisaea Pont.*).

Til yngleplads vælger Havternen ofte de samme øer som Fjordternen, men gennemgående er anbringelsen dog mere havpræget. Rederne er ofte blot fordybninger i rent sand eller små rullesten, mens Fjordternen oftest laver en ubetydelig rede i tang eller mellem græsstrå, men noget sikkert kendetegn er dette ikke. I det hele taget er det ofte vanskeligt at skelne mellem de to arter, og adskillige af de første- og sidstedataer, der er nævnt under Fjordterne, kan meget vel have været Havterner eller begge arter.

I nogle tilfælde har jeg dog sikre, tidlige iagttagelser af Havterner; det er til dels skudte fugle: 6. april 1952 1 ♂ (Lu), 14. april 1959 7, 18.

april 1947 4 ♀♀ (Lu), 19. april 1952 50 terner af begge arter, 27. april 1952 4 (Lu) og 30. april 1944 1 ♂ (Lu).

Fjordternen forekommer langt hyppigere end Havternen.

Dværgterne (*Sterna a. albifrons* Pall.).

Findes ynglende mange steder på småøer og ved kysterne, men sjældent over ca. 10 par i den enkelte koloni. Jeg regner den for en udpræget kystfugl, og den anbringer oftest sine æg som beskrevet for Havterne, men alligevel er jeg sikker på, at der hvert år ruger nogle få par ved Hejrede sø og vist også nu og da ved Røghølle sø og Søndersø.

De første er noteret 15. april 1956, 16. april 1949 og 1961, 19. april 1952 og 1959, 20. april 1951, 22. april 1950 og 1954, 23. april 1958, 24. april 1955, 26. april 1953, 1. maj 1942 (Lu) og 1960 samt 2. maj 1948.

Bortrejsen former sig som Fjordternens, og de sidste er noteret 14. aug. 1955, 15. aug. 1960, 16. aug. 1952 og 1959, 26. aug. 1956, 30. aug. 1953 og 10. sep. 1960 (Krog).

Splitterne (*Sterna s. sandvicensis* Lath.).

Muligvis er denne ternes forekomst ved vore kyster noget nyt, for typograf C. C. OLSEN, der var en erfaren strandjæger og fuglekender, som skrev meget om fugle, fortrinsvis strandfugle, og som helt fra ca. 1895 netop færdedes mest i de egne, hvor Splitternen nu ses, skrev i D.O.F.T. 25: »23. aug. 1931 så jeg 5-6 som trak langs Bøtøs kyst mod syd. Senere sås 2+2 fiskende samme sted. Jeg har aldrig før med sikkerhed iagttaget arten her«.

Nu kan man altid om sommeren se Splitternen ved Øst- og Sydfalster, og holder man øje med dem vil man i den tid, de har unger, ofte se dem sætte kursen tværs over Sydfalster med retning mod Rødsand med fisk i næbbet.

Der er nemlig en koloni på Rødsand, men hvor længe den har været der og hvor stabil, den er, ved jeg ikke, da jeg kun har været der 2 gange på den aktuelle årstid. 30. juli 1951 sås ca. 20 fodre udflejne unger og 5. juli 1953 fandtes yngel af 40-50 par.

I betragtning af Splitternernes optræden ved Østfalster og afstanden fra Rødsand, er det påfaldende få, der ses ved Hyllekrog. Andre steder er kun rent undtagelsesvis set enkelte.

Jeg har ingen forårsagttagelser af værdi, men jeg har ofte haft lejlighed til at konstatere, at et ret stort antal bliver ved Sydfalster længe efter, at de fleste andre terner har forladt landet. De seneste iagttagelser: 10. sep. 1950, 12. sep. 1954, 13. sep. 1956, 14. sep. 1955, 16. sep. 1951, 20. sep. 1959, 21. sep. 1948, 28. sep. 1952 og 1. okt. 1961.

Til tider går der et betydeligt træk forbi Gedser odde; det er formentlig til dels svenske fugle, som dog ikke findes i større antal, og dels jydsk, som af vinden er presset over mod Sveriges vestkyst og derfra trækker mod sydvest.

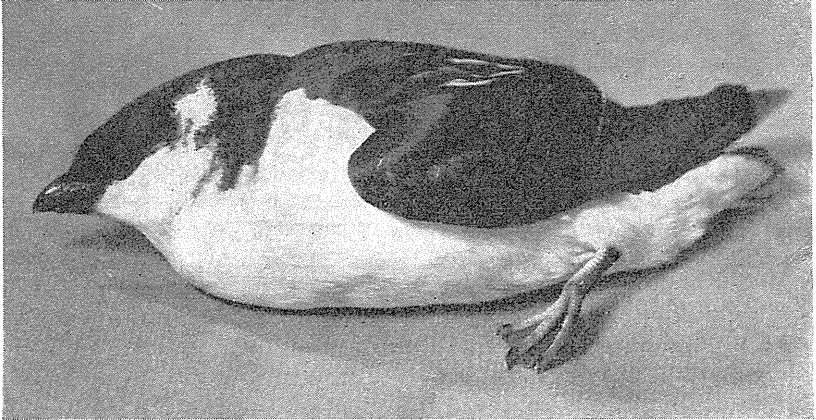

Fig. 9. Søkonge fundet død ved Rykkerup 27. nov. 1961.

Søkonge (*Plotus a. alle* (L.)).

Med års mellemrum former vejrforholdene sig sådan, at større antal Søkonger drives af storm til de danske farvande, og endnu sjældnere når enkelte helt ind til Lolland-Falster.

Jan. 1916 1 skudt ved Gedser (CCO).

17. jan. 1941 1 skudt ved Vesternæs, Nakskov (PETERSEN 1945).

4. dec 1951 1 ♀ ad. indsendt fra farvandet ved Nakskov (Lu).

27. nov. 1961 1 fundet nylig død i en roemark ved Rykkerup, indsendtes til Zoologisk Museum.

Alk (*Alca torda* L.).

En vintergæst, der normalt holder til ude til søs langt fra kysterne. Når de ses nær land, er det næsten altid anskudte eller olieskadede fugle. En, der i august indsendtes til udstopning, var syg, hvorimod en, jeg 10. juni 1951 så flyvende langt nord for Vigsø, tilsyneladende var helt frisk. Desuden er der 1 i agttagelse fra sep., 8 fra nov., 18 fra dec., 8 fra jan., 7 fra feb., 2 fra marts og 2 fra april.

Lomvie (*Uria aalge* (Pont.)).

Lomviens forekomst er som Alkens, men det ser ud til, at der er 3 gange så mange Alke som Lomvier. Jeg har 1 iagttagelse fra sep., 2 fra okt., 2 fra nov., 4 fra dec., 2 fra jan., 1 fra feb., 3 fra marts og 1 fra maj.

Tejst (*Cepphus grylle* (L.)).

29. marts 1954 2 set mellem Skalø og Vejro.

15. april 1956 1 oliedræbt, frisk fundet Hyllekrog.

Dec. 1959 1 skudt ved Falsters østkyst (Lu).

21. maj 1961 1 set ved Hyllekrog.

Lunde (*Fratercula arctica* (L.)).

Skudt ved Gedser i okt. eller nov. 1897 og i nov. 1902 (CCO). Vinteren 1948–1949 1 skudt ved Hyllekrog; meddeleren, en fisker fra Høvænge, sagde uopfordret, at næbbet var højere, end det var langt, så artsbestemmelsen er formentlig rigtig.

De fleste alkefugle forekommer i Danmark i flere geografiske racer, men jeg har ikke haft mulighed for at undersøge dette forhold for de på Lolland-Falster forekommende.

Steppehøne (*Syrnhaptes paradoxus* (Pall.)).

Under invasionerne i forrige århundrede sås Steppehøns også i vor landsdel, men efter 1888 er ingen set.

Huldue (*Columba o. oenas* L.).

Det er kun ganske få par Hulduer, der nu ruger i vor landsdel, ja det er måske ikke hvert år, det sker. Det er sandsynligt, at der tidligere har været flere, men ret meget ved man ikke derom. Omkring 1925–1926 angaves det, at 4–5 par rugede i Knuthenborg park (GRAAE 1929), og skytte RASMUSSEN meddelte mig i 1948, at der endnu omkring 1930 var enkelte par. Min eneste iagttagelse fra Knuthenborg park er 1 set 22. okt 23. april 1954.

Ved Krenkerup opdagede jeg 1 par 24. maj 1951. De sås og hørtes jævnlgt hele sommeren, og først i juni hørtes flere gange 2 ♂♂. 1952 hørtes Huldue ved Krenkerup, første gang 30. april og derefter en ugestid, men de yngede næppe, i hvert fald ikke i parken. Derefter sås ingen ved Krenkerup før 17. april 1956; 1 par sås i nogen tid, men heller ikke denne gang blev det til ynglen i parken. Jeg anser det for sandsynligt, at 1 par har ynglet i nærheden af Krenkerup i årene 1951–1956, og når de har kunnet skjule sig for mig der, kan der også være enkelte par andre steder.

Er Hulduen således en fåtallig eller tvivlsom ynglefugl, så er den til gengæld en talrig gæst på efterårstrækket og regelmæssig, men ret fåtallig på forårstrækket. Rastende ses den fortrinsvis nær sydkysten, og Vindeholme skov synes særlig foretrukket.

De tidligste iagttagelser af trækkende Hulduer er 31. aug. 1952, 1. sep. 1950, 2. sep. 1956, 3. sep. 1949 og 6. sep. 1953. De største antal, der er set trække er ca. 1000 22. okt. 1950 ved Vindeholme og ca 2000 16. okt. 1955 ved Lungholm. Den seneste dato, jeg har set træk, er 17. nov. 1954, 30 trak over mod Femern.

8. dec. 1954 sås 2 i Oreby, måske et lokalt pars forsøg på at overvin-tre.

Det sparsomme forårstræk er kun iagttaget sidste uge i marts og første uge i april. Største flok på forårstræk 150 4. april 1958 over Sorup-Østofte.

Ringdue (*Columba p. palumbus* L.).

Efter mit skøn er antallet af ynglende Ringduer forøget betydeligt de sidste ca. 35 år, og de findes ikke alene i egentlig skov, men også i større haver på landet, i alleer og lignende steder. Jeg har fundet reder på Vigsø og endog i en lille gruppe forblæste tjørne ved Flinthorn. Der er vist forholdsvis flere her end i de fleste andre landsdele, hvilket måske i nogen grad skyldes at her ikke drives særlig intensiv jagt på duer.

Yngleperioden er meget lang; jeg har fundet skallen af et nyklækket æg 30. marts 1959 og en nedblæst rede med 2 halvt befjerede unger 22. okt. 1960. Under særlig gunstige vilkår kan man høre Ringduer begynde at kurre ved juletid og de fortsætter til langt ind i sep.

Det tidligste, jeg har noteret efterårstræk, er 14. sep. 1952, 24. sep. 1955 og 29. sep. 1954 og det seneste 7. nov. 1954 (1250 ved Lungholm), 8. nov. 1959 og 10. nov. 1955.

I oldenår bliver mange Ringduer her vinteren over, og det er da ingenlunde ualmindeligt at se flokke på langt over 1000. Sker det sådanne år, at vi får megen sne, lider duerne nød og må ty til kålen i folks haver eller til marker med frøkulturner af kålrabi, raps o. l. Men de år, hvor skovtræerne ikke bærer frø, forlader alle eller næsten alle Ringduer os.

Vore ynglefugle vender tilbage i slutningen af marts eller først i april.

Forårstræk ses ikke nær så meget som efterårstræk, og det er set mellem 13. marts og 7. april.

Turteldue (*Streptopelia t. turtur* (L.)).

- Sep. 1873 1 set Svenstrup (Collin).
- 10. okt. 1894 1 juv. skudt Engestofte (Collin).
- 18. okt. 1894 1 ♂ juv. skudt Refshale (Collin).
- 10. dec. 1906 1 ♀ juv. skudt Juellinge (Fyrb.)
- 19. okt. 1929 1 ♀ juv. skudt Hyllekrog (Fyrb.).
- 30. juni 1944 1 set Lungholm indd. (D.O.F.T. 38).
- 15. maj 1960 2 set Vindeholm skov (Br.).

Østlig Turteldue (*Streptopelia o. orientalis* (Lath.)).

- 8. marts 1931 blev 1 skudt ved Slettebjerghus ved Nykøbing (Fyrb.)•

Tyrkerdue (*Streptopelia d. decaocta* (Friv.)).

Denne nye tilvækst til Danmarks fauna kan vi også glæde os over at have fået her til.

Gartner M. RASMUSSEN, Sandby har meddelt mig, at 2 par kom dertil i foråret 1952, og i hvert fald et par ynglede der. Men desværre blev nogle af dem indfangede den følgende vinter, og de øvrige forsvandt.

I de følgende år hørte jeg flere gange om enkelte Tyrkerduer, der var set forskellige steder på Lolland-Falster, men først i sommeren 1957 konstateredes atter ynglen. 2 par havde indfundet sig og bygget reder ved gårde i den sydlige del af Skelby. Og denne gang lykkedes det arten at få fodfæste, så der opstod en så stor bestand på Sydfalster, at der vinteren 1960–1961 var en flok på ca. 20, der holdt til ved Gedser.

1960–1961 bredte Tyrkerduen sig yderligere så den fandtes i yngletiden i Nykøbing, Vålse, Nysted, Saxkjøbing, Bandholm og Nakskov. Det blev ikke alle steder succes, men det er overvejende sandsynligt, at vi i løbet af få år får en god bestand.

Hvor der er mulighed derfor blander Tyrkerduerne sig ofte med tamme Skoggerduer. Det var tilfældet i Saxkjøbing, men der kom intet ud af forbindelsen. Af et par, der fik 3 kuld i samme rede i Nykøbing i 1961, var den ene en sådan bastard.

Gøg (*Cuculus c. canorus* L.).

Overalt i landsdelen høres Gøgens kukken, den eneste fuglestemme alle kender. Som regel høres den første gang i første uge i maj og sidst omkring 20. juli. Det er Gøgens ankomst, der markeres med de første kuk, men den holder op med at kukke før den rejser. Det er dog ikke længe, ynglefuglene bliver her; inden midten af aug. er de som regel trukket sydpå. 1 ♂ ad. blev sendt til udstopning 22. aug. 1945 (Lu). Men sidst i aug. og først i sep. ses hyppigt ungfugle.

Første og sidste iagttagelser.

1943	5. maj	
1944	8. maj	
1945	4. maj	22. aug. (Lu)
1946	1. maj	4. sep.
1947	7. maj	
1948	2. maj	1. sep. (Lu)
1949	4. maj	28. sep. (Lu)
1950	6. maj	20. aug.
1951	2. maj	3. sep.
1952	30. april	12. sep. (Lu)
1953	2. maj	1. sep. (Lu)
1954	6. maj	4. sep.
1955	1. maj	20. aug. (Lu)
1956	9. maj	10. sep. (Lu)
1957	2. maj	20. sep. (Lu)
1958	8. maj (Jo)	6. sep.
1959	7. maj	
1960	7. maj	11. sep.
1961	9. maj (Be)	

	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	December	Vestlolland	Østlolland	Falster
Natugle.....	22	29	23	10	20	9	6	7	12	15	23	17	50	71	72
Slørugle.....	16	23	13	13	4	3	3	7	16	15	15	21	65	38	46
Skovhornugle.....	6	22	6	5	1	1	1	8	10	13	42	30	27	32	86
Mosehornugle.....	3	1	1	1	0	0	0	1	3	32	25	10	12	20	35

Tabel 2. Ugler, som er sendt til udstopning, fordelt på årets måneder og på distrikterne Vest- og Østlolland samt Falster.

Ugler

Hosstående tabel er udarbejdet på basis af tidligere konservator HANS LUNDAHLS journaler, og jeg er ham megen tak skyldig, fordi han så velvilligt har givet mig lejlighed dertil. De oplysninger om uglernes forekomst, jeg på denne måde er kommet i besiddelse af overgår langt, hvad jeg har kunnet skaffe mig gennem 40 års iagttagelser i naturen.

Nogle vil nok synes, at det er forfærdeligt, at så mange af de totalfredede fugle skydes; men dertil vil jeg gerne bemærke, at for det første er det langt fra alle, der er skudt; jeg regner med at det er mindre end halvdelen af de indsendte, og jeg mener at kunne konstatere, at der nu er en voksende forståelse af, at fredningsbestemmelserne skal overholdes. Dernæst er disse fugle fordelt over så stort et område og så lang tid, at det absolut ingen betydning får i naturens husholdning. Efter mit skøn viser disse tal, at der fra Maribo amt udstoppes 6 Mosehornugler, 13 Skovhornugler, 13 Slørugler og 48 Natugler pr. år. (Af sidstnævnte art er kun benyttet materialet fra 4 år.)

Ved inddelingen i distrikter har jeg fulgt Danske Zootopografiske Undersøgelsers således, at Vestlolland er 35, Østlolland 36 og Falster distrikt nr. 37. Det ser ud til at konservatorens kunder var jævnt fordelt på alle distrikter, måske dog lidt færre i 35.

Der er lige mange Natugler fra 36 og 37, men færre fra 35, og det passer meget godt med mine erfaringer, idet der på Vestlolland er færre gode natuglebiotoper end længere østpå.

Sløruglen er derimod hyppigst mod vest, og det falder jo nøje sammen med dens udbredelse i Danmark iøvrigt. Begge disse arter er udprægede standfugle, så bortset fra enkelte strejffere viser tallene sikkert ynglefuglenes fordeling.

Skovhornugle og Mosehornugle er derimod kun fåtallige som ynglefugle, hvorimod de er hyppige trækgæster. Det er da meget interessant at bemærke, at disse forekommer i langt større tal i den østlige del. Mere end halvdelen af Mosehornuglerne er indsendt fra 37 og knapt en femtedel fra 35. Af Skovhornuglerne er knapt halvdelen fra 37 og lidt mere end en femtedel fra 35.

Også tidspunktet for trækket får vi interessante oplysninger om, idet det tydeligt ses, at Mosehornuglens træk falder tidligere end Skovhornuglens. Der er flest Mosehornugler i okt., lidt færre i nov. og langt færre i dec. Af Skovhornugler er der få i okt. flest i nov. og kun lidt færre i dec.

Det ser ud til, at kun meget få Mosehornugler overvintrer her, måske kun vore egne ynglefugle eller endda kun en del af dem. Derimod overvintrer mange Skovhornugler, hvilket især ses af de mange fund i feb. og noget færre i jan. og marts. Disse tal falder godt sammen med standfuglene Slørugles og Natugles, og de skyldes, at mange ugler findes døde eller døende af sult i snerige vintre.

Slørugle (*Tyto alba guttata* (Br.)).

Af foranstående fremgår det, at Sløruglen er udbredt som ynglende i hele landsdelen, og at den er hyppigst på Vestlolland. Den er dog ingenlunde talrig, og det er en fugl, man ser meget lidt til. Det er ikke hvert år jeg ser den, og det skyldes, at den er meget stationær, at den er en udpræget natfugl, og at den er ret stilfærdig, så det ofte kun er beboerne af den gård, den har slået sig ned i, der har kendskab til dens eksistens.

1928 skrev jeg om dens forekomst i Saxkjøbingegenen: »Næsten hver herregårdslade har sit ynglende par.« Dette resultat var jeg kommet til som følge af et par heldige fund af yngel i laderne på Rosnæs og Nielstrup, en mindre heldig udspørgeteknik og en endnu ikke udviklet skepsis.

4. nov. 1952 fik LUNDAHL fra Vestlolland tilsendt en Slørugle med næsten renhvid underside, altså tilhørende den vestlige race *Tyto a. alba* (*Scop.*).

Stor Hornugle (*Bubo b. bubo* (L.)).

»Efter rygte skal den Store Hornugle være både i Torrigskov og Ugleholtskoven. Måske er det den eller en anden art natugle, der har givet og giver anledning til forskellige overtroiske fortællinger om spøgeri formedelst overnaturlige skrig, såvel i ovennævnte Ugleholtskov som i Blands skov og flere steder.« (Rostrup 1933).

Sådan stod det altså til i 1840'erne, og 24. aug. 1888 blev en skudt ved Engestofte (Collin). Det er imidlertid længe siden, og der er næppe nogen ornitholog, der vil vente at træffe Stor Hornugle på Lolland i vore dage.

Man forstår derfor, at Sv. JOHANSEN næppe ville tro sine egne øjne, da han en dag i september 1960 så en sådan fugl i færd med at fortære en hare i Lungholm inddæmning. Også flere af sommerhusejerne så »uhyret« siddende på husene. Forklaringen var, at fuglen var flygtet fra skytte PAPE, Lungholm, og først efter et par måneder i frihed blev den fanget en halv snes km fra Lungholm.

Sneugle (*Nyctea scandiaca* (L.)).

Ifølge JESPERSEN (D.O.F.T. 32) er den truffet på Fejø vinter 1858–1859; Gedesby feb. 1865; Maribo 1869; Femø 24. feb. 1874; Ålholm 26. okt. 1888; Bøtø nov. 1888; Bremersvold 2. nov. 1888; Lungholm 22. dec. 1888 og 13. feb. 1889 samt Bøtø 1. feb. 1896.

Nyere iagttagelser kendes ikke, men det er sandsynligt, at enkelte atter vil vise sig under fremtidige invasioner.

Høgeugle (*Surnia u. ulula* (L.)).

1 skudt ved Korselitze 10. maj 1855; 1 skudt ved Kærstrup dec. 1875; 1 skudt ved Knuthenborg, ingen datering (Jespersen D.O.F.T. 32). 8. okt 1904 1 skudt ved Knuthenborg (Fyrb.). 1 indsendt til udstopning fra Orehoved 29. okt. 1950 og 1 fra Eskildstrup 2. nov. 1950 (Lu).

Spurveugle (*Glaucidium p. passerinum* (L.)).

1 Kjærstrup 1872 (Collin).

1 Engestofte 25. nov. 1884 (CCO).

Kirkeugle (*Athene n. noctua* (Scop.)).

I et par år omkring 1928 holdt et par til ved et brændehus ved Oreby slot, hvor jeg så dem jævnligt, og jeg formodede, at de ynglede der, men jeg så aldrig æg eller unger.

I 1937 ynglede 1 par ved Ulslev strand, og parret med 3–4 unger sås daglig endnu sidst i sep. Fundet blev gjort af gårdejer JENS KRUSE og bekræftet af læge JONAS OLSEN og konservator O. NIELSEN.

Natten mellem 28. og 29. marts 1945 så jeg ved Krenkerup på få meters afstand en lille ugle med lange ben, utvivlsomt denne art. Den sad på en gren ved søbredden og iagttog tilsyneladende tudsernes yngelhalløj.

Natugle (*Strix a. aluco* L.).

Er som ynglefugl almindelig overalt på Falster og Lolland, dog lidt mindre hyppig på Vestlolland. Dens mest foretrukne opholdssteder er parker, skovudkanter, kirkegårde og store, gamle haver. Men den kan tage til takke med mindre, idet den som ynglende kan findes midt inde i byerne og ved ensomt beliggende gårde langt fra skov, ja den kan tage til takke med et pilehegn.

Selvom den er en natfugl, er den kendt af de fleste, idet den hele året flittigt lader sin rigt varierede, vidtlydende stemme høre.

Natuglerne er udprægede standfugle, træffes altså hele året. I et par måneder fra omkring midten af maj hører man de udføjne unger sidde og skrige signaler til forældrene, og man finder jævnligt ikke-flyvedygtige unger, men dem skal man blot lade passe sig selv – de er ikke forladte.

I vintre med megen sne omkommer mange af sult. Som eksempel kan nævnes, at i feb.–marts 1956 indsendtes til udstopning 28 og i april–dec. samme år 17. Gennemsnitstallene for 3 forudgående år var feb.–marts 8 og for april–dec. 34.

Skovhornugle (*Asio o. otus* (L.)).

Som ynglefugl er Skovhornuglen ret fåtallig i vor landsdel, men dog nok hyppigere end man umiddelbart får indtrykket af, da den holder sig ude i skovene, og dens stilfærdige stemme drukner let i Natuglernes larmen. Til rede benytter den oftest gamle spurvehøge-, skovskade- eller ringduereder. Som eksempel på hvor let den overses skal jeg nævne, at et par Skovhornugler i 1961 ynglede kun ca. 300 m fra min bolig, og jeg anede ikke deres eksistens, før jeg hørte de udføjne unger skrige.

Skovhornuglens forekomst som trækgæst fremgår af tabel 2 og de dertil knyttede bemærkninger.

Mosehornugle (*Asio f. flammeus* (Pont.)).

Af vore ynglende ugler er det den art, der villigst lader sig se fremme i dagslyset. Færdes man på de steder, hvor den forekommer, er det ingenlunde ualmindeligt at se en eller to flyve omkring, og de plages ikke i så høj grad af dagfluglene som de andre ugler.

Det er ikke mange par, der yngler her, og antallet synes at variere en del fra år til år. De, der tidligere ynglede i Bøtø nor, synes nu at have fundet sig til rette på det brede digeterræn mellem Bøtø plantage og kysten, hvor der vokser langt græs, som nu aldrig høstes. På Hyllekrog, i Lungholm inddæmning og på Albuen samt undertiden enkelte steder derimellem findes næsten altid Mosehornugler, men andre steder har jeg ikke iagttaget dem i yngletiden.

I træktiden ses de ofte på dyrkede marker, og det sker desværre ret ofte, at jægere under jagt på harer og fasaner rejser en Mosehornugle og skyder den, inden de får tænkt sig om.

Om trækforhold og overvintring se foran.

Perleugle (*Aegolius f. funereus* (L.)).

Med flere års mellemrum invaderer denne lille ugle Danmark og kommer da også til vor landsdel, men det er aldrig mere end nogle få individer. Til gengæld er de lette at iagttage, da de er meget tillidsfulde og ikke lyssky.

Af ældre iagttagelser kendes følgende: 25. nov. 1884 Engestofte; 31. dec. 1884 Maribo; 26. jan 1885 Hardenberg (nu Krenkerup); 20. okt. 1892 Engestofte, Lungholm og Maribo; 10. okt. 1896 Bøtø; 14. jan. 1897 ♀♀ Bøtø; efterår 1908 Sydfalster; efterår 1912 3 stk. Bøtø; nov. 1929 Toreby Storskov (JESPERSEN D.O.F.T. 32).

En vinter omkring 1928 holdt en længe til i Stensore skov, hvor jeg så den flere gange; men da jeg først senere blev klar over hvilken art, det var, har jeg intet noteret derom.

10. nov. 1950 så jagtassistent PAPE 2 i Aggerup skov. 14. nov. 1950 fik LUNDAHL 2 tilsendt fra Saxkjøbing.

Natravn (*Caprimulgus e. europaeus* L.).

Jeg har ingen iagttagelser, der tyder på at Natravnen har forsøgt at yngle her; og jeg har aldrig hørt den spinde på Lolland-Falster.

Men i træktiderne er den en regelmæssig omend fåtallig gæst, der altid kun træffes enkeltvis. Oftest ser man den i skumringen siddende på vejene eller flyvende på insektfangst.

Om foråret er der set 1 9. maj, 1 14. maj og 7 mellem 19. og 30. maj samt 1 10. juni.

Efterårstrækket strækker sig over noget længere tid, men langt de fleste er dog set de sidste dage af aug. og første halvdel af sep. 1 er set 26. juli, 1 16. aug., 8 fra 18. til 30. aug., 17 fra 1. til 15. sep., 6 fra 16. til 30. sep. og 5 fra 1. til 11. okt.

Mursejler (*Apus a. apus* (L.)).

Er noget ujævnt fordelt som ynglefugl. Den optræder som regel i mindre kolonier, sådan at forstå, at nogle par har reder i samme bygning, uden at disse dog ligger tæt op ad hinanden. Høje bygninger foretrakkes; på landet er det oftest kirkerne Mursejlerne slår sig ned i. Den største bestand findes i Nakskov, og her kan man navnlig se store sværme jage over Indrefjorden.

I Saxkjøbing er der næppe over 10 par og på Krenkerup slot fra 3 til 5 par, så jeg har ikke særlig gode iagttagelsesmuligheder, hvor jeg færdes daglig, hvilket præger mine ankomst- og afrejsedata.

Min eneste iagttagelse fra april er da også fra Nakskov. I almindelighed kan de første ses nogle dage ind i maj, men forårstrækket fortsætter ca. 1 måned.

De fleste Mursejlere har forladt os inden midten af aug. og næsten alle mine iagttagelser fra sep. stammer fra udflyvningssteder ved sydkysterne. De meget sene forekomster, som er omtalt fra andre egne, har jeg aldrig været ude for.

Første og sidste iagttagelser

1945	11. maj	
1946	13. maj	7. sep.
1947	18. maj	29. aug.
1948	25. maj	5. sep.
1949	28. maj	6. sep.
1950	12. maj	10. sep.
1951	29. april	16. sep.
1952	6. maj	31. aug.
1953	14. maj	22. aug.
1954	9. maj (Br).	5. sep.
1955	16. maj (Dybkjær)	14. sep.
1956	6. maj (Jo)	9. sep.
1958	5. maj (Br)	3. sep.
1959	10. maj	16. aug.
1960		27. aug.
1961	2. maj (Be)	

Isfugl (*Alcedo atthis ispida* L.).

Efter al sandsynlighed ynglede 1 par i Maltrupskoven i 1920, men jeg var for uerfaren til at finde reden. Det formodes, at 1 par ynglede i Knuthenborg park 1926 (GRAAE 1929). Skovløber Vinther og flere skovarbejdere fortalte mig, at der sommeren 1947 sås Isfugle ved Kragvigåen. Det er alt, hvad jeg ved, der kan tyde på ynglen, og de nævnte steder er alle nær kysten mellem Saxkjøbing og Bandholm.

Den omstændighed, at jeg ofte har set Isfugle i eftersommeren, kan måske tyde på, at der yngler enkelte par i nærheden. De tidligste iagttagelser: 21. juli 1949, 1. aug. 1953, 13. aug. 1959, 15. aug. 1956, 16. aug. 1952 og 23. aug. 1961.

Om foråret er Isfugle ikke set senere end 16. marts 1959, 22. marts marts 1949 og 30. marts 1952.

Isfluglens optræden synes at være i nogen grad invasionspræget. Desværre er jeg tilbøjelig til ikke at notere alle iagttagelser, når flere følger hurtigt efter hverandre, så mit eget materiale er ikke velegnet til belysning af dette. Men når man ser på, hvad konservator LUNDAHL har fået tilsendt får man et stærkt indtryk af varierende forekomst: Forår 1936 1; efterår 1936 1; efterår 1937 1; 1946–47 6; efterår 1947 2; 1948–49 2; 1949–50 13; efterår 1950 5. Skønt LUNDAHL modtog mere end 1000 fugle om året frem til 1958 kom der i den tid ikke en eneste Isfugl. I efteråret 1961 optrådte Isfugle atter hyppigere end i de foregående år.

Isfluglene ses altid enkeltvis, og de holder mest til ved rindende, ikke for dybt vand. Særlig foretrukne steder synes pumpestationer og sluser at være. De kan dog også ses ved søbredder, og en enkelt gang har jeg set en på en rusepæl i Sakkjøbing fjord.

Ellekrage (*Coracias g. garrulus* L.).

Om dens forekomst i ældre tid er skrevet: Før 1852: »Den yngler i Laaland...»; Før 1875–1877: »Angives endvidere som ynglende ved Nykøbing...»; Set eller skudt: Engestofte okt. 1891, Resle skov 25. maj 1895 og Bøtø 16. marts 1897 (JESPERSEN D.O.F.T. 33).

14. juni 1934 1 skudt Pederstrup (PETERSEN 1945).

5. juni 1945 1 set Oreby (fasanjæger JØRGENSEN).

Godsforvalter VALENTINER har meddelt mig, at 1 eller 2 Ellekrager har holdt til ved Korselitze fra midt i maj til sidst i juli 1947. Den (de) sås ofte flyve fra træ til træ i godsforvalterens have eller parken, som støder op dertil. Det lykkedes aldrig at se 2 samtidig, men godsforvalteren mente flere gange at have hørt fuglene skribe til hinanden.

31. maj 1951 1 set Korselitze (D.O.F.T. 45).

3., 4. og 5. juni 1955 1 set Bøtø (D.O.F.T. 50).

Hærfugl (*Upupa e. epops* L.).

Fra 1840'erne meddeles: Jeg har kun set den een gang, nemlig i Stokkemark, hvor et helt kuld unger blev fangede og oplækkede (ROSTRUP 1933).

Desuden har JESPERSEN (D.O.F.T. 33) samlet følgende om Hærfuglens forekomst: Ynglende: Før 1824 ved Rødby; før 1852 ved Engestofte; før 1875–1877 Aunede skov og Hannenov skov. Sete eller skudte: 1865 Rødby; 19. aug. 1877 Fuglsang; 13. sep. 1877 Rubjerggård; 29. april 1883 Engestofte; okt. 1892 Søholt; 16. marts 1907 Bøtø; juni eller juli 1913 Nykøbing; 1. maj 1925 eller 1926 Sdr. Ørslev; ca. 1930 Østfalster og 19. april 1935 Falsters Østersødige.

Hærfuglen er nu en temmelig sjælden gæst, som dog måske i de seneste år er begyndt at forekomme noget hyppigere. Men det er jo en fugl, der færdes åbenlyst, og dens særprægede udseende bevirker dels,

at ikke fuglekyndige lægger mærke til den, og dels at den kan beskrives, så man ved hvilken fugl, der er tale om. Derfor haves forholdsvis mange rapporter om den.

12. dec. 1934 (en meget mærkelig dato!) 1 skudt Dannemarre (PETERSEN 1945).

8. aug. 1948 1 set Saxkjøbing (D.O.F.T. 43).

1950 fik Svendborg Zoologiske Museum tilbudt et kuld æg fra Falster (H. THOMSEN in litt.)

I påsken 1953 sås 1 Lungholm indd.

6. og 7. maj 1953 1 set Våbensted.

Midt i okt. 1953 2 set Vindeholm (Br).

4. maj 1954 1 fundet færdselsdræbt ved Bandholm (Lu).

6. maj 1956 1 set nær Hestehoved fyr (D.O.F.T. 51).

14.–26. april 1959 sås daglig 1 Hillesvig (skovfoged KLINT ERIKSEN).

10. maj 1959 1 set ved Roden skov.

18. april 1960 1 set Hydesby.

9. maj 1960 1 set Lungholm indd.

17.–20. maj 1960 1 set Idalund teglværk.

Maj 1961 fik jeg flere meddelelser om at 1 var set ved Gedser, Hyllekrog og Lungholm indd.

Grønspætte (*Picus v. viridis* L.).

I vore dage er den en meget sjælden gæst; jeg kender kun 2 tilfælde fra dette århundrede nemlig 1 set af WILHJELM i Nr. Alslev skov 21. juni 1941 (D.O.F.T. 39), og 1 set af dyrlæge WORSØE CHRISTOPHERSEN og frue i Bøtø plantage 10. dec. 1961.

Men tidligere har Grønspætten ynglet her. Om forholdene i 1840erne skrives: Strejfer hele året gennem skove, haver og pilerækker, dog er den ikke hyppig. Jeg har skudt den både sommer og vinter. Dens gennemtrængende skrig melder snart dens ankomst til en skov (ROSTRUP 1933).

I 1888 anføres (Collin): Den er i de senere år bleven meget sjælden i egnen omkring Vesterborg, hvor den for ca. 40 år siden var temmelig almindelig og ynglede både i Stokkemarke Hestehave og Ugleholt. Også fra Falster kendes den fra tiden omkring 1850.

Stor Flagspætte (*Dendrocopos major pinetorum* (Br.)).

Almindelig ynglefugl i alle skove og parker, hvor den træffes hele året. Efterår og vinter ses enkelte strejfe om ofte langt fra den nærmeste skov; de kan f. eks. ses i gamle piletræer i markhegnene. Undertiden kommer der enkelte ud til trækfuglenes udflyvningssteder ved syd-kysterne, men jeg har aldrig set den flyve ud over vandet.

Med mange års mellemrum ses om efteråret invasioner af Nordisk Flagspætte (*D. m. major* (L.)), og ved sådanne lejligheder kan ses mange spætter på helt uventede steder, men de danner aldrig flokke.

Mellemlagspætte (*Dendrocopos m. medius* (L.)).

En meddelelse, om at en blev set i juni 1928 i Roden skov (D.O.F.T. 26), er senere af meddeleren taget tilbage som formodet fejlbestemmelse (D.O.F.T. 38).

Lille Flagspætte (*Dendrocopos minor* (L.)).

5. dec. 1948 så jeg sammen med KÆRSGAARD HANSEN og frue 1 ♀ i Bøtø plantage.

Sortspætte (*Dryocopus m. martios* (L.)).

I nov.–dec. 1955 blev en set af adskillige fuglekendere i skovene på Øst- og Midtfalster.

Vinter 1961–1962 sås en i Bøtø plantage. Lige efter jul udmejslede den 9 håndfladestore huller i 4 lemme på et udhus ved Bøtøgård.

Vendehals (*Jynx t. torquilla* L.).

Der kendes ingen sikre tilfælde af ynglen, men et par gange har der været tilløb dertil. I maj 1956 var der nogle dage en skrigende fugl i villahaverne i Sundby L. (lektor KAPPELGAARD). De første 8–9 dage i maj 1957 var der i min have en skrigende Vendehals, som besøgte de der ophængte redekasser.

Ellers er den altid tavs, når den under trækket iagttages her; den optræder altid enkeltvis, og det er ikke mange her ses.

Fra forårstrækket har jeg 22 iagttagelser, som ligger mellem 26. april og 9. maj samt 1 fra 17. maj. Fra efterårstrækket 34 iagttagelser fra 12. aug. til 7. sep., 1 13. sep. og 1 28. sep.

Sanglærke (*Alauda a. arvensis* L.).

»Den er her hele året hyppig på marker især stubmarker, hvor den om vinteren ofte samles i temmelig store flokke. Man kan den første solskinsdag sidst i jan. eller først i feb. være sikker på at få den at høre syngende, hvis blot ikke der er for megen sne eller frost.« (ROSTRUP 1933).

Sådan var det altså for 120 år siden, og sådan er det den dag i dag, så man kan jo nok undre sig over, at en fugl, der hvert eneste år overvintrer i stort tal, stadig bliver regnet for at være en forårsbebuder. Grunden er sikkert, at kun de syngende fugle i almindelighed erkendes som lærker.

Men selv om vi har mange overvintrende lærker, så er dog langt de fleste af vore ynglefugle trækfugle, og tilmed passerer egnen af en mængde trækgæster.

Forårstrækket sætter ind samtidig med, at de første høres synge. Er man opmærksom derpå, kan man tidligt i feb. eller endog sidst i jan. høre lærkens karakteristiske træklyd og se små, spredte selskaber haste

mod nordøst. Sådanne observationer har jeg fra 30. jan. 1948, 2. feb. 1944 og 1955, 5. feb. 1943, 8. feb. 1952, 10. feb. 1950 og 11. feb. 1949. Trækket fortsætter til omkring 1. maj. Når det i den første del af træktiden sætter ind med vintervejr, kan man se Sanglærker vende om og trække tilbage mod sydvest.

Efterårstrækket kan begynde sidst i sep., det er størst i okt., og allerede først i nov. er det taget stærkt af. Men når det sidst i nov., i dec. eller jan. sætter ind med frost og sne, sættes et træk igang af en del af de lærker, der havde påbegyndt en overvintring her eller nordøst for os. Man kan altså træffe Sanglærker i trækbevægelse fra sep. til maj. Langt de fleste lærker trækker om natten, men det er dog ganske almindeligt at se træk om dagen.

I almindelighed vil man ikke kunne konstatere nogen forskel på tiden for en fuglearts træk i forskellige dele af et så lille område som Danmark, men jeg har på basis af de Sanglærker, der er faldet ved fyrene, fundet en betydelig forskel under forårstrækket. I Esbjergegnens er gennemsnitsdatoen 27. feb. Til Lolland-Falster kommer lærkerne 6 dage senere, til Læsø 10 og til Bornholm 22 dage senere end til Esbjerg.

Man mener, at Sanglærken er den talrigste fugl i Danmark, men jeg betvivler, at det er tilfældet i vor landsdel, fordi en forholdsvis stor del af landbrugsarealet her anvendes til vårsæd og roer, og disse marker byder ikke lærkerne ynglemuligheder. Men overalt i vintersæd- og græsmarker er der mængder af rugende lærker; særligt foretrukne steder er strandengene og vore mange diger.

Hedelærke (*Lullula a. arborea* (L.)).

Småflokke slår sig jævnligt ned på markerne i træktiderne både forår og efterår. Ved udflyvningsstederne ses om efteråret en del, men dog langt fra så mange, som man skulle vente, når man tager i betragtning, at der ved Falsterbo ses flere Hedelærker end Sanglærker. Her er det omvendt, ja antallet af trækkende Sanglærker er adskillige gange større end Hedelærkens.

Mine iagttagelser ligger mellem 15. marts og 14. april samt mellem 22. sep. og 2. nov.; flest i første halvdel af okt. 30. nov. 1938 sendtes en til udstopning fra Saxkjøbingegnen (Lu).

Der er intet, der tyder på, at Hedelærker yngler her; men jeg så 17. juni 1952 en i Lungholm inddæmning.

Toplærke (*Galerida c. cristata* (L.)).

Synes ikke nogensinde at have været nogen almindelig fugl, men i 1920'erne var den dog udbredt til flere byer og stationsbyer. Før den tid var her sikkert kun få, og senere er den atter gået tilbage, så at der nu, så vidt det er mig bekendt, kun findes en lille bestand ved Nakskov, hvor den året rundt ses ved havnen og i byens udkanter.

Bjerglærke (*Eremophila alpestris flava* (Gm.)).

Okt. 1855 1 på Zoologisk Museum mærket Lolland, formentlig fra Oreby.

7. nov. 1876 1 skudt Svenstrup (Collin).

Vinter 1881 1 skudt Utterslev (COLLIN).

Okt. 1887 ca. 10 set syd for Nykøbing (CCO).

9. okt. 1904 3 set Kejlsø (CCO).

17. okt. 1949 1 set trækkende Høvænge.

16. okt. 1951 1 set Rødsand (Le).

12. feb. 1952 2 set ved Maribo (Nø).

25. jan. 1955 1 indsendt fra Købelev (Lu).

Det er sandsynligt, at Bjerglærker forekommer noget oftere, end det fremgår af disse få data, da de let undgår min opmærksomhed, fordi deres stemme ligger for højt for min høreelse.

Landsvale (*Hirundo r. rustica* L.).

Selvom een svale ikke gør nogen sommer, så er de første svalers ankomst dog en begivenhed, som de lokale aviser glade meddeler. Men når denne nyhed er fremkommet en uge ind i maj eller senere har jeg jo smilet overbærende.

Som det fremgår af hosstående tabel, er i de sidste 16 år de første Landsvaler kun 2 gange noteret efter 20. april, og rekorden, som sattes i 1953, er 3. april. Af særlig tidlige ankomstdata kan yderligere nævnes 16. april 1924 15 set ved Gedser rev fyrskib (Fyrb.); 15. april 1926 Oreby; 14. april 1928 Hyllekrog (Fyrb.) og 15. april 1944 Krenkerup.

Ofte går der nogle dage fra den første er set, til flere indfinder sig, men det er absolut ingen regel. Som eksempler kan nævnes 1952: 11. april 2 ved Græshave og 1 ved Vindeholme; 12. 1 Fladet; 13. 1 Radsted; 14. 1 Søholt og 17. ca. 25 ved Røgbølle sø – og de er alle med undtagelse af den ene d. 11. set af mig selv. 1956 så Sv. JOHANSEN den første 26. april, og dagen efter så jeg 32.

Efter ca. 25. april vil man sjældent søge forgæves efter svaler, og omkring 1. maj er her altid mange.

I tabellen har jeg også anført, hvornår jeg har set de første udføjne unger. Dette kan variere et par uger, og det er mindre afhængigt af svalernes ankomsttid end af vejret i æglægningstiden. Vore Landsvaler får ofte 2 kuld og måske undertiden 3. Det er ikke ualmindeligt at se unger i rederne ret langt ind i sep.; men jeg blev overrasket ved i 1955 at se et kuld, som tilsyneladende første havde forladt reden ca. 15. okt.

Efterårstrækket begynder allerede i aug.; i løbet af sep. aftager bestanden hurtigt samtidig med at mange trækgæster passerer, og efter midten af okt. ses som regel kun få; men enkelte træffes næsten hvert år endnu nogle dage ind i nov. De sidste iagttagelser er nævnt i tabel 3.

Der skal anføres et par eksempler på, hvorledes slutningen af Landsvalernes sæson kan forme sig: 1952: Midt i okt. var kun få tilbage, men 27. okt. øgedes antallet, så der denne dag sås 100; 1. nov. sås endnu

	LANDSVALE			BYSVALE		DIGESVALE	
	Første på forårstræk	Første udføjne unger	Sidste på efterårstræk	Første på forårstræk	Sidste på efterårstræk	Første på forårstræk	Sidste på efterårstræk
1946	20. apr.		6. nov.	3. maj	27. sep.	30. apr.	27. sep.
1947	25. apr.		21. okt.	28. apr.	3. okt.	27. apr.	28. sep.
1948	20. apr.	18. juni	25. okt.	20. apr.	18. okt.	23. apr.	4. okt.
1949	15. apr.	19. juni	25. okt.	23. apr.	21. sep.	17. apr.	11. okt.
1950	17. apr.	26. juni	4. nov.	26. apr.	10. okt.	1. maj	10. okt.
1951	10. apr.	24. juni		19. apr.	14. okt.	20. apr.	
1952	11. apr.	18. juni	23. nov.	15. apr.	12. okt.	11. apr.	23. okt.
1953	3. apr.	24. juni	15. nov.	29. apr.	11. okt.	11. apr.	27. sep.
1954	16. apr.	29. juni	16. nov.	30. apr.	5. nov.	24. apr.	3. okt.
1955	14. apr.	2. juli	13. nov.	30. apr.	1. okt.	30. apr.	9. okt.
1956	26. apr.	30. juni	4. nov.	29. apr.	3. okt.	29. apr.	18. okt.
1957	19. apr.		13. nov.			19. apr.	
1958	16. apr.			29. apr.		27. apr.	
1959	15. apr.		1. nov.	2. maj		3. maj	20. sep.
1960	15. apr.	27. juni	5. nov.	22. apr.		29. apr.	
1961	10. apr.	18. juni		28. apr.		9. apr.	

Tabel 3. Svaler

50, derefter aftagende, men dog dagligt nogle til 10. nov.; helt overraskende sås 23. nov. 1 i Oreby. 1954: 17. okt. mange på Sydfalster og ca. 50 Krenkerup; 25.–27. okt. 20 Krenkerup; 31. okt. 117 trækkende Gedser og 15 rastende Bøtø; 1.–4. nov. daglig 2 Krenkerup; 5. nov. 20 Bandholm, 2 Ravnsborg og 6 Kragenæs; 7. nov. 11 trækkende Lungholm; 13. nov. 1 Radsted; 14. nov. 1 Slemminge og 16. nov. 1 Gedser. 1955: 2. okt. 160 trækkende Lungholm; 4. og 8. okt. få set; i anden uge af okt. sås kun 13. 1 Krenkerup og 14. 1 Saxkjøbing; 20. okt. 4 Krenkerup; 23. okt. 14 nær Bandholm; derefter ingen set udover 30. okt. 2 ved Fuglsang.

Helt eller delvis hvide Landsvaler er ikke helt sjældne. I Hellinge fandtes 7. aug. 1937 en rede med 2 hvide og 2 normalt farvede (D.O.F.T. 32). 1. aug. 1949 1 juv. delvis albino Oreby. 1. sep. 1950 1 delvis albino Vantore. Fra ca. 1. aug. til ca. 25. sep. 1954 sås 1 juv. helt hvid ved Krenkerup.

Rødrygget Svale (*Hirundo daurica rufula* Temm.).

3. juni 1957 ved solopgang så jeg 1 Rødrygget Svale sidde på en ledningstråd i Reersø ved Saxkjøbing. Jeg hentede Sv. JOHANSEN, og vi fik begge set den meget fint. Det var første gang denne art med sikkerhed blev set i Danmark.

Bysvale (*Delichon u. urbica* (L.)).

Efter navnet skulle man tro, at den er særligt knyttet til byerne, men det er ingenlunde tilfældet, i vore købstæder findes afgjort flere Landsvaler end Bysvaler. Derimod danner de deres egne »byer« fortrinsvis på større gårde, hvor det ikke er ualmindeligt at finde mere end 100 reder på en enkelt gård.

I 1953 talte jeg bysvalerederne på avlsgårdene Oreby og Krenkerup. På Oreby var på de 3 mest benyttede vægge alle reder fjernet vinteren forud, og her blev bygget 158 reder; hvoraf dog mange blev okkuperet af Gråspurve før de var helt færdigbyggede. Ialt fandtes på Oreby 212 reder; deraf vendte 24 mod nord, 83 mod øst, 74 mod syd og 31 mod vest. På Krenkerup talte jeg 175 reder, hvoraf 22 var beboede af Gråspurve, og en del var gamle rederester. Her vendte 75 mod nord, 19 mod øst, 19 mod syd og 62 mod vest. Mens redebygningsmulighederne var meget ensartede på Oreby, var bygningerne på Krenkerup meget uensartede.

Bysvalerne er meget trofaste mod ynglepladsen: Gården Stenstrup blev udstykket og nedrevet 1925, men nogle Bysvaler, som hidtil havde haft reder i et portrum på gården, byggede nu reder på de nærmeste statshuses udbygninger, og der er de endnu 37 år efter, hvorimod der aldrig har været bysvalereder på de lidt fjernere liggende huse.

Som det ses af tabel 3 ankommer Bysvalen senere og rejser tidligere end Landsvalen. Et par eksempler på Bysvalernes ankomst: 1953: De

første 3 sås i Slemminge 29. april; ved Krenkerup sås 2. maj 1, 4. 3, 6. 6, 14. 10 og 18. maj ca. 50. 1954: Ved Krenkerup sås 30. april 1, 4. maj 10 og 14. maj ca. 50.

Redebygningen påbegyndes som regel ret hurtigt efter ankomsten. Når man tager i betragtning at langt de fleste er trukket bort før midten af sep., er det ganske mærkeligt, at man de fleste år finder nogle kuld i rederne endnu efter den tid.

Sammenlignet med de andre svaler ses der om efteråret forholdsvis langt flere trækkende Bysvaler ved Gedser end ved Lungholm.

Digesvale (*Riparia r. riparia* (L.)).

Overalt, hvor der fremkommer en lodret skrænt, kan man vente, at der opstår en koloni af Digesvaler. De fleste og største kolonier findes i grusgrave og strandskrænter. Men jeg har også set Digesvaler lave redehuller i tørvegrave, hvor der kun var ca. $\frac{1}{2}$ m skrænt over vandfladen, ligesom jeg har set dem begynde at lave redehuller i de få dage, der gik, fra grunden til et hus blev gravet ud, til støbningen begyndte. Den mindste skrænt, jeg har fundet Digesvaler i, var på en strandeng på Femø; der var hentet et læs grus, hvorved der fremkom en ca. $\frac{3}{4}$ m høj og $1\frac{1}{2}$ m lang skrænt.

En gang er det sket, at den første Digesvale er noteret dagen før første Landsvale, og to gange på samme dag, men det normale er, at Digesvalen er noget senere på vej end Landsvalerne. Afrejsen falder omtrent sammen med Bysvalens.

Datoer for de første og sidste sete findes i tabel 3.

Pirol (*Oriolus o. oriolus* (L.)).

I 1840'erne har der næppe været Piroler på Lolland, for ROSTRUP omtaler dem ikke. Ifølge JESPERSEN (D.O.F.T. 35) er den ældste kendte yngleforekomst ved Kærstrup 1870, og der ynglede flere par 1875. Det første kendte tilfælde af ynglen på Falster er Bøtø 1894.

Nu kan den træffes ynglende i alle skove på Lolland-Falster, men det betyder ikke, at den findes i alle skove hvert år. Antallet af ynglepar varierer meget fra år til år, men jeg har iagttaget Piroler hvert år siden 1940.

Pirolen ankommer sent; jeg skal her anføre de tidligste iagttagelser fra de år, hvor den er set eller hørt i maj. Ofte er den først iagttaget senere på sommeren, men en så fåtallig og skjult levende fugl kan naturligvis ofte undgå opdagelse i nogen tid efter den førstes ankomst.

6. maj 1952, 7. 1943, 9. 1959, 11. 1949, 13. 1946 og 1950, 15. 1948 og 1951, 16. 1954, 20. 1942, 23. 1941, 24. 1956 (Br) samt 25. 1944 og 1957 (Ke).

En kort tid efter, at ungerne er kommet på vingerne, kan man træffe Pirolerne familievis, og på særlig gode fourageringssteder som f. eks. i kirsebærbevoksninger kan man undertiden se flere familier sammen.

De seneste iagttagelser er 15. aug. 1952 (Lu), 17. aug. 1940, 22. aug. 1942 (D.O.F.T. 37), 26. aug. 1936 (Lu) og 27. aug. 1949 (Lu). Det ser altså ud til, at Pirolerne trækker bort i løbet af aug., men de kan forekomme senere, for jeg så 1 ♀ eller juv. 30. sep. 1950 ved Krenkerup.

Ravn (*Corvus c. corax* L.).

Allerede omkring 1928 spurgte jeg flere ældre forst- og jagtfunktionærer om, hvad de vidste om forekomst af Ravne. Resultatet blev meget magert. Det var mit indtryk, at bestanden af ynglende Ravne længe før århundredskiftet var meget lille, og i dette århundrede har der næppe ynglet Ravne her. Kun rent undtagelsesvis er her set enkelte strejffere.

Fra 1840rne skrives: Bekendt overalt, dog ikke hyppig. . . , jeg ved aldrig at have set mere end 2 ad gangen. . . (ROSTRUP 1933).

En gang i 1890rne så jeg en flok på ca. 10 ved Ny Kirstineberg; 10. marts 1931 sås 1 ved Nykøbing (CCO).

En Ravn opholdt sig ved Krenkerup fra ca. 15. jan. til ca. 1. marts 1951 og blev foruden af mig set af Sv. JOHANSEN. Muligvis den samme fugl så vi 18. marts i Lungholm indd., og der så KÆRSGAARD HANSEN 1 9. maj 1951. 7. sep. 1952 så jeg atter 1 i Lungholm indd., men den blev kun set denne ene gang.

Gråkrage (*Corvus corone cornix* L.).

Mange steder er der kun ganske få eller endog slet ingen ynglende Krager. Hvor forfølgelsen er mindre intens, er der en lidt bedre bestand, men i større tal findes de ingen steder. Jeg blev meget forbavset ved 11. aug. 1955 at se 32 i en flok ved Valnæs.

Trækkende Krager ses i okt. og begyndelsen af nov., men kun på særlig gode dage kan man se ca. 200. Trækretningen er mere vestlig end sydvestlig, og derfor går det meste kragetræk uden om Lolland-Falster.

Men fra slutningen af okt. til nogle dage ind i april er her en mængde vintergæster, og i den egentlige vintertid er de sammen med Råger og Alliker i høj grad med til at præge egnens fugleliv. På denne tid ser man morgen og aften Kragerne flyve fra og til sovepladserne, og det er ofte lange strækninger, der tilbagelægges. Jeg har således set Krager på aftentræk fra Vigsø til Hestø ved Maribo, og fra Nystedegnen til Lindskovene ved Nykøbing.

Forårstrækket i marts og først i april er sparsomt.

Sortkrage (*Corvus c. corone* L.).

25. dec. 1850 blev 1 skudt ved Asserstrup og 1869 1 skudt ved Magermer (COLLIN). Zoologisk Museum modtog 1 fra Lolland i 1883 (Fyrb.) 1 sås efterår og vinter 1899 ved Nykøbing (CCO).

Det er, hvad der foreligger om Sortkrager fra forrige århundrede.

Nu har vi en fast bestand af ynglefugle, som vel ikke er stor, men ved Vindeholme og Lungholm består kragebestanden dog af omtrent lige så mange sorte som grå samt disses blandede afkom. I det hele er Sortkragerne hyppigst på Vest- og Sydlolland; der er også ynglende Sortkrager på Sydfalster og enkelte på det østlige og nordlige Lolland, men vistnok ikke på Nordfalster. Det største antal helt sorte krager, jeg har set sammen, er 7 ved Lungholm.

Sortkragerne eller i hvert fald de fleste af dem bliver her hele året. Trækgæster kan kun forekomme undtagelsesvis, men det er muligt, at der af og til kommer strejfer fra Nordtyskland.

Råge (*Corvus f. frugilegus* L.).

Der er temmelig mange Råger på Lolland-Falster, men de er ujævn fordelt i store kolonier eller flere mindre nær hverandre. Og da Rågerne er temmelig stedbundne, er der mange steder, hvor de næsten aldrig ses. Ved Krenkerup er det således noget af en begivenhed at se Råger til trods for, at der ligger betydelige kolonier kun ca. 10 km borte både mod øst og vest.

I feb.–marts 1952 opsøgte jeg alle dengang eksisterende kolonier og talte rederne. Resultatet blev følgende: Danstedgård 643, Ourupgård 496, Winthersborg 428, Hestø i Maribo Sønderød 248, Nr. Alslev skov 220, Nagelsti Skovgård 183, Theophiliskoven 173, Christiansdal 154, Skørringe Falster 150, Hintzeskov 103 og Kohaven ved Nykøbing 27. Ialt 2825.

Enkelte af disse kolonier er senere forladt og nye opstået, men om nogle af de større kolonier har jeg fået oplyst, at de har eksisteret i mere end 60 år.

Rågerne vælger til yngleplads kun ganske små skove eller sjældnere udkanten af lidt større. Alle træarter kan anvendes som redetræer. Største antal reder, jeg har fundet i eet træ er 28, men i langt de fleste træer er kun fra 1 til 7 reder.

Så vidt jeg kan skønne er her omtrent lige mange Råger sommer og vinter. Trækkende ses kun få og små flokke.

Allike (*Coloeus m. monedula* L.).

Det der begrænser Allikens udbredelse er tilsyneladende næsten udelukkende redeanbringelsesmulighederne. I vor landsdel er de eneste naturlige redepladser store, hule træer, og de findes nu kun i Herregårdsparker og enkelte fredede skovafdelinger. De største sådanne allikebestande er ved Knuthenborg og Krenkerup. Men Allikerne har tilpasset sig, idet de nu i stor udstrækning bygger i ubenyttede skorstenene og andre egnede hulheder i bygninger.

Da næsten alle huse ved Rødbyhavn stod ubeboede i 1920'erne, opstod her en stor allikekoloni, og den er nu til betydeligt besvær for beboerne, fordi Allikerne fylder redemateriale i skorstenene. Ved Oreby

og i Saxkjøbing begyndte Allikerne at yngle i 1946, men begge steder er det i løbet af 15 år kun blevet til bestande på højst 10 par.

Aften og morgen ses Allikerne i store flokke flyve til og fra sovepladserne, som de har fælles med andre kragefugle. Kun mens der er æg eller små unger i rederne overnatter den ene af magerne der.

Både forår og efterår ses en del trækkende Alliker, men vore ynglefugle bliver her hele året, og de ses ofte i store blandede sværme på marker og lossepladser.

Husskade (*Pica p. pica* (L.)).

Da jeg vinteren 1948–1949 foretog en optælling af skaderne på Østlolland fik jeg rig lejlighed til at konstatere, hvor lidt folk virkelig vidste om fugles udbredelse. Mennesker, der havde egnens eneste skader ved deres hus eller gård og derfor så dette ene par jævnlige, hævdede, at egnen vrimlede med skader, mens omvendt andre, der boede blot 1 km fra flere skadepar, lige så bestemt hævdede, at der overhovedet ikke fandtes skader på egnen.

Husskaden er nemlig, som det ses af fig. 11 meget ujævnt udbredt, og da den som oftest er meget stationær, er der mange egne, hvor den næsten aldrig ses.

Selvom enkelte Husskader nu og da kan strejfe om, som det er konstateret gennem ringmærkningen, så er der intet der tyder på, at de

Fig. 10. Bevoget mergelgrav med rede af Husskade.

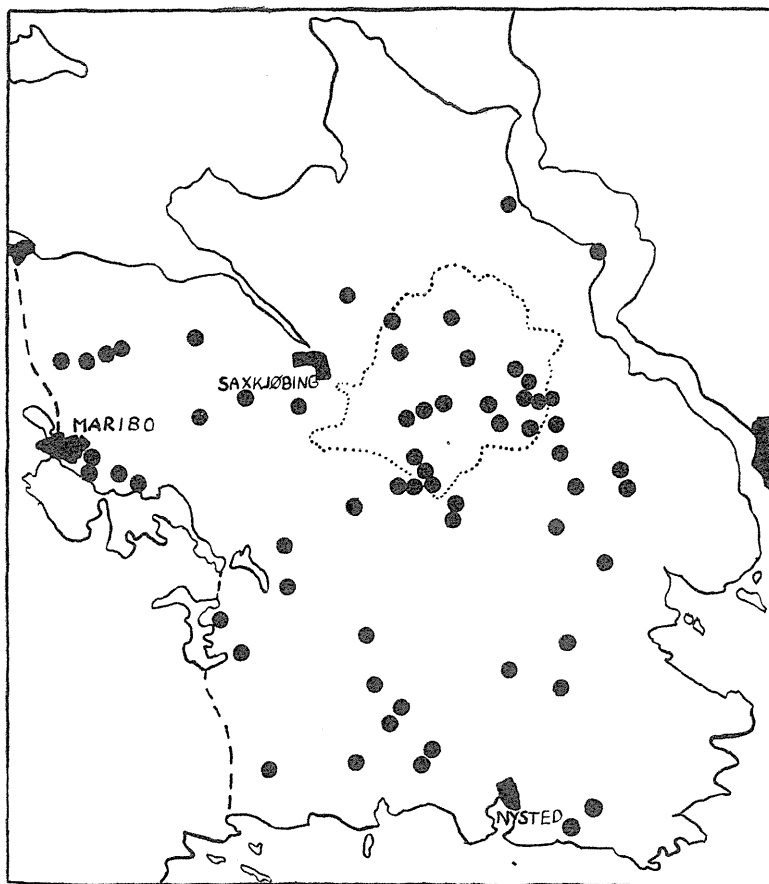

Fig. 11. Kort over Østlolland. Det undersøgte areal, 412 km², begrænses i vest af stiplede linie. Prikket linie = Radsted sogns grænse. De 62 sorte cirkler angiver par af Husskader i ynglesæsonen 1948.

nogensinde forsøger at trække bort, for jeg har aldrig set arten ved udflyvningsstederne.

Min optælling gav til resultat, at der på Østlolland er en bestandstæthed af 1 par Husskader på 6,5 km². Sammenlignet med forholdene i Københavns omegn og visse egne i Jylland kan bestanden ikke siges at være stor.

Nøddekrige (*Nucifraga caryocatactes* (L.)).

Denne art forekommer her i to former, Tyknæbbet Nøddekrige (*N. c. caryocatactes* (L.)) og Tyndnæbbet Nøddekrige (*N. c. macrorhynchos* Br.), men det er som oftest ikke muligt at skelne mellem de to racer ved iagttagelse i naturen.

Med mange års mellemrum kommer invasioner, hvor her ses mange, og da er de fleste Tyndnæbbet N., men ind imellem, dog langt fra hvert år, får vi besøg af mindre antal, og det er næsten altid kun Tyknæbbet N.

Fra forrige århundrede har COLLIN mange beretninger om Nøddekriger skudt her på Lolland-Falster.

I 1911 var der en stor invasion og Nøddekrigerne sås her mellem 19. sep. og 8. nov. (JESPERSEN D.O.F.T. 7).

1935: 23. okt. 1 ♀ juv. skudt Rørbæk (D.O.F.T. 37).

1943: Invasion, men ikke så stor som i 1911. Observationer fra okt. og begyndelsen af nov. (JESPERSEN D.O.F.T. 38).

1949: Mindre invasion. Mellem 18. sep. og 6. nov. modtog konservator LUNDAHL 8, og i samme periode sås flere mindre selskaber på Øst- og Sydfalster og enkelte på Østlolland. 21. feb. 1950 indsendtes 1 fra Sydfalster.

1950: LUNDAHL modtog 6. okt. 1 fra Bøtø og 13. nov. 1 fra Maribo.

1954: Midt i sep. sås nogle få i Vindeholme skov. LUNDAHL modtog fra 3. okt. til 8. dec. 6. Det synes som om enkelte er blevet her ikke alene vinteren over, men også den følgende sommer. Lærer ZUSCHLAG så 1 ved Marielyst 30. maj 1955, og en avisnotits omtaler 3 set ved Kohaven ved Nykøbing 19. juni.

1955: En mindre invasion, som omfattede begge racer, begyndte midt i sep., da nogle sås i Vindeholme skov (Br.) og Bøtø plantage. LUNDAHL modtog fra 20. sep. til 3. dec. 19.

1956: 14. aug. 1 indsendt fra Karleby, Falster (Lu).

1957: 17. dec. 1 indsendt fra Falster (Lu).

1961: 24. sep. 13 set Bøtø (Jo), og 1 gjorde trækforsøg ved Gedser 1. okt.

Skovskade (*Garrulus g. glandarius* (L.)).

Adskillige ynglepar findes i hver skov, og de ses hele året.

Normalt fjerner Skovskaderne sig ikke langt fra skovene, men visse år kommer store mængder hertil om efteråret, og da kan man træffe dem helt ude på det åbne land, og navnlig ved sydkysten ses de meget. De er meget tilbøjelige til at flyve ud over vandet, så de kan trække adskillige gange frem og tilbage langs kysten, inden de bestemmer sig.

I 1949 havde vi en sådan stor invasion af Skovskader. Et par eksempler kan vise i hvor usædvanlige mængder, de forekom: I nærheden af Saxkjøbing skød en skovfoged 43 Skovskader i løbet af 1 ½ time 3. okt. Fra 8. sep. til 29. dec. modtog konservator LUNDAHL 57 til udstopning. I jan. fik han ingen, og det var mit indtryk, at der i den egentlige vintertid var færre end normalt, så invasionsfuglene har måske fået nogle af de lokale til at følge med på det videre træk mod sydvest. Til sammenligning kan nævnes, at LUNDAHL i månederne sep.-dec. 1948 modtog 7 og i den samme periode 1950 ligeledes 7 Skovskader.

1951 var også invasionsår omend i mindre stil: Fra 28. sep. til 20. dec. modtog LUNDAHL 22; ingen senere.

1954 fik LUNDAHL 20 fra 14. sep. til 31. dec og endvidere 9 indtil 22. marts.

1955 var der en meget stor invasion; LUNDAHL modtog fra 17. sep. til 22. dec. 78 og endvidere til 19. marts 24. Mange af invasionsfuglene blev her, og da det blev en meget snerig vinter kom Skovskaderne ind til husene for at finde føde.

Musvit (*Parus m. major* L.).

Er en af vore alleralmindeligste småfugle. Dens naturlige biotop er løvskov med hullede træer, men den går meget villigt i ophængte redekasser selv i små haver. Den er en af de fugle, der overrasker med undertiden at vælge mærkværdige redesteder som vandposte, postkasser, luftventiler, en kasseret fløjtekedel eller for resten en hvilken som helst hulhed.

Undertiden viser der sig om efteråret flokke af Musvitter ved udflyvningsstederne, men det er sjældent, man får held til at se dem flyve ud over Østersøen. Men at det sker fremgår af, at der ved Gedser rev fyrskib er faldet 4 Musvitter, nemlig 11. nov. 1886, 30. sep. 1897, 23. okt. 1930 og 14. nov. 1931.

Om vinteren er Musvitten en af de almindeligste og livligste gæster på foderbrættet.

Når vejrforholdene er gunstige kan den begynde at synge ved juletid og ellers så snart der derefter kommer en periode med mildt vejr.

Blåmejse (*Parus c. caeruleus* L.).

1927–1929 ophængte Statens Forstlige Forsøgsvæsen en mængde redekasser i to egebevoksninger på Krenkerup, og 1928–1931 foretoges undersøgelser af hvilke og hvor mange fugle, der benyttede dem. Resultatet blev 202 kuld af Musvit, 63 af Blåmejse og 8 af Sumpmejse (BORNEBUSCH D.O.F.T. 39).

Disse resultater tyder på et talmæssigt forhold mellem de tre arter som omtrent 25–8–1; men efter mine erfaringer fra hele Lolland-Falster er forholdet snarere 20–2–1. Men selvom deres antal kun udgør en tiendedel af Musvitternes, så er Blåmejserne dog almindelige fugle overalt i skove og haver.

Ved træfuglenes udflyvningssteder ses mindst lige så mange Blåmejsere som Musvitter.

Sortmejse (*Parus a. ater* L.).

Sandsynligvis er Sortmejsen indvandret på Lolland-Falster i slutningen af forrige århundrede. ROSTRUP omtaler den ikke, og COLLIN har kun et par meget ubestemte angivelser af Sortmejsere set på Lolland.

Nu er den almindelig året rundt i alle vore skove, men den er i modsætning til de andre mejser næsten udelukkende knyttet til nåletræsbevoksninger. Som eksempel kan nævnes, at jeg har den ynglende

Fig. 12. Egeskov med undervækst af hassel, bøg, hvidtjørn o. l. En meget fuglerig skovtype. Her er gjort forsøg med ophængning af mejsekasser i stort antal. Roldsted skov.

ca. 300 m fra mit hus, men jeg har i løbet af 28 år kun set den 2 gange i min have og aldrig ved foderbrædtet.

Rederne findes oftest i stubbe af graner, der har været angrebet af rodfordærver, men undertiden tager Sortmejsjerne til takke med huller i jorden. Redekasser tages villigt i brug, når de er anbragt i eller ved nåletræsplantninger.

Sortmejsen er den mejse, der oftest foretager vandringer. 1 faldt ved Gedser rev fyrskib 21. okt. 1913.

Sumpmejse (*Parus p. palustris* L.).

Antallet af ynglepar anslår jeg til at være lidt mindre end halvdelen af Blåmejsens.

Det er sjældent at træffe den rugende i redekasser; oftest findes reden i hule stubbe og især i elletrunter. Det meste af året færdes Sumpmejsjerne parvis; de er meget stationære og de foretager hamstring.

Halemejse (*Aegithalos caudatus* (L.)).

Så vidt jeg kan skønne er den hyppigere som ynglefugl hos os end de fleste steder i Danmark; den findes i alle skove og parker. »Under mit besøg 14.–17. april 1949 traf jeg Halemejsen ca. 20 forskellige steder

parvis, og de hørte altså ubetinget til egnens karakterfugle« (BØRGE PALM in litt.).

Rederne findes oftest i grenkløfter eller ind til træstammer støttet af vanris, men jeg har 2 gange fundet halemejsere, der var anbragt på undersiden af grangrene fæstnet til de nedhængende kviste ligesom fuglekongere.

Ynglebestanden består dels af hvidhovede (*A. c. caudatus*) og dels af Halemejsler med bred, sort stribe på siden af hovedet (*A. c. europaeus*). Jeg har i nogle år noteret mig racetilhørsforholdet hos de Halemejsler, jeg så fra sidst i marts til ind i maj, og resultatet blev 29 hvidhovede og 33 med sort stribe.

Det er kun ret få gange, at jeg har ment at kunne konstatere, at bestanden er forøget med trækgæster, men da der visse år sker en stor udflyvning af Halemejsler fra Falsterbo, er det sandsynligt, at disse kan træffes her. De vil i så fald i alt væsentligt tilhøre racen *A. c. caudatus*.

Lysbuget Spætmejsle (*Sitta europaea sztolcmani* Dom.).

Almindelig ynglefugl næsten overalt, hvor der findes gamle løvtræer. Den er udpræget standfugl og indvandrer derfor langsomt i nye terræner, der måtte blive egnede for den. Som eksempel kan nævnes Roden skov. Her blev Spætmejsler i 1931 forgæves direkte eftersøgt i 5 dage af LØPPENTHIN. Efter at dette blev mig bekendt, har jeg ved alle besøg eftersøgt dem, men først 25. feb. 1958 lykkedes det at se 2. På Falster har jeg aldrig set Spætmejsler sydligere end Hallerup skov.

Spætmejslen kommer villigt til foderbræddet, men det er sjældent at se mere end 2, da den det meste af året hævder et territorium, hvor den af artsfæller kun tåler sin mage.

LØPPENTHIN har indsamlet 16 Spætmejsler på Lolland-Falster, og det viste sig at de på undersiden var lidt mørkere end de sjællandske og lysere end de langelandske.

Træløber (*Certhia familiaris macrodactyla* Br.).

Som ynglefugl er den almindelig i alle skove og parker. Til redeplads vælger den som regel et gammelt løvtræ, men den fouragerer ofte på nåletræer.

I træktiderne mærkes en forøgelse af bestanden, og man kan da træffe Træløbere på helt fremmedartede biotoper, som f. eks. i spredt voksende buske ude på digerne.

Den overvintrer almindeligt.

Vandstær (*Cinclus c. cinclus* (L.)).

Vi har ikke mange lokaliteter af den type Vandstæren foretrækker, nemlig vandløb med livligt strømmende vand. Når den alligevel træffes regelmæssigt omend meget fåtallig som vintergæst her, så skyldes det formentlig, at de skandinaviske Vandstære næppe overflyver Østersøen.

Oftest træffes den ved Tingsted å, men den har undertiden taget til takke med så pauvre »vandløb« som afløb fra sukkerfabrikkernes spildevandsbassiner eller endog en tagrende.

Alle mig bekendte iagttagelser fordeler sig med 4 i okt.; 17 i nov., 11 i dec., 4 i jan. og 4 i feb. Tidligste iagttagelse 29. okt. og seneste 23. feb.

Gærdesmutte (*Troglodytes t. troglodytes* (L.)).

I skove og haver yngler den almindeligt, og den som regel lavt anbragte rede findes ofte inde i udhuse; ja jeg har endog fundet den bygget oven i en svalerede i Radsted kirkes tårn. Unger er fundet i reden så sent som 15. sep.

Især i okt. går et betydeligt træk her hen over, og man kan da træffe mange på helt forkerte biotoper navnlig ved sydkysterne. F. eks. så jeg 16. okt. 1950 mange, der søgte føde i den opskyllede tang på Rødsand.

Ved vore lokale fyr er om foråret faldet 3, nemlig 23. og 24. marts samt 10. april. Under efterårstrækket er her faldet 1 27. sep., 33 i okt. og 3 i nov.; den sidste 9. nov. (Fyrb.).

I vintre med meget lave temperaturer dør de fleste af de overvintrende, men bestanden når atter sædvanlig størrelse meget hurtigt.

Sjagger (*Turdus pilaris* L.).

6. juli 1952 så jeg en Sjagger i Lungholm inddæmning, men det er noget helt usædvanligt, og jeg kender intet, der tyder på, at denne art har ynglet her.

Nogle enkelte er visse år set meget tidligt. I 1959 sås således 1 16. aug. og 3 23. aug. I sept. har jeg set 1 14. 1949, 1 25. 1954 og 1 28. 1952. Men det almindelige er, at efterårstrækket begynder ret sent i okt., og det tidligste, jeg har noteret flokke, er: 11. okt. 1959, 12. okt. 1952, 16. okt. 1955, 20. okt. 1957, 22. okt. 1950, 26. okt. 1948, 27. okt. 1953, 28. okt. 1949 og 1951 samt 31. okt. 1954.

I nov. ses mange, og de fleste år bliver en hel del her vinteren over. Sjaggeren synes ikke at være så afhængig af, at træer og buske bærer frugt som de fleste andre vintergæster, og man ser dem da også ofte flokkevis søge føde på tilsyneladende bare marker. Men de ses dog også meget i hvidtjørn og slåen, ligesom de gør sig til gode med nedfaldne æbler.

Når det sætter ind med vintervejr, sker der dels det, at en del af dem, der hidtil har opholdt sig her, rejser videre og dels det, at nye kommer til nordfra. Dette kan ske både i dec., jan. og feb.

Sidst i feb. kan man altså hos denne art opleve »efterårstræk«, hvis vinteren strenges, og forårstræk, hvis det sætter ind med mildning. I så fald kommer nemlig undertiden nogle få Sjaggere tilbage sammen med Stære og Viber.

Det egentlige forårstræk falder dog langt senere, nemlig i sidste halvdel af april, og disse flokke ses som regel sammen med Vindrosler.

Sådanne forøgelse af bestanden har jeg tidligst noteret 10. apr. 1954, 11. apr. 1952, 14. apr. 1946, 15. apr. 1949, 16. apr. 1955 og 19. apr. 1943.

Ret betydelige flokke kan ses endnu først i maj, således 100 1. maj 1954 og 4. maj 1958, 50 2. maj 1947 og 4. maj 1962. Enkelte fugle er noteret så sent som 13. maj 1951 samt 14. maj 1953 og 1954.

Misteldrossel (*Turdus v. viscivorus* L.).

Er en fåtallig og spredt ynglefugl, fortrinsvis ved lysninger i skove. Jeg har i yngletiden truffet Misteldrossler i Bøtø plantage, Toreby skov, ved Ålholm, Rosenlund, Krenkerup, Orebygård, Søholt, Lyttesholm, Knuthenborg og Christianssæde. Om arten er blevet hyppigere i de senere år her, som det angives fra visse egne i Jylland, eller det blot skyldes mit bedre kendskab til den, at jeg nu ser den oftere, er vanskeligt for mig at afgøre. Ved Orebygård, hvor jeg så nyligt udføjne unger i 1960, ynglede den næppe 1926–1929. Skovfoged ALBRECHTSEN fandt en rede med unger i Toreby skov 1942.

Om foråret har jeg noteret de først ankomne 16. marts 1959, 18. marts 1951, 21. marts 1952, 22. marts 1953, 24. marts 1956 og 1960, 26. marts 1948, 27. marts 1961 (Be), 28. marts 1954 og 1955, 31. marts 1949, 2. apr. 1937 (Lu), 5. apr. 1958 og 6. apr. 1950. I første halvdel af apr. ses ofte flokke på ca. 10, men kun undtagelsesvis flere.

Under efterårstrækket ses ikke ret mange flere end om foråret, og det finder sted sidst i sep. og i okt. Sidst i okt. ses kun få, og fra nov. har jeg kun iagttagelser af enkelte fugle 19. 1953 og 1961 samt 29. 1950.

Ved Ålholm er overvintring konstateret to gange nemlig 1950–1951 (Le) og 1958–1959 (Ke); i begge tilfælde havde jeg lejlighed til at bekræfte iagttagelsen.

Sangdrossel (*Turdus philomelos* Br.).

I alle skove er Sangdrosslen en talrig ynglefugl både i løv- og nåletræsbevoksninger. Det er almindeligt at finde dens reder i større haver på landet, og den forekommer også ret almindeligt i byernes villakvarterer, men er her dog langt fra så talrig som under samme forhold i Københavns omegn.

Tidspunktet for de førstes ankomst afhænger en del af vejret, og møder de ugunstigt vejr, synger de ikke. Men er vejret mildt, synger de straks, og da er det let at opdage dem. De først ankomne har jeg set eller hørt 2. marts 1959, 3. marts 1961, 7. marts 1947, 8. marts 1960, 12. marts 1948 og 1957 (Jo), 13. marts 1953, 14. marts 1951 og 1954, 16. marts 1941 og 1952, 17. marts 1950, 19. marts 1949, 22. marts 1943, 1945 og 1946, 23. marts 1956, 25. marts 1955, 1. apr. 1942, 2. apr. 1944 og 5. apr. 1958.

I april passerer mange trækgæster.

Hele foråret og til ind i juli er drosselsangen i høj grad med til at præge naturen, især morgen og aften. Men når drosslerne i juli går i

fældning, bliver de tavse, og der går nu et par måneder, hvor man ikke lægger meget mærke til dem.

Sidst i sep. begynder trækgæsterne at indfinde sig, og i okt. myldrer det med Sangdrosler ikke blot i skove og haver, men tillige i markhegn og ude på markerne, især i roemarkerne. Trækket foregår normalt om natten, men under visse omstændigheder kan man se temmelig mange trække ud over Østersøen om dagen.

Endnu i nov. er her nogle Sangdrosler, men da det ofte er vanskeligt at skelne dem fra Vindrosler, når man ikke kan høre deres piben, har jeg ikke mange jagttagelser fra denne måned: 4. 1949, 6. 1954, 7. 1948, 10. 1947, 12. 1955, 16. 1954, 20. 1948, 25. 1951 og 27. 1958.

Enkelte forsøger ret jævnligt at overvintre, men det lykkes kun rent undtagelsesvis. Jeg har følgende vinterjagttagelser: 8. dec. 1961 Krenkerup; 23. dec. 1959 Krenkerup; 27. dec. 1954 2 Rodfed; 27. dec. 1959 Rørbæk; 30. dec. 1949 Fladet; 4. jan. 1959 3 Oreby (Jo); 8. feb. 1951 Danstedgård og 11. feb. 1951 2 Oreby.

Mens vore ynglefugle tilhører racen *T. p. clarkei* Hart., er en del af trækgæsterne *T. p. philomelos* Br., men de kan ikke skelnes fra hinanden i naturen.

Vindrossel (*Turdus m. musicus* L.).

I sep. har jeg aldrig set Vindrosler, men fra de allerførste dage i okt. er de set de fleste år, og fra ca. 10. okt til midt i nov. er her hvert år mange. Både mængden, der ses, og opholdets varighed er meget varierende fra år til år og afhængigt af, om der er mere eller mindre bærfrugt. I rønnebæraller og tjørnehegn ses ofte tusindtallige flokke sammen med andre drosler. Dagtræk ses undertiden.

Visse år bliver en del her i dec., men de allerfleste år, er det kun få der overvintrer. Vintergæsternes antal øges ikke med indtrædende vintervej.

Omkring midten af marts kan de første ses på forårstrækket, men det er navnlig i april, større flokke ses. På den tid er det almindeligt at se flokke på indtil 300, som sidder syngende i sydvendte skovbryn, ofte sammen med Sjaggere. Kun få ses endnu de første dage i maj.

Ringdrossel (*Turdus t. torquatus* L.).

Ringdroslen er i vor landsdel en ret sjælden gæst. Her er aldrig set mere end een ad gangen, men disse er ofte set sammen med andre drosler.

Ialt kender jeg 11 forekomster mellem 1. og 24. okt., 1 i dec., 1 i jan. og 11 mellem 6. april og 6. maj.

Solsort (*Turdus m. merula* L.).

Indenfor de sidste hundrede år er Solsorten blevet en meget talrig ynglefugl især i haverne, mens den tidligere kun forekom som en nogenlunde almindelig ynglefugl i skove. Samtidig er det blevet mere almin-

deligt at se den som overvintrende; men en del af vore ynglefugle trækker dog bort.

Trækket foregår i marts-april og okt.-nov., men man mærker ikke nogen forøgelse af bestanden i træktiderne, og kun få ses på atypiske lokaliteter som f. eks. Hyllekrog.

Det synes, som om de trækkende Solsorter går uden om Lolland-Falster. Ved Gedser rev fyrskib er kun faldet 1,2 % af samtlige i Danmark faldne Solsorter, mens der er faldet 8 % Sangdrosler, 8 % Sanglærker, 11,2 % Rødhalse og 14,6 % Fuglekonger.

Mere eller mindre hvidplettede Solsorter ses ret jævnlige, men så vidt jeg kan skønne ikke så hyppigt som i hovedstadsområdet. En ensfarvet, lys blågrå »mågeblå« Solsort sendtes til udstopning fra Horslunde 4. feb. 1956 (Lu).

Stenpikker (*Oenanthe oe. oenanthe* (L.)).

Som ynglefugl er Stenpikkeren meget ujævnt fordelt; mange steder er den almindelig, men over store strækninger mangler den helt. Til redeplads vælger den helst en dyngestien eller et stengærde, men jeg har også fundet dens rede i stynede pile, i stenstabler ved teglværker, skrammeldynger ved fabrikker, ja endog i et sporskifte på Saxkjøbing jernbanestation.

De første er set 27. marts 1959 (KR. LINNET), 3. apr. 1960 (Br), 5. apr. 1947, 7. apr. 1948, 8. apr. 1953, 9. apr. 1961 (Jo), 10. apr. 1952, 13. apr. 1956 (Nø), 15. apr. 1949, 16. apr. 1955, 18. apr. 1948, 19. apr. 1950 samt 20. apr. 1951 og 1962 (Jo).

Ankomsten af de første kan altså variere næsten en måned, men derudover fortsætter forårstrækket i endnu en måned. Jeg har således noteret mange rastende trækgæster på Hyllekrog 11. maj 1952 og ligeledes 11. maj 1958 samt 19. maj 1955. 1 er faldet så sent som 21. maj 1930 ved Gedser rev fyrskib.

Nogle få dage ind i aug. ser man bestanden øges af de første Stenpikkere på efterårstræk, og der ses mange til midt i sep. De sidste har jeg noteret 23. sep. 1956, 25. sep. 1954, 26. sep. 1953, 28. sep. 1952, 2. okt. 1955, 8. okt. 1950 og 11. okt. 1949.

Bynkefugl (*Saxicola rubetra* (L.)).

På enge, græsmarker og undertiden i vejgrøfter findes Bynkefuglen ynglende, men ingen steder mere end få par.

Men i træktiderne ses her mange. 16. apr. 1949 så BØRGE PALM 1 ♂ i Bøtø nor, men som regel indfinder de første sig noget senere. De tidligste jeg har noteret er: 22. apr. 1950, 26. apr. 1951, 27. apr. 1956 og 1957 (Jo), 29. apr. 1962 (Be), 1. maj 1953, 1954 og 1959, 2. maj 1947, 1948, 1952 og 1958 samt 8. maj 1955 og 1960. Trækgæster ses det meste af maj måned. Ved vore lokale fyr er faldet 14 Bynkefugle mellem 22. apr. og 21. maj (Fyrb.)

Om efteråret er mærkeligt nok kun faldet 4 mellem 27. aug. og 14.

sep. Her ses ellers mange trægæster sidst i aug. og først i sep. Efter midten af sep. ses Bynkefugle kun undtagelsesvis, og mine seneste notater er fra 14. sep. 1955, 15. sep. 1956, 19. sep. 1954, 22. sep. 1950 og 4. okt. 1948.

Sortstrubet Bynkefugl (*Saxicola torquata rubicola* (L.)).

En, der formentlig var død af sult og kulde, blev sendt til udstopning fra Nykøbing 19. marts 1947 (Lu).

1 ♂ set 18. maj 1949 ved Billitze. Denne iagttog jeg på temmelig stor afstand og er ikke aldeles sikker i min bestemmelse (WEISMANN 1949).

Rødstjert (*Phoenicurus p. phoenicurus* (L.)).

Det er med glæde man ser denne smukke fugl tage bolig i en mejsekasse, men man skal ikke vente, at den gør det, medmindre kassen er bragt i en have med ældre træer og buske. Rødstjertens naturlige redepladser er hule træer i parker og skove, og sådanne steder er den ret almindelig.

Først i maj ses mange Rødstjerte i markhegn og skovbryn, men er man opmærksom, vil man altid kunne se de første i april. De første er set den 11. 1952 og 1954, 12. 1944 og 1953, 15. 1961, 16. 1946, 20. 1959, 21. 1949 og 1950, 22. 1943, 1960 og 1962 (Jo), 23. 1951, 25. 1955, 26. 1945, 1948 og 1956 (Jo), 28. 1947 og 1957 (Jo), 29. 1958 og 30. 1940.

Endnu flere trægæster besøger os om efteråret. Visse dage i sep. kan det ligefrem vrimle med dem, og man ser ustandselig glimt af de røde haler, når fuglene smutter fra et skjul til et andet.

For at antyde ,hvorledes efterårstrækket former sig, anføres nogle af mine notater fra 1956: 1. sep. mange; 13. sep. særlig mange Sydfalster, 15. sep. mange Lungholm; 22. sep. 2 Vindeholme; 23. sep. 3 Krenkerup; 3. okt. 1 Radsted; 7. okt. 1 Søholt (Jo) og 11. okt. den sidste set ved Krenkerup.

Og 1955: 10. sep. en del i klitterne ved Lungholm; 14. sep. mange ved Gedser; 4. okt. 3 Oreby; 9. okt. 1 Vindeholme; 18. okt. fik LUNDAHL 1 til udstopning; 22. okt. 1 Tårs Skovby og 23. okt. 1 Kulhøj.

Disse sidste tre iagttagelser fra 1955 er de eneste jeg har efter midten af okt. Iøvrigt er de seneste iagttagelser: 2. okt. 1947, 8. okt. 1943 og 1961 (Jo), 10. okt. 1944 og 1953, 12. okt. 1952 (Le) samt 13. okt. 1948, 1950 og 1951.

Af ca. 100 Rødstjarter, der er faldet ved vore lokale fyr under efterårstrækket, er kun 8 faldet mellem 1. og 14. okt.

Husrødstjert (*Phoenicurus ochruros gibraltariensis* (Gm.)).

Siden det første par i 1902 fandtes ynglende i Nykøbing, har der sikkert hvert år ynglet Husrødstjarter på Lolland-Falster. Men da vi befinder os nær nordgrænsen for artens udbredelse, optræder den i

stærkt vekslende antal, ligesom ynglepladser, som har været benyttet en kort årrække, opgives for senere påny at blive taget i brug.

Denne art har her til lands specialiseret sig som fabriksfugl, d. v. s., at den fortrinsvis bygger rede på teglværker, savværker og lignende virksomheder, og den lader sig ikke i mindste måde forstyrre af støj og støv fra arbejdende maskiner.

Det sikreste sted at træffe Husrødstjerter har siden det første fund været Nykøbing sukkerfabrik og havneområdet der. I 1903 var der 3 par, og i 1905 meddeles, at den er ret almindelig ynglefugl, mens der i 1908 kun var 1 par. Det er meddelt mig (CHR. RASMUSSEN mundtligt), at der omkring 1940 var ca. 10 par i Nykøbing sukkerfabriks nærmeste omgivelser. De følgende år så jeg jævnligt nogle, men efter 1960 har jeg ingen set der.

Også ved havnen i Nakskov er der jævnligt set ynglepar, det samme gælder Gedser og Bandholm. Teglværkerne på Østlolland har alle haft enkelte ynglepar i kortere perioder. Ved Nysted savværk var et eller to par i flere år i 1950'erne, og i samme periode har jeg fundet arten ved savværker i Saxkjøbing, Maribo og Kragenæs. I 1956 fandt jeg et par med rede på Engestofte avlsgård.

Om foråret ses ret ofte enkelte Husrødstjerter på steder hvor de ikke yngler, således flere gange i Lungholm inddæmning og på Hyllekrog. Forårstrækket falder tidligere end den almindelige Rødstjerts, men da den er så fåtallig, er det ret sjældent at få den set tidligt. 8. marts 1960 1 syngende ♂ i Nykøbing(Nø); 1. april 1950 1 Nysted (Le); 3. april 1953 1 Ålholm; 5. april 1949 1 Krenkerup; 6. april 1952 1 Nysted (Le) og 10. april 1960 1 Lungholm.

Nattergal (*Luscinia luscinia* (L.)).

Intet sted i Danmark findes der flere Nattergale end på Lolland-Falster. Deres foretrukne biotop er buskads på fugtig bund; hvor sådant findes, søger man ikke forgæves, og hvor krattet har en rimelig størrelse, kan man høre indtil en snes syngende Nattergale samtidig.

Straks ved sin ankomst synger Nattergalen, og det er ret let at konstatere, hvornår de første ankommer, især når man, som jeg, færdes ude om natten. Mine notater derom kan derfor gøre krav på at blive betragtede som ret nøjagtige. Fra 1941 til 1962 mangler jeg kun notat fra 1955, og 1961 har jeg måttet supplere med BEGRUPS iagttagelse fra Maribo. De 21 dage er 12., 12., 7., 8., 8., 2., 5., 3. og 7. maj, 30. april, 2., 5., 4., 6., 10., 8., 10., 7., 6., 3. og 12. maj, og det vil sige, at den første Nattergal gennemsnitligt høres 6. eller 7. maj ved Krenkerup.

Den eneste gang jeg har hørt Nattergalen i april var i 1950. Da hørtes 1 den 30. kl. 23. Allerede kl. 1 samme nat hørtes 3, og 5. maj var de fleste ankommet. Det er dog ganske usædvanlig tidligt. I 1953, da jeg hørte den første 4. maj var der kun kommet ganske få før natten mellem 17. og 18. maj.

Som bekendt holder Nattergalen op med at synge til Skt. Hans; men det sker dog, at enkelte holder ud til nogle dage ind i juli.

Det er kun i den korte sangperiode, at man lægger mærke til Nattergalen. Men kender man dens mærkelige knarrende og pibende advarselslyde, vil disse røbe dens tilstedeværelse især i begyndelsen af juli, når ungerne lige har forladt reden.

Allerede først i aug. forlader de fleste Nattergale os. Jeg har sidst noteret advarselslyde hørt 10. aug. 1945, 13. aug. 1947, 15. aug 1956 og 20. aug. 1941, og jeg har senest 4. sep. 1947 set en ved Gedser.

Sydlig Nattergal (*Luscinia m. megarhynchos* Br.).

Det anses nu for tvivlsomt, om de gamle meddelelser om denne arts forekomst er rigtige. I sin bog Fuglesangen giver POUL BONDESEN dog udtryk for, at han anser det for rigtigt, at SEVERIN PETERSEN først i 1880'erne har hørt Sydlig Nattergal på Borgø i Maribo Sønder sø.

Et år omkring 1935 var der ved en buskbevokset mergelgrav ca. 200 m fra min bolig gennem lang tid en natlig sanger, som jeg antog for at være Sydlig Nattergal, og efter at jeg senere har hørt denne art i udlandet, føler jeg mig bestyrket i denne antagelse. 3. juli 1943 hørtes atter ved Krenkerup en formodet Sydlig Nattergal, men kun den ene nat, og datoen taget i betragtning kan det have været ufuldstændig sang af den almindelige Nattergal.

Den eneste Sydlig Nattergal, der er faldet ved de danske fyr, er faldet så nær som ved Langelands sydspids.

Blåhals (*Luscinia svecica* (L.)).

1 set Svenstrup, Vestlolland 19. maj 1880 (COLLIN).

1 ♂ juv. faldet ved Gedser rev fyrskib 24. sep. 1892 (Fyrb.).

Sammen med KNUD ERIKSEN og Sv. JOHANSEN så jeg 11. maj 1958 1 uden blå strubeplet i haven ved Hyllekrog fyr, hvor den ifølge fyrpersonalet havde opholdt sig i flere dage.

Rødhals (*Erithacus r. rubecula* (L.)).

I skove og haver er Rødhalsen en almindelig, men ikke talrig ynglefugl. Rederne findes som regel beskyttet af genstande i terrænet som sten og trærodder eller inde i en hulhed. En enkelt gang har jeg fundet en rede inde i en brændselskælder.

I træktiderne, fra sidst i marts til først i maj og fra midt i sep. til midt i nov., vrimler det med Rødhalse, ofte også på helt forkerte biotoper; men man ser dem aldrig i flok, da de selv under disse forhold søger at opretholde et territorium, hvor de ikke tåler artsfæller. Af samme grund ser man aldrig mere end een Rødhals ad gangen ved fuglebrættet. Mange overvintrer, men der er meget stor dødelighed blandt disse.

Sangere.

En meget væsentlig del af mine notater om de egentlige sangere drejer sig om ankomsten på forårstrækket, navnlig førsteiagttagelser. For at spare plads og for at gøre sammenligninger lettere har jeg samlet disse førsteiagttagelser i tabellerne 4 og 5.

Ved betragtningen af disse tabeller må man erindre, at det er datoer for første *iagttagelser*, og det vil jo kun i forholdsvis få tilfælde være ensbetydende med de rigtige datoer for de førstes *ankomst*. Ankomsten af de første af hver art må nødvendigvis i de fleste tilfælde være tidligere end tabellen giver udtryk for. Men til gengæld ligger ankomsten af hovedmassen væsentligt senere, idet enkelte forløbere ofte indfinder sig indtil 2–3 uger før denne. Tilmed kommer hannerne, der jo let røber deres tilstedeværelse med sangen, før hunnerne.

Når disse fugle har fået unger indstiller de i alt væsentligt sangen og går i fældning. I denne tid lever de fleste meget stilfærdigt og skjult, og man skal gøre sig megen umage for at få dem at se. Tilmed trækker mange af dem meget tidligt bort, og da trækket sker om natten og i tavshed, ser man intet til det.

Mine efterårsiagttagelser er derfor både færre og mindre nøjagtige end forårsiagttagelserne.

Høgesanger (*Sylvia nisoria* (Bechst.)).

COLLIN har en meddelelse om, at den har ynglet ved Orebygård formentlig omkring midten af forrige århundrede, og i D.O.F.T. 1 meddeles, at der 1889 fandtes 1 par ved Orehoved, næste år 2 par og derefter i 2 år 1 par. I de senere år har jeg dels set reder og dels fugle, der opførte sig som ynglefugle, adskillige gange. De synes at foretrække krat nær kysterne; sådanne steder har jeg fundet dem ved Elkenøre, Marielyst, Bøtø, Sundby Lolland, Ålholm, Kramnitze og Maglehøj. OSW. BRINCH har flere år i træk fundet flere par på strækningen mellem Kramnitze og Vindeholme.

Alle mine iagttagelser stammer fra tiden efter 20. maj, så det er temmeligt overraskende, at konservator LUNDAHL modtog 1 ♂ ad. fra Hasselø 16. april 1945.

Havesanger (*Sylvia borin* (Bodd.)).

I vore skove er Havesangeren som ynglefugl den almindeligste af de egentlige sangere, hvorimod den trods navnet kun forekommer i større haver.

Ankomsten om foråret fremgår af tabel 4 og de dertil knyttede bemærkninger. Når sangen i juli ophører, mærker man ikke meget til Havesangeren, hvis borttræk begynder straks efter. Jeg har set enkelte 11. sep. 1944, 14. sep. 1955 og 15. sep. 1952. I sjældne tilfælde kan de forekomme indtil en måned senere, idet der ved vore lokale fyr er faldet Havesangere 15. sep. 1904, 16. sep. 1923 og 1929, 17. sep. 1901, 19. sep. 1906, 24. sep. 1892, 25. sep. 1911, 5. okt. 1899 og 13. okt. 1915.

	Havesanger	Munk	Tornsanger	Gærdesanger	Gulbug	Gransanger	Løvsanger	Skovsanger
1943		28. april		5 maj.	25. maj	19. apr.	21. apr.	13. maj
1944	12. maj	12. maj	18. maj	10. maj	2. juni	16. apr.	17. apr.	9. maj
1945		11. maj		29. apr.			20. apr.	
1946	13. maj	28. apr.	5. maj	27. apr.	27. maj	14. apr.	20. apr.	27. apr.
1947	11. maj	28. apr.	11. maj	2. maj	15. maj		28. apr.	14. maj
1948	6. maj	24. apr.	6. maj	23. apr.	13. maj		19. apr.	19. maj
1949	8. maj	25. apr.	1. maj	29. apr.	6. maj	15. apr.	16. apr.	24. apr.
1950	10. maj	23. apr.	12. maj	26. apr.	18. maj		15. apr.	23. apr.
1951	13. maj	26. apr.	4. maj	26. apr.	19. maj		19. apr.	26. apr.
1952	4. maj	15. apr.	30. apr.	25. apr.	15. maj		12. apr.	20. apr.
1953	1. maj	24. apr.	1. maj	1. maj	13. maj		14. apr.	29. apr.
1954	9. maj	2. maj	8. maj	5. maj	18. maj	23. apr.	24. apr.	9. maj
1955	14. maj	1. maj	6. maj	30. apr.	29. maj	26. apr.	22. apr.	
1956	12. maj	6. maj		5. maj	21. maj	30. apr.	25. apr.	10. maj
1957	11. maj	2. maj	11. maj		19. maj	18. apr.	22. apr.	11. maj
1958		4. maj	11. maj	4. maj	18. maj	27. apr.	24. apr.	11. maj
1959	6. maj	20. apr.	5. maj	24. apr.	24. maj	12. april	14. apr.	3. maj
1960	6. maj	5. maj	7. maj	3. maj		15. apr.	13. apr.	6. maj
1961	3. maj	13. apr.	5. maj	28. apr.		26. marts	10. apr.	28. apr.
1962	6. maj	5. maj	13. maj	23. apr.	19. maj	20. apr.	23. apr.	

Tabel 4. Datoer for iagttagelse af de først ankomne på forårstræk.

Munk (*Sylvia a. atricapilla* (L.)).

Almindelig ynglefugl i skove og større haver.

I sjældne tilfælde kan enkelte indfinde sig før midten af april, men oftest ses de første i slutningen af april, og hovedtrækket ankommer i første halvdel af maj.

Efterårstrækket ligger lidt senere end Havesangerens, men jeg har dog kun set den i okt. to gange nemlig 1♀ 1. 1949 og 1♂ 13. 1950. Ved vore fyr er den i okt. faldet 3. 1900, 5. 1899, 6. 1907, 8. 1896 og 1902, 13. 1915, 21. 1901, 23. 1927, 25. 1906 og 27. 1914.

Fra andre egne af landet foreligger beretninger om enkelte Munke set om vinteren, og der kan måske i den forbindelse være grund til at advare mindre kyndige iagttagere mod forveksling med Sumpmejsen.

Tornsanger (*Sylvia c. communis* Lath.).

I modsætning til de øvrige sangere holder Tornsangeren mest til ude i det åbne land, ved vejgrøfter, i hegn og skovbryn. Der skal forbavsende lidt buske til, for at den kan slå sig ned og bygge rede, og til sangplads vælger den ofte telefontråde. Den er meget almindelig som ynglefugl.

Som det ses af tabel 4 ankommer den ret sent, normalt en uge ind i maj.

Selvom den som regel får 2 kuld, og jeg så sent som 26. aug. 1951 har fundet en rede med 2 æg + 1 nyklækket unge, så trækker de fleste dog tidligt bort. Jeg har en halv snes gange noteret Tornsanger i sep., og 5. okt. 1952 så jeg 1 i Lungholm inddæmning. Ved vore fyr er faldet 1 13. sep. 1939, 1 16. sep. 1923 og 3 24. sep. 1892.

Gærdesanger (*Sylvia c. curruca* (L.)).

I mindre haver er Gærdesangeren den eneste af de egentlige sangere, man kan vente at finde ynglende.

De første indfinder sig som regel i slutningen af april.

Som de fleste sangere ses den ikke meget efter, at sangen er ophørt, og jeg har kun få notater om den fra slutningen af aug. og begyndelsen af sep., den seneste 20. sep. 1950. Men den er ved Gedser rev fyrskib faldet 29. sep. 1892, 1. okt. 1907, 6. okt. 1893 og 8. okt. 1913.

Gulbug (*Hippolais i. icterina* (Vieill.)).

I vor landsdel er Gulbug som ynglefugl langt fra så almindelig som f. eks. visse steder i Jylland. Den er dog udbredt overalt, men der er langt mellem yngleparrene, som mest findes i haver med gamle buskadsler af hassel, syren o. l., hvor reden normalt anbringes i større højde end de øvrige sangeres.

Den ankommer meget sent; de fleste år høres den ikke før efter midten af maj.

9. aug. 1949 så jeg Gulbug bringe føde til unger ved Fuglsang.

Jeg har ingen sene iagttagelser af Gulbuge, men LUNDAHL har fået arten til udstopning 21. aug. 1953 og 1956 samt 9. sep. 1944.

Sydlig Gransanger (*Phylloscopus c. collybita* (Vieill.))

Denne art breder sig som ynglefugl i Danmark, og den findes nu hvert år flere steder på Lolland.

Skovfoged ALBRECHTSEN iagttog den i Toreby Storskov 3.–17. juli 1930, og det formodes, at den ynglede (D.O.F.T. 36). Først i 1953 fandt jeg den i yngletiden i Kulhøjskoven og ved Søholt, og i de følgende år har Sv. JOHANSEN og jeg stadig fundet den flere og flere steder. Os bekendte faste tilholdssteder er i de senere år foruden de to nævnte Hydeskov, Flintinge Byskov, Guldborgland Storskov og Knuthenborg park.

Nordlig Gransanger (*Phylloscopus collybita abietinus* (Nilss.))

Der ses en del Gransangere på gennemrejse, og de må formodes i det væsentligste at tilhøre denne underart.

De ankomstdatoer, der er nævnt i tabel 4 omfatter begge underarter, og det ses deraf, at Gransangeren er den sanger, der kan træffes tidligst om foråret.

Under efterårstrækket er det som oftest umuligt at skelne de forskellige løvsangerarter fra hverandre, men undertiden synger Gransangeren på denne tid af året og letter derved bestemmelsen. Det var tilfældet 25. og 29. sep. 1947. Af undersøgelserne af de fyrfaldne fugle fremgår det, at Gransangerens efterårstræk falder langt senere end Løvsangerens, idet Gransangeren kulminerer i første trediedel af okt., og der trækker ret mange endnu i slutningen af denne måned, hvorimod Løvsangeren kulminerer i sidste trediedel af aug., og der er kun faldet ganske få i okt. Når man ser en ubestemmelig løvsanger i okt. eller nov., kan det derfor nok være berettiget at antage, at det er en Gransanger. På dette grundlag har jeg »bestemt« en Gransanger, som jeg så i Reersø 1. dec. 1945; desuden har jeg en del notater fra okt. som mest sandsynligt skal tilskrives denne art.

Ved vore lokale fyr er under efterårstrækket faldet 12 Gransangere mellem 14. sep. og 30. okt.

Løvsanger (*Phylloscopus² trochilus* (L.))

Meget almindelig ynglefugl i vore skove. Rederne findes på jorden oftest under nedfaldet kvas eller en lille busk.

Som trækgæst er Løvsangeren langt den talrigste af alle sangerne, og den ses under trækket overalt. Selv på næsten nøgne sandrevler kan de ses, og de forlader da meget nødig de nødtørftige skjul, de har fundet. Jeg har således set 3 holde til i et lille, vissent juletræ, der lå opskyllet på en sandrevle.

Førsteankomsterne ses i tabel 4, men trækket fortsætter til slutningen af maj.

I sep. ses mange Løvsangere. Se ivørigt bemærkningerne om efterårstrækket under Gransanger.

Skovsanger (*Phylloscopus sibilatrix* (Bechst.)).

Forekommer som ynglefugl i alle vore skove, men der er langt mellem parrene. Kun ved enkelte lejligheder har jeg oplevet flere syngende hanner indenfor hverandres hørevidde. Det er en af de få arter, der kan finde sig til rette i bøgeskov uden undervækst.

De første vil som regel kunne træffes sidst i april. Når der i tabel 4 ses så mange sene datoer, skyldes det sikkert svigtende iagttagelse.

Græshoppesanger (*Locustella n. naevia* (Bodd.)).

Den første meddelelse om denne arts forekomst i vor landsdel er HØJGÅRDS (D.O.F.T. 38) 1 set ved Orupgård fra 20. juni til 13. juli 1944. Derefter hørte SV. WILLADSEN NIELSEN 1 ved Nakskov Inderfjord 14. og 15. juni 1947.

18. maj 1951 opdagede H. A. PETERSEN (D.O.F.T. 45) 1 syngende ved Engestofte, og denne blev senere set og hørt af mig og mange andre interesserede. Siden er der næppe gået et år uden, at en eller flere er rapporteret. Iagttagelserne stammer især fra to områder, nemlig ved Maribosøerne mellem Lysemose og Engestofte, hvor H. A. PETERSEN 1956 havde 3 syngende og på Østlolland: Åholm-Kettinge sø-Fuglsang, hvor det navnlig er LEIF HANSEN og KNUD ERIKSEN, der har fundet dem. 1956 fandt LEIF HANSEN også 1 syngende i Bøtø plantage. Samme år er der rapporteret 1 syngende i skoven ved Hestehoved (D.O.F.T. 51), så det synes som om, der var særlig mange dette år.

Stribet Græshoppesanger (*Locustella lanceolata* (Temm.)).

1 ♂ faldt ved Gedser fyr 2. okt. 1943 (D.O.F.T. 38).

Drosselrørsanger (*Acrocephalus a. arundinaceus* (L.)).

I forsommeren 1901 hørte R. OLSEN 2 synge i Rødby fjord (Fyrb.).

Det er den ældste mig bekendte meddelelse om Drosselrørsanger på Lolland-Falster, og noget nyt dukker ikke op før 1940, men derefter haves mange oplysninger. Drosselrørsangeren er imidlertid en meget ustabil fugl; visse år er her adskillige og andre år få eller slet ingen, og arten veksler meget fra sted til sted, selv om den har enkelte særlig foretrukne lokaliteter.

H. W. HANSEN meddeler (D.O.F.T. 35), at han 9. juni 1941 fandt et par, der madede unger ved Søndersø. Før den tid havde han kun truffet en enkelt. Dette »truffet« skal tages bogstaveligt, det var nemlig 1 ♂ ad. som han skød 26. maj 1940 (Lu).

ERIK PETERSEN (1943) forekommer mig lidt vel optimistisk, når han angiver, at der som regel ruger ca. 10 par i Nakskov Inderfjord, og det underbygges da heller ikke af de data, han nævner, ligesom der ikke

Fig. 13. Maribo Søndersø. En af de sikreste ynglepladser for Drosselrørsanger.

mig bekendt fra de senere år foreligger iagttagelser af blot tilnærmelsesvis dette antal. LØPPENTHIN har rapporteret følgende fra Nakskov Inderfjord: 1950 og 1951 3 par, 1952 1 set, 1954 1 hørt, 1953, 1955, 1956 og 1957 ingen set eller hørt. 1953 hørte jeg dog 1 synge der.

Ved Maribosøerne er der de fleste år 1–3 ynglepar, og af andre nogenlunde faste tilholdssteder kan nævnes moserne mellem Radsted og Toreby samt Skårupgårds mose. I 1955 kendte jeg tilholdssteder for 10 syngende ♂♂.

Mine tidligste iagttagelser af Drosselrørsangere er: 6. maj 1948 og 1952, 10. maj 1956, 12. maj 1957 (Jo), 14. maj 1953, 15. maj 1947 og 1951 samt 19. maj 1955 (Nø).

Rørsanger (*Acrocephalus s. scirpaceus* (Herm.)).

Næsten overalt, hvor der er tætte rørskove af nogenlunde størrelse, findes Rørsangeren ynglende, og visse steder påfaldende tæt. Det er den art, jeg oftest har fundet som vært for Gøgens unger.

Som det ses af tabel 5 er de første ankomne oftest iagttaget i anden uge af maj.

Min seneste iagttagelse er en set ved Pederstrup 26. sep. 1948, og der er faldet en ved Gedser rev fyrskip 15. sep. 1904.

	Rørsanger	Kærsanger	Sivsanger	Grå Fluesnapper	Broget Fluesnapper	Skovpiber	Hvid Vipstjert	Gul Vipstjert
1943		7. juni		20. maj	27. apr.	21. apr.	19. marts	
1944		30. maj			26. apr.	16. apr.	26. marts	28. apr.
1945				7. maj		24. apr.	18. marts	
1946	18. maj	26. maj	5. maj	4. maj	4. maj	25. apr.	22. marts	10. maj
1947		24. maj			28. apr.	23. apr.	24. marts	
1948	6. maj			8. maj	27. apr.	26. apr.	23. marts	6. maj
1949		27. maj	29. apr.	15. maj	25. apr.	16. apr.	23. marts	23. apr.
1950	7. maj	20. maj		12. maj	3. maj	22. apr.	17. marts	12. maj
1951	14. maj		29. apr.	14. maj	1. maj	22. apr.	18. marts	24. apr.
1952	6. maj		20. apr.	10. maj	2. maj	13. apr.	16. marts	19. apr.
1953	8. maj	28. maj	29. apr.	15. maj	26. apr.	12. apr.	28. marts	27. apr.
1954	9. maj	21. maj	6. maj	14. maj	3. maj	25. apr.	14. marts	26. apr.
1955	22. maj	22. maj	1. maj	13. maj	29. apr.	27. apr.	27. marts	8. maj
1956	21. maj	26. maj	4. maj	17. maj	9. maj	25. apr.	24. marts	4. maj
1957	12. maj	26. maj			3. maj		21. marts	11. maj
1958	10. maj		27. apr.	17. maj	2. maj	30. apr.	1. apr.	1. maj
1959	13. maj	23. maj	29. apr.	7. maj	3. maj	13. apr.	13. marts	21. apr.
1960		21. maj	8. maj	13. maj		15. apr.	6. marts	3. maj
1961	16. maj		17. apr.		30. apr.	23. apr.	7. marts	6. maj
1962	12. maj	24. maj	6. maj	13. maj	23. apr.	23. apr.	25. marts	12. maj

Tabel 5. Datoer for iagttagelse af de først ankomne på forårstræk.

Kærsanger (*Acrocephalus palustris* (Bechst.)).

Er vel nok en ret fåtallig ynglefugl, men de fleste steder, hvor den finder den rette biotop, fugtig bund med tæt bevoksning af høje, urteagtige planter og eventuelt hindbær er der dog som regel et eller få par.

Kærsangeren er vist vor senest ankommande trækfugl. Alle mine iagttagelser ligger efter 20. maj. 1 syngende ♂ iagttoges i Lungholm inddæmning 19. maj 1949 (WEISMANN 1949).

Sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus* (L.)).

Sivsangeren er en almindelig ynglefugl, der vel foretrækker sumpede steder med højt græs, star og siv samt spredte pilebuske, men som dog også findes andre steder som f. eks. undertiden på kulturpladser i skove. På de to små øer Storeager og Lilleager, hvor man har opgivet at udnytte kreaturgræsningen, og hvor der derfor nu findes en tæt vegetation af høje urter, fandt jeg 27. maj 1954 en mængde syngende Sivsangere.

Om de første iagttagelser se tabel 5. Ved vore lokale fyr er der faldet 15 mellem 7. og 25. maj og 10 mellem 14. aug. og 3. okt.

Vandsanger (*Acrocephalus paludicola* (Vieill.)).

Denne i Danmark meget sjældne fugl er faldet to gange ved Gedser rev fyrskib nemlig 8. okt. 1894 og 7. aug. 1915 (Fyrb.), og desuden så Sv. JOHANSEN og jeg 1 på Fladet 4. sep. 1954.

Fuglekonge (*Regulus r. regulus* (L.)).

En del Fuglekonger yngler, hvor de finder passende, gamle bevoksninger af rødgran, men som trækgæster forekommer de langt talrigere, og mange overvintrer. Under efterårstrækket fra slutningen af sep. til begyndelsen af nov. træffes de overalt, hvor der er træer og buske, og især ved sydkysterne kan det visse dage vrimle. Men Østersøen er også vanskelig at passere for denne lille fugl, og det bekræftes af, at der ved Gedser rev fyrskib falder næsten tre gange så mange Fuglekonger som ved noget andet dansk fyr.

Det er kun en lille del af de trækkende Fuglekonger, der vender tilbage om foråret, men sidst i marts og i april kan man dog nu og da se en del rastende f. eks. i fyrrekrattet på klitterne i Lungholm inddæmning.

Rødtoppet Fuglekonge (*Regulus i. ignicapillus* (Temm.)).

26. okt. 1929 1 faldet ved Gedser rev fyrskib (Fyrb.).

11. maj 1958 så jeg sammen med Sv. JOHANSEN og KNUD ERIKSEN 1 ved Hyllekrog fyr.

Grå Fluesnapper (*Muscicapa s. striata* (Pall.)).

Hvor der findes store træer ved huse ynder Grå Fluesnapper at holde til, og sådanne steder er den en almindelig ynglefugl.

Som det ses af tabel 5, kommer de første som regel i anden uge af maj.

Under efterårstrækket ses en del i aug. og først i sep., men det er ikke mange der ses efter midten af sep. Mine seneste iagttagelser er: 10. sep. 1949, 11. sep. 1960, 14. sep. 1952, 17. sep. 1956 (Lu), 19. sep. 1954, 23. sep. 1953, 27. sep. 1950 og 1. okt. 1955.

Broget Fluesnapper (*Ficedula h. hypoleuca* (Pall.)).

Når Broget Fluesnapper indfinder sig, er de fleste egnede redeguller optaget af Musvitter o. l., så det er en fugl, man virkelig kan gavne ved at ophænge mejsekasser i større tal. At man virkelig kan få en betydelig bestand af denne art ved hjælp af mejsekasser ses af Statens Forstlige Forsøgsvæsens forsøg ved Krenkerup, hvor der 1938 var 4, 1929 11, 1930 19 og 1931 22 kuld (BORNEBUSCH D.O.F.T. 39). Lignende resultater i mindre stil har jeg selv opnået ved ophængning af kasser i Saxejøbing kommunes skov.

De første indfinder sig som oftest sidst i april, og i de første dage i maj ses ofte mange trækgæster.

Mens forårstrækket således falder noget tidligere end Grå Fluesnappers, så sker efterårstrækket for de to arter samtidig. Jeg har sidst noteret Broget Fluesnapper 11. sep. 1960, 12. sep. 1944, 13. sep. 1956, 19. sep. 1955, 21. sep. 1953, 23. sep. 1950 og 28. sep. 1952, og der er faldet 1 ved Gedser rev fyrskib 1. okt. 1907.

Hvidhalset Fluesnapper (*Ficedula albicollis* (Temm.)).

COLLIN har en lidet troværdig meddelelse om at »en stor mængde blev set i en hasselskov ved Grænge i 1871.«

Sv. JOHANSEN og jeg så 1 ♂ i Bøtø plantage 8. maj 1960.

Lille Fluesnapper (*Siphia p. parva* (Bechst.)).

I sommeren 1949 fandt WEISMANN en syngende ♂ ved Lungholm og optog sangen på plade. Omstændighederne tydede på, at der kunne være tale om ynglen, men jeg fik desværre meddelelse derom for sent til, at en undersøgelse kunne iværksættes.

Derudover er Lille Fluesnapper kun truffet som en sjælden gæst på efterårstræk.

På Zoologisk Museum findes 1 mærket Eskildstrup 21. okt. 1903 (Fyrb.).

30. sep. 1952 så jeg 1 i min have ved Krenkerup.

25. okt. 1955 sås 1 ♂ ad. ved Sophiehøj (SØNDERHOUSEN).

28. sep. 1956 indsendtes 1 fra Karleby, Falster (Lu).

2. sep. 1957 sås 1 ♂ ad. Lungholm indd. (Jo).

Jernspurv (*Prunella m. modularis* (L.)).

Som ynglefugl træffes Jernspurven ret almindeligt i skove, haver og hegn, men kun ret sjældent træffes den i større antal på et snævrere område.

Nogle overvintrer hvert år; men sidst i marts eller først i april opdager man let, at en del er vendt tilbage, idet de straks synger livligt.

Engpiber (*Anthus pratensis* (L.)).

Især på strandenge og diger findes mange Engpibere ynglende.

Men det er småting mod de mængder, der indfinder sig her på efterårstrækket. Dette begynder sidst i aug., kulminerer sidst i sep. og i okt., mens det ebber ud i løbet af nov. I denne tid træffer man mange overalt på marker og enge, og selv om mange Engpibere trækker om natten, så ses dog også mange trække ud over Østersøen om dagen.

Hvert år forsøger en del at overvintrere; småflokke ses jævnlig i dec. og begyndelsen af jan., og i nogle tilfælde synes det at være gæster nordfra, der først kommer nu. De fleste trænges bort af frost og sne, men enkelte gennemfører dog ofte overvintring, og disse gør det vanskeligt at konstatere, hvornår forårstrækket begynder.

Undertiden har jeg ment, at nogle er vendt tilbage sidst i feb., men de fleste af vore ynglefugle kommer i marts. I hele april ses trækgæster, men langt fra så mange som om efteråret.

Rødstrubet Piber (*Anthus cervinus* Pall.).

Efter al sandsynlighed er Rødstrubet Piber en regelmæssig omend fåtallig gæst på efterårstrækket, men det er så vidt mig bekendt kun konstateret med sikkerhed få gange. 20. sep. 1959 sås 1 i Lungholm indd. (Jo). 24. sep. 1961 sås flere i Bøtøreservatet (ERIK HANSEN).

Mindst 2 i Lungholm indd., 2. sep. 1962.

29. maj 1958 så jeg en udfarvet i Bøtøreservatet.

Skærpiber (*Anthus spinoletta littoralis* Br.).

I flere år har jeg haft mistanke om, at Skærpibere har ynglet på Skalø, men det er aldrig lykkedes mig at få dem helt sikkert bestemt, så der ligger en opgave for kyndige folk med god høreelse. 17. juni 1962 så Sv. JOHANSEN og jeg et par på den marehalmbevoksede sandrevle Rågø Sand, men heller ikke denne gang blev vi helt sikre i bestemmelsen.

En del kommer her som trækgæster, og nogle bliver her hele vinteren. Disse ses næsten altid ved kysterne, hvor de finder føden i den opskyllede tang.

Da der er en del usikkerhed i min bestemmelse af pibere, vil jeg lige nævne, at konservator LUNDAHL har modtaget Skærpibere på følgende datoer: 9. sep., 20. sep., 24. sep., 25. sep., 28. sep., 1. okt., 1. okt., 23. okt., 23. okt., 18. dec. og 8. jan.

Markpiber (*Anthus c. campestris* (L.)).

Markpiberen er en meget fåtallig trækgæst. Under efterårstrækket har jeg en gang set en på en mark ved Gedser fyr, men ved en forglemelse ikke noteret den. Nogle få gange har jeg set enkelte ved Lungholm, men ikke fået dem helt sikkert bestemt. 1 sås i Lungholm indd. 5. sep. 1954 (ERIK HANSEN), og 2 samme sted 2. sep. 1962.

Omtalen af Markpiberens forekomst ved Knuthenborg (GRAAE 1929) viser tydeligt, at forfatteren ikke har kendt arten dengang.

Skovpiber (*Anthus t. trivialis* (L.)).

Hvor der findes spredt trævækst med græs under, i parker, på skovenge og på kulturpladser i skovene, er Skovpiberen en almindelig ynglefugl.

Ankomsten om foråret lader sig let konstatere, da de syngende Skovpibere er lette at bestemme. Se tabel 5.

Under efterårstrækket, der begynder midt i aug., kulminerer i sep. og slutter midt i okt., kan de trækkende Skovpibere kun kendes fra Engpiberne, som de trækker sammen med, på træklydene, og disse lyde ligger så højt, at jeg i mange år kun under særlig gunstige forhold har kunnet høre dem. Jeg har derfor mest måttet forlade mig på andre ornithologers bestemmelse af de forbitrækkende skarer.

Storpiber (*Anthus novaezelandiae richardi* Vieill.).

I strandkanten ved Rodfed mellem Roden skov og Guldborgsund så KNUD ERIKSEN en 28. feb. 1959. Det var den første iagttagelse af denne art i Danmark, og en nærmere omtale findes i D.O.F.T. 54.

Hvid Vipstjert (*Motacilla a. alba* L.).

Denne almindelige fugl har tilpasset sig et liv sammen med mennesker uden på nogen måde at snylte, så det nu er almindeligt at se den ved fabrikker, jernbanestationer, havnepladser, landbrugsejendomme og lignende steder. Til redeplads kan den ofte vælge mærkværdige steder: Skrammeldynger, stabler af mursten, sveller og brænde, huller i murværk eller stengærder, i stynede pile, i en henkastet gammel spand, ja endda i en båd på vandet eller på en arbejdende gravemaskine. Den synes at have en særlig forkærlighed for de små fiskerihavne, ligesom den findes ved ethvert vandløb, og den hører med til billedet af et gadekær. Selv om den foretrækker nogenlunde åbent land, så kan den dog ses i skov. Den følger ofte markredskaberne og i træktiderne ses den altid ved kysterne.

Det er normalt for Hvid Vipstjert at få to kuld årligt, og det første forlader som regel reden de første dage i juni.

Som det ses af tabel 5 varierer datoen for de førstes ankomst mellem 6. marts og 1. april med et gennemsnit omkring 20. marts.

Efterårstrækket kan begynde de sidste dage i aug., men flest trækkende ses fra ca. 10. sep. til ca. 5. okt. Ved udflyvningsstederne ved sydkysterne ses mange især i morgentimerne. Sammenligner man trækket ved henholdsvis Gedser og Lungholm for Gul- og Hvid Vipstjert, vil man se, at der er forholdsvis flest Hvide Vipstjerter ved Gedser.

Mange lokale Hvide Vipstjerter bliver her til ca. 1 uge ind i okt., men derefter forsvinder de hurtigt. Mine seneste iagttagelser: 11. okt. 1953, 12. okt. 1947, 13. okt. 1950, 17. okt. 1955, 18. okt. 1949, 20. okt. 1952, 21. okt. 1960 og 23. okt. 1954.

Af og til ses enkelte, som tilsyneladende mangler trækinstinkt, og de kan, når de er heldige, klare sig til ind i jan. Således sås en ved Maribo 13. jan. 1950 (Kæ); Nykøbing 30. dec. 1952 (Le); Røgbølle 1. jan. 1958 og Saxejøbing 3. dec. 1958 (Jo).

Bjergvipstjert (*Motacilla c. cinerea* Tunst.).

18. sep. 1949 sås en sammen med mange Hvide Vipstjerter, der gjorde ophold under trækket ved Gedser.

Gul Vipstjert (*Motacilla f. flava* L.).

De første ankommer som regel i slutningen af april, og når så mange af mine datoer (tabel 5) ligger væsentligt senere, skyldes det sikkert, at jeg ikke har været ofte nok på strandene i den aktuelle tid. Det er nemlig navnlig sådanne steder, vore ikke særlig talstærke ynglefugle holder til.

Under efterårstrækket, hvor Gul Vipstjert ofte er meget talrig, ses den oftere på dyrkede marker, men det er dog navnlig ude ved sydkysterne, de store mængder ses. Træk er set så tidlig som 15. aug., og det er i fuld gang inden udgangen af aug. Den største trækdag, jeg har oplevet var således 31. aug. 1952, da jeg kl. 8–11.20 så ca. 5000 trække ud over Østersøen ved Lungholm. Flest er set de første dage i sep., og efter midten af denne måned ses kun få. De seneste iagttagelser: 18. sep. 1960, 19. sep. 1954, 23. sep. 1950 og 1956, 24. sep. 1949, 26. sep. 1953, 28. sep. 1952 samt 2. og 9. okt. 1955.

Nordlig Gul Vipstjert (*Motacilla flava thunbergi* Billb.).

Under forårstrækket mellem 10. og 29. maj har jeg jævnlig set flokke på 10–50 rastende. Sjældnere ses de enkelt- eller parvis og en enkelt gang er set ca. 200 spredt over strandene ved Kalø Grå. Om efteråret kan man omend ret vanskeligt skelne nogle af dem i flokkene af trækkende Gule Vipstjerter.

Silkehale (*Bombycilla g. garrulus* (L.)).

Silkehalen er en vintergæst, der optræder meget uregelmæssigt. Nogle år udebliver den helt, andre år ses mindre antal, men i de egent-

lige invasionsår ses flokke på indtil 100, sjældent flere, mange steder. Mine optegnelser er ikke ført tilstrækkeligt omhyggeligt, navnlig har jeg ikke noteret nok de år, hvor her har været mange. Men jeg har fået et udmærket supplement ved at skrive ud, hvad der står i konservator LUNDAHLS journaler fra 1950 til 1959.

Det er noget forskelligt fra år til år, hvornår Silkehalerne opholder sig her. Fra okt. haves kun 1 iagttagelse: Købelev 23. okt. 1953. Flest ses fra nov. til feb., nogle er set i marts, men fra april kendes kun 2, den ene indsendt fra Nykøbing 7. apr. 1951, og 1 med beskadiget vinge set i Saxejøbing 22. apr. 1959.

1948–1949: En del flokke set 1. dec.–7. feb. 12. og 19. marts indsendt til udstopning.

1949–1950: Iagttaget fra 16. nov. til 7. jan. 11 indsendt.

1950–1951: Iagttaget 30. dec.–20. feb. 14 indsendt.

1951–1952: Flokke set fra nov. til 6. jan. Fra 17. jan. til 16. feb. 6 indsendt og 15. marts 1.

1952–1953: Iagttaget 5. nov.–17. feb. 21 indsendt.

1953–1954: Iagttaget 23. okt.–1. marts. 45 indsendt.

1954–1955: 27. dec.–24. jan blev 3 indsendt.

1955–1956: 17. jan.–28. jan. blev 11 indsendt.

1957: 18. feb.–14. marts blev 35 indsendt.

1957–1958: Iagttaget 5. nov.–5. feb. 18 indsendt.

1958–1959: Iagttaget 9. dec.–8. jan. 5 indsendt.

Som det ses, er det et betydeligt antal Silkehaler, der bliver dræbt for at »stå til pynt«. Selv om der er sket en betydelig ændring til det bedre i folks indstilling til fuglene i min tid, så må man håbe, at det i endnu højere grad trænger igennem, at man bør respektere fredningsbestemmelser, og at man har større glæde af de levende fugle end af støvede, mølædte kommodeeksemplarer.

Stor Tornskade (*Lanius e. excubitor* L.).

I D.O.F.T. 35 skriver WESTERSKOV: Østlolland: I juli 1895 er Stor Tornskade skudt. Ved hegnet, hvor den sås, blev nogle dage senere yderligere 4 fugle set. Muligheden for, at arten har ynglet, foreligger.

Stor Tornskade er en regelmæssig, men ret fåtallig vintergæst. Den ses altid enkeltvis, og hver fugl etablerer et stort vinterrevier, hvor man kan træffe den dag efter dag og måske år efter år.

Den foretrukne biotop er store, åbne flader med spredt bevoksning af buske og træer, hvorfra den kan sidde og belure sit bytte. Af en sangfugl at være en Stor Tornskade jo en slem røver. Vel er dens meste føde insekter, men den tager også mange mus og en del småfugle. I den strenge vinter 1955–1956, hvor det gik hårdt ud over mange museædere klarede Tornskaden sig fint ved at jage afkræftede småfugle.

Undertiden kan de første ses sidst i sep., men oftest først i løbet af okt., og mange indfinder sig ikke før i nov. Første iagttagelser: 23. sep. 1956, 24. sep. 1960 (Jo), 28. sep. 1955 (Lu), 4. okt. 1945 (D.O.F.T. 40),

5. okt. 1948 (Lu), 11. okt. 1949 og 1959, 12. okt. 1952, 13. okt. 1950, 15. okt. 1961, 21. okt. 1954, 28. okt. 1946 og 1951, 30. okt. 1955 og 4. nov. 1953.

De fleste trækker bort sidst i marts, men enkelte er set ret sent i april: 4. apr. 1958, 8. apr. 1956, 10. apr. 1952, 11. apr. 1953 (Lu), 12. apr. 1957 (Lu), 15. apr. 1960 og 1961, 18. apr. 1955 og 29. apr. 1951.

Rødhovedet Tornskade (*Lanius s. senator* L.).

Fra midten af forrige århundrede har COLLIN en meddelelse, der senere er blevet draget i tvivl: Ifølge apoteker A. BENZONS optegnelser har den ynglet i omegnen af Nykøbing, hvorfra han har dens æg.

Rødrygget Tornskade (*Lanius c. collurio* L.).

De levende hegn langs veje og marker er Rødrygget Tornskades foretrukne tilholdssted, men den kan også findes på åbne pladser i skove, derimod kun meget sjældent i haver. Det er en ret almindelig ynglefugl, men dens optræden varierer meget både fra egn til egn og fra år til år.

De fleste Tornskader kommer ikke før i slutningen af maj, men ret jævnlig ses enkelte forløbere en uge ind i maj. Datoerne for de først sete er alle fra maj: 6. 1950, 8. 1954 og 1960, 11. 1947 og 1958, 12. 1959, 13. 1962, 15. 1948 og 1949, 16. 1941, 17. 1946, 19. 1953 og 1955, 24. 1943 og 1956 (Br) samt 25. 1952.

En uge ind i juli ses udføjne unger, og allerede i begyndelsen af aug. trækker de fleste bort. Enkelte ses dog de fleste år i sep., men kun sjældent i okt. De seneste iagttagelser: 27. aug. 1956, 1. sep. 1950, 3. sep. 1948, 5. sep. 1953, 6. sep. 1946, 9. sep. 1954 (Lu), 18. sep. 1949, 19. sep. 1961, 24. sep. 1955, 30. sep. 1951, 5. okt. 1952, 11. okt. 1960 (Feltornithologen 3) og 16. okt. 1939 (Fyrb.).

Stær (*Sturnus v. vulgaris* L.).

Som alle ved bor mange Stære i de kendte kasser, men mange flere mennesker kunne dog skaffe sig en billig glæde ved at opsætte en eller flere stærekasser og følge det liv, der udfolder sig der. Det er dog sikkert langt under halvdelen af vore talrige ynglende Stære, der bor i kasser; mange finder passende hulheder under tagsten eller andre lignende steder, og endelig bor mange i hule træer eller f. eks. i gamle spættereder.

Der er en ejendommelighed ved Stærens yngleforhold, nemlig at så godt som alle begynder æglægningen næsten på samme dag. Dette konstateres lettest derved, at man ser næsten alle stæreunger forlade rederne indenfor en periode på ca. 4 dage. De første udføjne unger har jeg tidligst set 24. maj og senest 6. juni. Bestemmende for, om Stærene skal yngle tidligt eller sent, er, så vidt jeg kan skønne, især temperaturen i april.

Jeg har aldrig konstateret, at Stære har lagt om, hvis de har mistet første kuld æg, så jeg er tilbøjelig til at tro, at de få forsinkede kuld, man finder, stammer fra fugle, der først har fundet en passende redelejlighed efter den normale æglægningstid. I de år, hvor ungerne forlader kasserne tidligt, kan det omend meget sjældent ske, at der bliver lagt et nyt kuld i en allerede een gang benyttet kasse. Men dette er intet bevis for, at Stære kan få to kuld på eet år; så vidt jeg kan se, er det altid nye beboere. En virkelig undersøgelse af disse forhold, som vil kræve et omfattende mærknings- og kontrolarbejde, har jeg desværre ikke kunnet gennemføre.

I de første dage efter udflyvningen sidder de unge Stære mest i buske og træer og lader sig fodre af forældrene. Lidt senere er de selv med til at finde føde på jorden, men søger stadig skjul og nattesæde i de nærmeste hegn. Men det varer ikke længe, inden de sammen med forældrene søger nattekvarter i rørskovene. Både forår og efterår, ja endog i yngletiden ses aften og morgen store sværme af Stære haste til og fra sådanne udvalgte nattekvarterer.

Allerede ca. 1 måned efter udflyvningen kan vore Stære begynde trækkeret mod vest eller sydvest, og samtidig kommer andre hertil.

Det egentlige efterårstræk finder sted i okt. og begyndelsen af nov. De største sværme har jeg iagttaget ved sovepladserne omkring 1. nov., og det har ofte drejet sig om ca. 50 000. Sidst i nov., i dec. og jan. ses de

	Overvintring	Først ankomne	Først ankomne til Krenkerup	Første udflyjne unger
1941		17. feb.		
1942		17. marts	17. marts	
1943	×	16. feb.	16. feb.	
1944		10. feb.		
1945		21. feb.	21. feb.	
1946		9. feb.	9. feb.	
1947	×	22. marts	22. marts	
1948	×	28. feb.	7. marts	
1949	×	7. feb.	22. feb.	27. maj
1950	×	18. feb.	18. feb.	
1951	×	8. feb.	13. feb.	31. maj
1952	○	23. feb.	23. feb.	5. juni
1953	×	7. feb.	24. feb.	31. maj
1954	×	26. feb.	27. feb.	6. juni
1955	○	16. feb.	16. feb.	
1956	○	3. marts	7. marts	6. juni
1957	×			
1958	×	5. feb.	12. feb.	
1959	○	15. feb.	15. feb.	24. maj
1960	×	30. jan.	28. feb.	
1961	○			
1962		14. feb.	14. feb.	5. juni

Tabel 6. Stær. Forklaring i teksten.

fleste år ingen eller kun få Stære; men visse år overvintrer en del. Som følge deraf kan jeg ikke præstere en række »sidste iagttagelser«, men som et eksempel kan jeg nævne, at jeg i 1954 d. 30. okt. »talte« 42 000 på Fladet; d. 4. nov. noterede jeg uforandret antal; men 30. nov. sås kun 9.

De overvintrende Stære kan være danske, svenske eller baltiske. Og skønt de finske Stære normalt overvintrer sydligere end de danske er sådanne også konstateret mellem de overvintrende. Det sker da også jævnligt, at de overvintrende Stæres antal øges så sent som midt i jan. med tiltagende kulde.

I tabel 6 har jeg med signaturer angivet overvintringsforholdene. 0 angiver, at der efter mit skøn ikke har været nogle overvintrende. $\times$ = få iagttagelser af enkelte eller små flokke. $\times\times$ = flere iagttagelser til dels af lidt større flokke. $\times\times\times$ = adskillige iagttagelser af mere end hundredtallige flokke. Når frost og sne forhindrer Stærene i at finde føde på marker og enge, ses de meget på lossepladserne.

Er det mildt kan de første på forårstræk indfinde sig allerede sidst i jan. eller måske endda tidligere. Selv om de overvintrende komplicerer forholdene, er det dog de fleste år lykkedes mig at få iagttagelser, der viser, hvornår de første vender tilbage. Disse datoer ses i tabel 6, og jeg har foruden de første iagttagelser også lavet en række, der viser, hvornår jeg har set de første ved *Krenkerup*. Det sker ret jævnligt, at vinteren strenges efter de førstes ankomst, men jeg har aldrig set tegn til returtræk.

Langt de fleste Stære ankommer i marts, men trækket kan fortsætte i hele april. 10. april 1960 oplevede Sv. JOHANSEN og jeg et usædvanligt stæretræk. Vi var startet fra Krenkerup for solopgang, men de lokale Stære sad allerede syngende ved kasserne, og vi så mange småflokke rundt om. Ca. 3 km vest for Saxkjøbing mødte vi flokke på ca. 5 000 + 10 000 + 10 000 Stære, som trak mod øst. 7 km vest for Saxkjøbing så vi mindst 100 000, som søgte føde på markerne, idet de flok efter flok fløj hen over de foranværende og atter slog sig ned. På den måde avancerede den uhyre sværm langsomt mod øst, så længe vi så på den. Hvor flokken havde passeret over landevejen var asfalten tæt overklattet. Senere så vi ved sydkysten ved Lungholm nogle få tusinde Stære trække mod øst.

En helt hvid Stær sås på Fladet efteråret 1927. En Stær, som på hovedet var næsten hvid, og som blev gradvis mørkere mod bug og hale sås i Bøtø nor 27. april 1958.

Gråspurv (*Passer d. domesticus* (L.)).

Meget talrig hele året overalt i by og på land, men skove skyer den, så den træffes kun fåtallig eller slet ikke ved huse, der ligger ensomme ved eller i skove. Derfor er det også særlig mærkværdigt, at en del Gråspurve har reder i bunden af hejrerederne i Knuthenborg park, der befinder sig langt fra nærmeste bebyggelse. Normalt anbringes rederne

i hulrum af forskellige slags, men ret jævnlige ses reder bygget frit i træer eller buske; således så jeg 13 reder i et pæretræ i Vantore i 1949, og på den lille ubeboede ø, Vigsø, findes mange sprvereder i tjørnebuske.

Albinoer ses af og til; konservator LUNDAHL har således modtaget 1 20. april 1949 fra Sundby; 1 29. dec. 1949 fra Toreby og 1 17. maj 1954 fra Nykøbing. Hvidbrogede individer er ret hyppige. Vinter og forår 1962 var der ved Flintinge Langgård en lys gulgrå spurv og en af samme farve sås i juli 1962 ved Krenkerup.

Skovspurv (*Passer m. montanus* (L.)).

Er ikke en skovfugl sådan at forstå, at den bor i den egentlige skov men derimod gerne ved huse i skove. Iøvrigt er den meget almindelig overalt på landet og i byernes udkanter, men mindre almindelig inde i byerne. Under mine optællinger af færdselsdræbte fugle kom jeg til det resultat, at der var 4½ gange så mange Gråspurve som Skovspurve, og så vidt jeg kan skønne, passer det meget godt på det virkelige talmæssige forhold i landdistrikterne.

Skovsurven bor gerne i redekasser. De kommer villigt til foderpladser og er i det hele taget fugle, man har megen glæde af.

Hvor fuglenes efterårstræk koncentrerer ved sydkysterne ses hyppigt flokke af Skovspurve. Da jeg 2.–15. okt. 1954 opholdt mig på Gedser rev fyrskib, mere end 20 km fra nærmeste land, så jeg flere gange Skovspurve.

Kærnebidere (*Coccothraustes c. coccothraustes* (L.)).

Selvom Kærnebidere som ynglefugl formentlig er hyppigere her end i det øvrige Danmark, er det vist kun de skove, der byder de bedste betingelser, der har mere end et par.

Kærnebidere ses her hele året, men det er muligt, at en del af vore ynglefugle trækker bort, og at nogle kommer hertil fra Sverige.

I snerige vintre har Kærnebiderne vanskeligt ved at finde føde nok, da denne mest består af store frø, der findes på jorden. De ses ofte under hegn af mirabeller, hvis stene, de er i stand til at knække. Avnbøgens frø, der ikke spirer det første år, synes at have betydning som næring for Kærnebidere i forsommeren.

Om foråret ses de mest parvis, og senere ses parrene sammen med 2–3 unger. Større flokke har jeg aldrig set, så jeg er tilbøjelig til at mene, at der må foreligge en fejl, når det meddeles (GRAAE 1929), at en flok på ca. 100 skal have holdt til i Knuthenborg park fra nov. 1925 til midt i feb. 1926.

Grønirisk (*Chloris c. chloris* L.)).

I skove og haver er Grønirirken en almindelig ynglefugl, og da den til redeplads foretrækker stedsegrønne buske, findes der et eller flere par på enhver kirkegård.

Fig. 14. Hydeskov. Sydvendt skovbryn. I fyrrene har Stillits rede og i buskene Rødrygget Tornskade og mange sangere.

Udenfor yngletiden færdes den mest i åbent terræn, ja den synes at have en forkærlighed for strandfælder. Desuden kan man i vintertiden altid træffe den, hvor der er rosenbuske, da den meget ynder at æde hyben.

En del, men aldrig store mængder, ses sammen med andre trækkende finker i okt. Som regel ses Grønirisker i små flokke, men ved vintertid har jeg nogle gange set større flokke: 30. nov. og 7. dec. 1954 ca. 300 Tårs Skovby; 29. dec. 1953 ca. 200 Oreby; 10. jan 1960 ca. 150 Hyllekrog; 24. jan. 1954 ca. 100 Hyllekrog og 8. feb. 1951 ca. 250 Hillested.

Stillits (*Carduelis c. carduelis* (L.)).

Kan næppe betegnes som en almindelig ynglefugl, men findes dog mange steder, og på foretrukne steder kan der være 3–4 par ret tæt samlede. I begyndelsen af 1950'erne kendte jeg ca. 8 par indenfor ca. 4 km² syd og øst for Saxkjøbing: Reersø–Krenkerup–Radsted–Sukkerfabrikken. Stillitsen synes at have en forkærlighed for store fyrretræer til redetræer, men iøvrigt brugte den ofte vejtræer, inden disse blev afskaffet.

Om foråret ser man mest Stillitserne parvis, senere familievise, og efterår og vinter kan nogle familier slutte sig sammen i småflokke, men over 50 har jeg aldrig set i en flok. Det er ikke mange, der ses i de trækkende finkeflokke.

Grønsisken (*Carduelis spinus* (L.)).

Jeg kender ingen iagttagelser, der tyder på, at Grønsisken har ynglet på Lolland-Falster, men da den har ynglet andre steder i Danmark, er det vel også muligt, at det kan ske her.

Men på efterårstrækket er den hvert år talrig, og det er mange, tætte flokke, der på gode trækdage ses ved udflyvningsstederne. Antallet varierer dog meget fra år til år, og i invasionsårene indfinder de sig tidligere end normalt. Min tidligste iagttagelse er hvert år gjort i september: 1. 1949, 8. 1943, 13. 1953, 14. 1955, 20. 1945 og 1959, 21. 1948, 23. 1946, 28. 1952, 29. 1950 og 1954 samt 30. 1956 (Jo). De fleste trækkende ses i første halvdel af okt., og det er kun få, jeg har set trække i nov.

Nogle år bliver mange her vinteren over, og det er da ikke ualmindeligt at se flokke på 100–200 holde til i elletræer, men andre år er det kun få og små flokke, der bliver her.

Under forårstrækket i april ses her langt færre end om efteråret, og de gør normalt kun kortvarige ophold. På denne tid ernærer de sig mest af udfløjet nåletræsfrø. Ved vintertid har jeg set Grønsiskener pille frø af de små kogler på hvidgran, og en enkelt gang har jeg set en lille flok »snylte« på Korsnæb, idet de snappede de frø, Korsnæb tabte. Undtagelsesvis kan Grønsiskener ses endnu i begyndelsen af māj; således sås ca. 20 i Bøtø plantage 8. maj 1960.

Gråsisken (*Carduelis flammea* (L.)).

Gråsisken er en udpræget invasionsfugl, der ofte ikke ses flere år i træk, for derefter et år at optræde i ret stort tal. Sammenlignet med Grønsisken er dens antal dog beskedent, jeg har kun få gange set mere end 100 ad gangen. Den træffes her fra okt. til marts. I sep. har jeg aldrig set den og i april kun få gange.

Bjergirisk (*Carduelis f. flavirostris* (L.)).

En regelmæssig og ret almindelig vintergæst, der ganske overvejende holder til på strandenge med spredt eller lav vegetation. Den kan dog også træffes på stubmarker, hvorimod den sjældent ses i større urters vinterstandere og vist aldrig i buske eller træer. Bjergiriskerne færdes næsten altid i tæt sluttede flokke 20–200 sammen.

De kommer sidst i okt. eller først i nov. og forlader os i marts. Tidligste iagttagelse 16. okt. 1951 (Le) og seneste 7. april 1936 (Lu).

Tornirisk (*Carduelis c. cannabina* (L.))

Talrig ynglefugl i haver og hegn; i egentlig skov forekommer den ikke, men i unge nåletræsplantninger bygger den meget ofte. Men selv om den er talrig så er den dog noget ujævnt udbredt, og netop i nær-

heden af min bolig er der kun få, hvilket har haft til følge, at de fleste af mine førsteiagttagelser er ret sene. De fleste år vil den sikkert kunne ses ret tidligt i marts, men mine tidligste iagttagelser er: 1. 1952, 3. 1949, 7. 1959, 8. 1950, 14. 1948, 15. 1953, 19. 1955, 20. 1946, 21. 1943, 23. 1951 og 1954, 24. 1956 og 1960, 25. 1945 og 31. 1947.

31. aug. 1952 så jeg 15 trække ud over Østersøen ved Lungholm, men normalt begynder efterårstrækket efter 20. sep. Trækket falder stort set sammen med Bogfinkens, og det er meget store mængder, der ses ved vore sydkyster. Tit har flokkene meget vanskeligt ved at bestemme sig til at flyve ud over vandet og flyver i stedet langs kysten oftest mod vinden.

Fra vintertiden har jeg kun enkelte iagttagelser.

Gulirisk (*Serinus canaria serinus* (L.)).

TORTZEN meddeler (D.O.F.T. **43**), at der i Svendborg Zoologiske Museum findes en Gulirisk, som er skudt ved Hardenberg (= Krenkerup) 1. maj 1891.

I sommeren 1955 yngede et par i anlægget ved Naskov Indrefjord. Fuglene blev først set 12. juni og reden blev fundet 26. juni (D.O.F.T. **50**). Jeg besøgte stedet 5., 10. 11. og 17. juli og kom til det resultat, at der foruden parret var endnu 1 ♂. 10. juli var der øjensynlig spæde unger, men 11. var der intet tegn til liv. 17. juli undersøgte jeg reden, og den indeholdt nu kun et råddent æg. Jeg savede grenen med reden af og sendte den til Zoologisk Museum.

Stor Dompap (*Pyrrhula p. pyrrhula* (L.)).

Hver vinter får vi besøg af en del Dompapper, men antallet varierer en del fra år til år. De første kan indfinde sig tidligt i okt., således så jeg 8. okt. 1959 4 på Rågå, hvor det ikke kan have været lokale fugle, og samme dag sås 2 ved Pederstrup; men de fleste år har jeg set de første i sidste halvdel af okt.: 9. 1955, 15. 1943, 18. 1949, 19. 1945, 20. 1952 (Lu), 22. 1950, 23. 1946, 24. 1953, 25. 1947, 27. 1941 og 31. 1948. Nogle år har jeg ingen set før ret langt inde i nov., men det kan skyldes svigtende iagttagelse. Vintergæsterne færdes mest i haver, hegn og skovudkanter.

Lille Dompap (*Pyrrhula p. minor* Br.).

STEN MØLLER så 27. juni 1943 ved Ålholm en Dompap, der madede en udflojen unge. JESPERSEN, der omtaler denne iagttagelse (D.O.F.T. **38**), skriver, at man intet ved om de på Lolland yngende Dompappers racetilørsforhold. Dette gælder stadig, men det er vel mest sandsynligt, at det er den sydlige race, Lille Dompap. Men skulle nogen til-

fældigt komme over en død Dompap ved sommertid, var det meget ønskeligt at få den undersøgt på Zoologisk Museum.

I skovene mellem Krenkerup og Flintinge, hvor jeg traf de første i yngletiden 1946, er der en lille fast bestand på 2-3 par. Sandsynligvis yngler der regelmæssigt Dompapper flere steder. I Guldborgland Storskov har Sv. JOHANSEN og jeg truffet dem flere år, og jeg har også iagttagelser fra yngletiden fra Radsted skov, Fuglsang, Ålholm, Søholt og Knuthenborg park.

Næsten hvert år har jeg set Dompapper i april, men om det har været vintergæster eller ynglefugle, kan jeg ikke afgøre.

Krognæb (*Pinicola e. enucleator* (L.)).

Om en invasion i vinteren 1890-1891 meddeles i D.O.F.T. 39: Navnlig på Falster har Krognæb vist sig ualmindeligt talrig og er i omegnen af Nykøbing truffet i flokke mellem 50 og 100 stkr. Ved Hardenberg blev 4 fanget i doner 24. okt. 1890.

Fra nyere tid kendes ingen iagttagelser.

Lille Korsnæb (*Loxia c. curvirostra* L.).

Til trods for, at lille Korsnæb er truffet her i alle årets måneder, kendes kun et bevis for, at den har ynglet her. Osw. BRRINCH har meddelt mig, at der ca. 1. feb. 1958 i den østlige del af Vindeholmeskoven blev fundet en lille, ubefjeret, noget dunet fugleunge »omtrent som en gråspurveunge«. Finderen, skovløberen på stedet, var i gang med afdrivning af et stykke granskov. Der blev ikke fundet nogen rede, men ungen kan jo være slynget langt ud. Når man betænker datoen, kan der næppe være tvivl om, at vi her har bevis for, at Lille Korsnæb har ynglet.

Lille Korsnæb er en udpræget invasionsfugl, der med mange års mellemrum træffes i betydeligt antal, men ind imellem invasionsårene og de helt korsnæbfri år sker det, at vi får besøg af nogle få. Særlig hyppigt ses de på Østfalster.

De tidligste iagttagelser af Lille Korsnæb er 31. maj 1942, 1. juni 1957 (Lu), 15. juni 1953 (Br.), 20. juni 1948, 29. juni 1955 (Lu) og 2. juli 1956 (Le).

Stor Korsnæb (*Loxia pytyopsittacus* Borkh.).

Kun 2 gange har jeg selv med sikkerhed set denne art; det var 5 ved Kulhøj 21. okt. 1947 og 1 ♂ ad. ved Lungholm 10. feb. 1952.

I D.O.F.T. 42 meddeles: I frisør H. W. HANSENS samling findes en Stor Korsnæb ♂ ad., Marielyst 2. nov. 1947. Desuden oplyser han, at han 11. nov. 1947 så ca. 25 ved Engestofte. I efteråret 1947 sås store flokke i plantagerne ved Falsters østkyst.

Konservator LUNDAHL har meddelt mig, at han har modtaget 2 ♀♀ og 2 ♂♂ 17. dec. 1944, 3 ♂♂ 2. nov. 1947 samt 1 ♂ og 1 ♀ 11. jan. 1953, alle fra Østfalster.

Hvidvinget Korsnæb (*Loxia leucoptera bifasciata* (Br.)).

Fra nyere tid foreligger der intet om denne art; men COLLIN har følgende: I begyndelsen af sep. 1889 sås ca. 25 i Nr. Alslev skov af WILHJELM, og af en flok på 11, som sås ved Svenstrup, indsendtes 9. sep. 1889 3 til Zoologisk Museum af FR. SUHR.

Bogfinke (*Fringilla c. coelebs* L.).

En talrig ynglefugl, der findes overalt, hvor der er træer. Sin føde søger den på skovbunden såvel som på marker, gader og endog på strandbredder. De år, hvor der er nåletræsfrø i større mængder, æder den mange i april, når koglerne klænges.

Det er uhyre mængder af Bogfinker, der hvert efterår trækker hen over Lolland-Falster, og da trækket foregår om dagen og i store flokke, er det ikke alene ved udflyvningsstederne, man kan se det. Men på de steder, hvor trækket koncentrerer på grund af kystlinier og vindretning, kan det blive imponerende mængder. Således sås ved ret kraftig sydøstlig vind ved Gedser odde 1. okt. 1961 mindst 100 000 trække ud over Østersøen i løbet af ca. 3 timer. De kom trækkende langs kysten mod sydøst, men så snart de nåede det sydligste punkt, drejede de sydover.

Den almindelige trækretning er sydvest, men i ugunstigt vejr følger de lavt flyvende kysterne så langt som muligt og fortrinsvis ved at flyve mod vinden. I ugunstigt vejr og vestlig vind foregår udflyvningen ved Vindeholme eller Albuen, og her så jeg 4. okt. 1948 formentlig mere end 200 000. Men er vejret gunstigt, kan trækket ske i betydelig højde, og uden betænkning går det da direkte ud over vandet mod sydvest.

Efterårstrækket begynder omkring 20. sep.; jeg har tidligst noteret det 18. sep. 1949, 19. sep. 1954, 20. sep. 1953 og 1959, 21. sep. 1948 og 1950, 22. sep. 1955 og 1956, 24. sep. 1947 og 28. sep. 1952. Det er størst i begyndelsen af okt., vedvarer hele denne måned og kan ses på gode dage først i nov.

Mange Bogfinker overvintrer hvert år.

Selv om forårstrækket, der foregår sidst i marts og i april, langt fra er så talrigt som efterårstrækket, så er det dog almindeligt at se rastende flokke på indtil 2000 på markerne. I begyndelsen af forårstrækket består flokkene næsten udelukkende af hanner.

23. nov. 1951 sås en delvis albino i Oreby.

Kvækerfinke (*Fringilla montifringilla* L.).

Hvor mange Kvækere, der kommer hertil om efteråret, og navnlig hvor længe, de bliver her, er helt afhængigt af bøgetræernes frøsætning. Er der meget bog, kan uhyre sværme slå sig ned her i flere måneder, og er der kun lidt, trækker langt de fleste lige igennem. I gode bogår regnes flokke på 5000 ikke for noget særligt, for under særlige omstændigheder kan flokke på formentlig mere end en million samles. Dette synes dog at være sjældnere her end f. eks. i Nordsjælland.

Sv. JOHANSEN så 19. dec. 1954 50–100 000 på Østfalster, og om en masseoptræden ved Nykøbing og Lindeskoven 3. jan. 1959 beretter skovfoged CHRISTENSEN og BTs lokale medarbejder: Kvækerfinkerne kom i en 150 m bred stribe, og himlen formørkedes i de 10 minutter forbiglyvningen varede. Selv om man må regne med en vis journalistisk overdrivelse, så er det givet, at der har været en uhyre mængde fugle samlet på et snævert område. De slog sig ned i Lindeskoven, men allerede dagen efter var flokken rejst videre eller spredt.

Man kan regne med, at der altid overvintrer i hvert fald små flokke, men selv i de år med masseoptræden trækker de fleste videre på et eller andet tidspunkt afhængigt af, hvornår bogmængderne er opædt eller dækket med sne. I jan. 1955 ringmærkede jeg en Kvækerfinke i min have, og i nov. samme år blev den fanget i Italien; det giver et fingerpeg om hvor forskelligt, trækket former sig fra år til år.

De fleste Kvækere trækker om dagen, og de ses som større eller mindre indslag i bogfinkeflokkene. De første ses som regel ca. 1 uge efter bogfinketrækkets begyndelse. Jeg har noteret følgende første-iagttagelser: 24. sep. 1945, 1947 og 1961 (Jo), 25. sep. 1960, 26. sep. 1953, 27. sep. 1942, 1948 og 1956, 28. sep. 1952, 29. sep. 1943 og 1954, 30. sep. 1950 og 1951, 2. okt. 1949 og 1955 samt 4. okt. 1941 og 1959.

Om foråret ses langt færre, og opholdet er som regel kortvarigt; trækket foregår hovedsagelig i april. Jeg har 2 gange, 1947 og 1954, noteret de sidste 2. maj, og LUNDAHL modtog 5. maj 1956 en fra Nakskov.

Bomlærke (*Emberiza c. calandra* L.).

Agerlandets fugl ses her hele året oftest i små selskaber, sjældnere i større flokke som f. eks. 150 i een flok i Lungholm inddæmning så sent som 22. maj 1951. Mest ser man den på ledningstråde o. l., men sin føde søger den altid på jorden. Høres jævnlig synge allerede i dec. Den er almindelig, men noget ujævnt udbredt.

Gulspurv (*Emberiza c. citrinella* L.).

En af vore talrigeste fugle. Som ynglefugl er den især knyttet til markhegn og vejgrøfter, udkanter af skovene samt lysninger med nyplantet skov. Derimod er det sjældent, den bygger rede i haver og vist aldrig inde i byerne. Om vinteren kan den derimod træffes i stort tal i byerne, hvor der spildes korn, og på denne årstid kommer den i stort tal til gårdenes møddinger og lignende steder ligesom mange finder frem til fasanernes foderpladser. Den synes at sky strandarealer, men kan dog ruge i eller under buske på digerne.

Som eksempel på hvor tæt den kan yngle kan nævnes, at på 1 km vej, som fra mit hus løber langs et sydvendt skovbryn, findes normalt 10–12 par og ved en lignende vej som fra Krenkerup fører gennem Hydesby bor de mindst lige så tæt.

Jeg har aldrig bemærket Gulsurve på trækstederne til trods for, at de skal forekomme almindeligt ved Falsterbo. Derimod ses efterår og vinter ofte store flokke, der måske kan være gæster nordfra.

Hortulan (*Emberiza hortulana* L.).

Af denne art kender jeg kun 10 iagttagelser mellem 1. og 20. maj og 4 mellem 2. og 13. sep., men jeg er tilbøjelig til at mene, at den forekommer hyppigere, end dette giver udtryk for.

Klippeværting (*Emberiza cia* L.).

I D.O.F.T. 53 findes en meddelelse om, at en Klippeværting blev set ved Nakskov Indrefjord 12. maj 1957 og dermed for første gang konstateret i Danmark. Jeg var sammen med iagttageren i iagttagelsesøjeblikket og så den omtalte fugl, men jeg kan ikke bekræfte bestemmelsen.

Rørsurv (*Emberiza s. schoeniclus* (L.)).

Forekommer som ynglefugl de fleste steder, hvor der vokser rør, men den er ingen steder talrig. På de samme steder ses den fåtallig overvintrende. I træktiderne, sidst i marts til først i maj og sidst i sep. til først i nov. ses Rørsurve ofte på andre biotoper, men jeg blev dog overrasket, da jeg en dag i april så en smutte om i trækronerne i en ældre bøgeskov.

Trækket foregår normalt om natten, men af og til ses enkelte mellem de dagtrækkende småfugle.

Snesurv (*Plectrophenax n. nivalis* (L.)).

De tidligste iagttagelser er 8. okt. 1941 (Lu), 12. okt. 1952 (Le) og 20. okt. 1957, men de fleste kommer i løbet af nov., og de bliver her vinteren over. De seneste iagttagelser er 11. marts 1955, 16. marts 1958, 22. marts 1959, 26. marts 1954 (Lu) og 29. marts 1951 (Lu).

Snesurvvene ses mest i små selskaber ved stranden. Flest ses langs sydkysten især på Hyllekrog og Albuen, hvor jeg har set indtil 60 og 70. Sjældnere kan de træffes på stubmarker.

Slutning

Til slut vil jeg gerne bringe en hjertelig tak til de mange, der på forskellig vis har hjulpet mig med dette arbejde.

Ligeledes tak til dem, der velvilligt har tilladt mig at færdes på deres ejendomme for at se på fuglene, og til dem, der har fundet sig i, at jeg har gjort det uden at bede om tilladelse.

For tegningen på særtrykkenes omslag tak til N. C. H. BORBERG

En særlig tak retter jeg til Den Raben-Levetzauseke Fond for økonomisk støtte til udarbejdelse og udgivelse.

Kildeangivelser

I foranstående er anvendt en mængde forkortelser som kildeangivelser.

Et tidsskrifts navn, ofte forkortet, + bindnummer, henviser til steder i litteraturen, hvor der kun findes enkelte ting af interesse i denne forbindelse, hvorfor det ikke er anset for hensigtsmæssigt at medtage det i litteraturfortegnelsen.

Et forfatternavn + et årstal henviser til efterfølgende literaturliste. Denne omfatter litteratur med særlig tilknytning til Lolland-Falsters fugleliv uanset om den er direkte citeret. Derimod har jeg ikke anset det for hensigtsmæssigt at nævne al litteratur, jeg står i gæld til på forskellig måde, da litteraturlisten så ville svulme op til at omfatte næsten al dansk ornithologisk litteratur.

En del personer, som jeg kun har få meddelelser fra, er nævnt ved navn, mens de oftere citerede er omtalt med følgende forkortelser:

Be = cand. mag. & cand. theol. E. BEGTRUP, Maribo.

Br = speciallæge, cand. med. OSW. BRINCH, Nakskov.

CCO = typograf C. C. OLSEN, Nykøbing, som i en årrække skrev en mængde mindre meddelelser i D.O.F.T.

Collin = JONAS COLLINS udgave af Skandinaviens Fugle og de tre supplementter dertil.

Fyrb. = de fra 1886 til 1939 årligt udkomne beretninger om fugle faldet ved de danske fyr og dertil sluttende meddelelser i Ornis og Videnskabelige Meddelelser fra Dansk Naturhistorisk Forening.

Jo = frisørmeister SVEND JOHANSEN, Saxkjøbing, siden 1949 min kammerat på utallige ekskursioner.

Kæ = tandlæge KÆRSGAARD HANSEN og frue, Maribo.

Le = stud. mag. LEIF HANSEN, Nysted.

Lu = konservator HANS LUNDAHL, Nykøbing har med enestående venlighed givet mig lov til at afskrive alle interessante oplysninger i hans journaler, hvilket har haft meget stor betydning.

Løppenthin = cand. med. & mag. scient. BERNT LØPPENTHIN, Skovlunde har været mig en meget hjælpsom rådgiver,

ligesom han har overladt mig en kopi af sine indberetninger til Reservatrådet.

Nø = repræsentant KNUD NØRREGAARD, Herlev.

Litteratur

- GRAAE, G. A., 1929: Ornithologiske Iagttagelse fra Knuthenborg Park. Danske Fugle **2**.
- HANSEN, LINDHARD 1929: Saxkjøbingegnens Fugle. Danske Fugle **2**.
 – 1929: Fra Trækket i Saxkjøbingegnen. Danske Fugle **2**.
 – 1947: Nogle iagttagelser fra Lolland-Falster. D.O.F.T. **41**.
 – 1948: Supplerende bemærkninger om Fuglene på Syd- og Østlolland. Flora og Fauna **54**.
 – 1950: Rød Glente atter Ynglefugl i Danmark. D.O.F.T. **44**.
 – 1950: En Undersøgelse af Husskadens Forekomst. Redebygning m. m. D.O.F.T. **44**.
 – og Sv. JOHANSEN 1957: Rødrygget Svale iagttaget på Lolland. D.O.F.T. **51**.
 – 1958: Fuglene sydligst i Danmark. Flora og Fauna **64**.
 – 1960: Krydsning mellem Sølvmåge og Sildemåge. D.O.F.T. **54**.
- JESPERSEN, P., 1912: Nøddekrigen i Lolland-Falsters Stift i Efteråret 1911. Udarbejdet for Naturhistorisk Forening for Lolland-Falster.
- LINNET, K., 1935: Glente på Lolland. D.O.F.T. **29**.
- LØPPENTHIN, B., 1949: Iagttagelser fra 2 besøg på Hyllekrog. D.O.F.T. **38**.
 – 1960: Die Kolbenente in Dänemark. Journ. f. Ornith. **101**.
- LØVENSKIOLD, HERMAN L. 1948: Bidrag til Sydlollands ornithologiske Fauna. Flora og Fauna **54**.
- PETERSEN, BØRGE, 1937: Sabinemåge, ny for Danmark. D.O.F.T. **31**.
- PETERSEN, ERIK 1942: Rødhovedet And som ny Ynglefugl i Danmark. Danske Fugle **5**.
 – 1943: Iagttagelser over Fuglefaunaen på Nakskov Indrefjord og Aunede Strand. D.O.F.T. **37**.
 – 1945: Ornithologiske Iagttagelser på Vestlolland. D.O.F.T. **39**.
- ROSTRUP, E. (†) 1933: Ornithologiske Iagttagelser fra Lolland. D.O.F.T. **27**. (ornithologiske Noticer 1848). (Optegnelserne stammer fra egnen omkring Halstedkloster).
- SCHEEL, H. 1925: En undersøgelse af nogle danske Fuglesamlinger. D.O.F.T. **19**.
- SINDING, ERIK, 1946: Fugletræk ved Gedser. D.O.F.T. **40**.
- WEISMANN, CARL, 1949: Flere Lungholm-fugle. Flora og Fauna **55**.